

Masteroppgave i sosialantropologi

NTNU, mai 2014

Dyskalkuli- intervjuende basert og sosialantropologisk belyst

Ann Elisabeth Haugen Mikkelsen

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar utgangspunkt i intervjuer med 8 voksne kvinner som har fått diagnosen dyskalkuli, det vil si spesifikke matematikkvanskeligheter. Hovedformålet med oppgaven har vært å formidle disse kvinnenes livshistorier, knyttet opp mot hvordan det har vært for dem å leve med dyskalkuli. Alle informantene har blitt testet for dyskalkuli på Senter for Voksenopplæring i Trondheim (SEVO). Feltarbeidet, som i hovedsak har vært basert på intervjuer, har derfor for det meste foregått i Trondheim. I det innsamlede datamaterialet har det vært sett på ulike aspekter. Blant annet på hva som skjer med egenverd og identitet hos voksne, som ikke har fått en diagnose før i voksen alder. Gjennom de første kapitlene i oppgaven gis det med utgangspunkt i kjent teori på fagfeltet, en mer detaljert redegjørelse for ulike begreper. Først behandles begrepet dyskalkuli, samt typiske følger av lærevansker. Deretter redegjøres det for ulike teoretiske aspekter knyttet til diagnostisering sett fra et sosialantropologisk perspektiv, og videre for andre teoretiske begreper som tas i bruk i oppgaven (herunder blant annet; konformitet, sekundære tilpasningsformer, dramaturgisk analyse, stigma, skam og skyld). Oppgaven gir en kort oversikt over de ulike funksjonene Enhet for Voksenopplæring (EVO) har, samt statistisk informasjon fra EVO knyttet til diagnostisering av dyskalkuli. Før informantenes historier, beskrives det kort hvordan oppbyggingen av intervjuene har vært, hvilken strategi som er lagt til grunn for å velge ut hva som skulle være igjen av det opprinnelige råmaterialet. Materialet fra intervjuene er samlet i fire underkategorier; fakta om informanten, om diagnosen (før, under, etter), hvordan en har blitt møtt av andre, og til sist hverdagsdyskalkuli. Samme inndeling er lagt til grunn i diskusjonsdelen av oppgaven, der hvert enkelt underpunkt analyseres opp mot det teoretiske grunnlaget, beskrevet i oppgavens første kapitler. Blant annet kommer det frem at alle har slitt med matematikkfaget i skolesystemet, at de har følt seg dumme eller har hatt dårlig selvtillit som følge av dette. Flere følte skam i forhold til ekstraundervisning på skolen, de følte de var i en stigmatisert gruppe. Det kommer også frem eksempler på at informantene har følt skyld. I forhold til diagnostisering kommer det også frem at de fleste føler lettelse ved å få diagnosen dyskalkuli. Dette diskuteres opp mot teori om stigmatisering. I materialet fra intervjuene observeres at informantene bruker mye energi på å tilpasse seg samfunnet som best de kan, og alle tar i bruk sekundære strategier. Det registreres blant annet utstrakt bruk av unnvikelse i hverdagen ved at enkelte oppgaver overlates til andre og det brukes spøkadferd. I historiene til noen av informantene observeres det også at for noen blir aggresjon/sinne tatt i bruk som strategi, men dette ser ut som en strategi som velges i barne- og ungdomskolen. Oppgaven

avsluttes med et konkluderende kapittel, der det først oppsummeres empiriske fakta, for så å gi noen tanker og tilrådinger.

Forord

Når man endelig er i mål med et slikt prosjekt, er det på tide å gi en varm takk til de som har gjort at dette i det hele tatt ble mulig. Takk til Enhet for Voksenopplæring, EVO som sa ja til at jeg kunne bruke deres arkiv for å fremskaffe informanter. Tusen takk til Jorunn Lysberg på EVO, som gikk gjennom arkivet, og sendte ut brev på mine vegne, for å skaffe informanter til meg. Jeg vet at du brukte fritiden for å hjelpe meg med dette. Du er best!

Informantene mine, hva skal jeg si? Jeg har møtt åtte flotte, sterke damer som på tross av vanskelighetene dere har hatt, ikke har gitt opp. Dere åpnet hjertene deres for meg, og delte historier som var veldig private og såre, men også fylt av humor, som bare vi i samme situasjon kan forstå. Jeg er full av beundring for ærligheten og styrken til hver enkelt av dere. Jeg håper det var bryet verd. Tusen takk!

Tusen takk til veilederen min, Stein Johansen, som med sin rolige og avslappede holdning fikk meg til å senke skuldrene når nervene var frynsete, og jeg følte at jeg aldri ville komme i mål med oppgaven. Jeg er takknemmelig for at du fra første stund forsto hva jeg ønsket med oppgaven. Takk for gode bidrag, og støtte faglig både på mail, og i samtalene på ditt kontor. Det har vært en sann glede å samarbeide med deg.

Tusen takk til mamma og pappa. Til mamma som har stått klar med kaffe og masse latter når det har vært vanskelig. «Til pappa for at du har fokusert på rettskriving». Til dere begge for at dere hele tiden hadde tro på at jeg skulle komme meg i mål, og oppmuntret og heiet meg frem. Glad i dere!

Tusen takk til familien min som hele veien har støttet meg. Fra jeg ble testet og fikk konstatert dyskalkuli og frem til nå. Det ble mange år til sammen dette. Til Eva Marie og Kristian Aleksander, jeg vet at det ikke bestandig har vært lett for dere med mor på skolebenken, samtidig med dere. Dere to er verdens beste "unger" Jeg håper dere tar med fra meg: gi aldri opp, det finnes alltid en utvei. Det er bra at jeg kommer meg vekk fra Dragvoll før dere kanskje inntar bygningen. Mamma has left the building! Jeg er uendelig glad i dere!

Til slutt en takk til Øyvind, mannen min. Du er utrolig! Kjemiker, kanskje også med en porsjon innsikt i sosialantropologi etter hvert. Du har båret over med både sutring og sinne, når det har røynt på. Men mest av alt vil jeg takke deg fordi du alltid har trodd på meg, når jeg selv ikke gjorde det. Ingen over, ingen på siden!

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. Introduksjon	Side 1
Kapittel 2. Dyskalkuli	Side 3
Kapittel 3. Følger av lærevansker	Side 7
Kapittel 4. Diagnostisering	Side 9
Kapittel 5. Teoretiske begreper	Side 13
Kapittel 6. EVO, Enhet for voksenopplæring.	Side 19
Kapittel 7. Metode, (om oppbygging av intervjuene)	Side 23
Kapittel 8. Informantenes historie	Side 27
Kapittel 9. Diskusjonsdel	Side 85
Kapittel 10 Konklusjon	Side 105
Referanseliste	Side 109
Vedlegg 1. Brev til informantene	Side 113
Vedlegg 2. Spørsmålene til informantene	Side 115
Vedlegg 3. NSD	Side 117

Kapittel 1

Introduksjon

Som barn kan jeg huske at jeg syntes det var gøy med skole. Jeg var et sosialt barn. I følge vurderingsbøkene var jeg en blid og omgjengelig elev som kom godt overens med så vel lærere som elever. Jeg husker også at skole etter hvert ikke var like gøy, og at frustrasjonene etter hvert ble mer og mer fremtredende. Det som var mest frustrerende, var hvorfor de andre tilsynelatende fikk til oppgavene de fikk tildelt. Jeg fikk det ikke til. Det var et mysterium for både mine foreldre, og for meg selv. De visste at jeg prøvde så godt jeg kunne. Det store skremmende faget som jeg mer og mer gruet for, og som etter hvert tok fra meg gleden med skole, het matematikk. En nedadgående spiral var i gang innen dette faget, og i andre nærliggende fag som naturfag og sosialøkonomi. På videregående skole var det full stopp og stryk i faget. Gode råd var dyre, og en karriere innen frisørfaget var alternativet. Dette satte etter hvert eksem en stopper for. Omskolering og et nytt forsøk på matematikken og på studiekompetanse. Det gikk ikke denne gangen heller, og jeg kunne fremdeles ikke forstå hvorfor. Jeg hadde jobbet så hardt. Så ble det hudpleieutdanning, eksemene slo inn nok en gang. Hva gjør jeg nå?

Så kom kjærligheten og to barn, jeg var hjemme med dem, husmor. Jeg la alle planer jeg hadde på hylla, jeg kom jo ikke noe videre. Så ut av det blå, min mor traff spesialpedagogen jeg hadde som barn. Han spurte om meg, og min mor fortalte om min manglende studiekompetanse. Be henne teste seg for dyskalkuli var det han formidlet. Jeg gikk inn på nett og leste om dyskalkuli som jeg overhodet ikke hadde hørt om før, og gråt foran dataskjermen. Det var meg jeg leste om, og nå forsto jeg hvorfor alt hadde vært så vanskelig. Det var ikke jeg som var dum. Redselen min oppi alt dette var at jeg skulle bli testet, og at det ikke skulle være dyskalkuli. Da var jeg jo bare dum.

Etter mange telefoner og flere sendte mail fikk jeg endelig mulighet til å teste meg på Senter For Voksenopplæring som det het den gangen. Jeg hadde dyskalkuli.

Jorunn Lysberg som var læreren som testet meg, sa at den eneste muligheten jeg hadde for å kunne ta matematikken på videregående, var å begynne fra starten av. Det vil si å starte med to pluss to og jobbe meg oppover. Dette antok hun jeg måtte gjøre i ca tre år! Dette var det verste forslaget jeg noen gang har blitt presentert, tre år med et fag jeg ikke kunne fordra, og som jeg hadde styrt unna som best jeg kunne. Jeg sa allikevel ja, fordi jeg ikke kunne finne en

god nok unnskyldning for å si nei. Jeg var der i to år. To år med kun matematikk på timeplanen. Ett år med verdens mest fantastiske lærer, Jorunn Lysberg, etterfulgt av ett år i klasserom sammen med andre voksne, som også prøvde å ta opp fag av ulike grunner. Noen hadde dysleksi, andre hadde av ulike grunner ikke fått til barne/ungdomsskolen. Dette var et trygt sted å være, jeg følte meg aldri dum på den skolen. Vi hadde alle en forståelse for hverandres vansker. Etter disse to årene så ble det voksenopplæring på Gerard Schøning og matematikk for tredje gang. Jeg endte opp med en treer til slutt, på grunn av god innsats gjennom hele skoleåret. Jeg greide altså generell studiekompetanse etter mye strev.

Dette er min historie og dette er også bakgrunnen for mitt valg av masteroppgave. En lærevanske som heter dyskalkuli som veldig få fremdeles har kunnskap og viten om. Dyskalkuli begynner sakte og sikkert å bli litt mer kjent, men det er fremdeles tidlig i fasen, hvis man sammenligner med en del andre lærevansker, som for eksempel dysleksi. Mange har hatt, og vokst opp med dyskalkuli uten selv å være klar over det i likhet med meg, og de har derfor ikke fått noe svar på hvorfor skolegangen deres har vært så vanskelig. Mange har gått gjennom mange år med manglende mestringsfølelse, og en følelse av at de er dumme som ikke greier de enkleste mattematikkstykker. Det er disse menneskene jeg har interessert meg for. Jeg hadde lyst til å finne ut hvordan dette har vært for de ulike informantene. Hva er historien for andre som har testet seg på samme plass som meg? Er det flere enn meg som ikke kom seg videre i flere år på grunn av at de manglet studiekompetanse? Er det noen som aldri fikk studiekompetanse? Hvordan er livene til disse menneskene? Dette var det jeg hadde som mål å finne ut av. Jeg har prøvd å finne ut hva som skjer med egenverd, og identiteten til voksne som ikke har fått en diagnose før i voksen alder. I det neste kapittelet er det litt mer dyptgående informasjon om hva dyskalkuli er, og hvordan dette gir seg utslag.

Kapittel 2

Dyskalkuli

”A learning disability in which a child of normal or above normal intelligence experiences inordinate difficulty in learning standard arithmetic“ (Reber 1995).

Det finnes ganske mye litteratur om dyskalkuli, og mye er skrevet om denne lærevansken, men det er stort sett innen fagretningen pedagogikk. Mye av det går på læringsstrategier, og hvilke metoder som er best for barn for at de skal komme seg gjennom skolegangen, og kunne lære matematikk. Det er også en del om hvordan man skal finne, og gjenkjenne de barna som har denne lærevansken. Begrepet dyskalkuli har eksistert lenge. I Holms (2002) bok står det at Gerstman introduserte begrepet dyscalculia så tidlig som i 1925. Ordet dyskalkuli betyr vansker med å kalkulere. Det er i forskningsmiljøet en del uenighet om dette er den riktige benevnelsen å bruke, derfor er det i tillegg til ordet dyskalkuli også vanlig å bruke benevnelsene: lærevansker i matematikk, og spesifikke matematikkvansker. Selv om det er uenighet i forskningsmiljøet om hvordan begrepet dyskalkuli skal brukes, er den generelle oppfatningen at dyskalkuli skal reserveres for elever som selv om de har tilnærmet normal læringsevne, har større problemer med å lære matematikk enn andre skolefag. Med dyskalkuli menes som tidligere sagt vanskeligheter med å kalkulere, og dette ble tolket som problemer med å regne med de fire regneartene (Holm 2002). I Adlers (2005) bok om dyskalkuli estimerer han at det i dag er vanlig at man snakker om mellom 5-6 % som har dyskalkuli, dette er tall som gjelder for barn i skolealder. De fleste har kun dyskalkuli, men cirka 20 % av de som har dyskalkuli, har i tillegg en blanding av dyskalkuli og dysleksi. På 60-tallet vokste begrepet utviklingsdyskalkuli frem. Begrepet utviklingsdyskalkuli peker på vanskeligheter som ikke har en psykososial årsak, men er medfødt. Det er ikke mangler i oppdragelsen eller det sosiale miljøet som er årsaken, det har mer å gjøre med biologisk arv og sen modning. Samtidig gir begrepet også et hint om at dette ikke nødvendigvis er en evig tilstand med matematikkvansker. Det er mulig å bli bedre hvis man blir møtt på riktig måte av andre, og gjennom riktig trening. Fremfor alt peker det på at vanskelighetene kan bli mindre med årene gjennom den nevrobiologisk modningen. Dyskalkuli eksisterer i dag som et etablert begrep, og er en diagnose som omfatter en spesiell form for matematikkvanskelighet der eleven på tross av god begavelse har fått problemer med matematikken (Adler 2005).

”Jag vill här tydligt slå fast att dyskalkyli handlar om *specifika-* eller *speciella matematiksvårigheter*. Elever med specifika svårigheter har inte problem med hela matematiken. Ofta drabbas dock hela ämnet och det är mycket vanlig att eleven successivt tillägnar sig en uppfattning att han är ”dum i huvudet” eftersom han inte klarar matten lika bra som sina kamrater. Elever med specifika matematiksvårigheter skiljer sig påtagligt från de som uppvisar mer allmänna inlärningsproblem. Den senare gruppen, med mer allmänne svårigheter, brukar som regel prestera jämnare över tid. De presterar oftast på samme nivå oavsett om det är måndag eller torsdag i skolveckan. De kännetecknas främst av att de behöver lite mer tid på sig i lärandet. Även förenklat läromaterial kan vara nödvändigt att använde. Så är inte alltid fallet med de som uppvisar specifika svårigheter, för de med dyskalkyli. De kan slå omgivningen med häpnad och ibland prestera briljant för att en stund senare dyka ner till en mycket grundläggande nivå där fingerräkning måste användas för att klara av även de mest grundläggande räkneoperationerna. *Dyskalkylik*er, d.v.s de som har dyskalkyli, är som regel normalbegåvade, men uppvisar problem med delar av den kognitiva processen som behövs vid arbete med matematiken. De får svårt med vissa delar av tänkandet. Detta märks speciellt i ämnet matematikk, men det är vanlig att svårigheterna också syns i såväl vardagssituationer som i de övriga skolämnen”. (Adler 2005:19).

I Sjöberg (2006) sin doktoravhandling, skriver han at det er en indikasjon på at begrepet dyskalkuli begynner å etableres når det i en av Sveriges dagsaviser konstateres at 100 000 svensker lider av dyskalkuli, begrepet benyttes jevnlig også i Norge. I den samme avhandlingen nevnes det at to indiske forskere mener at dyskalkuli ser ut til å være et universelt fenomen, som uavhengig av kultur og språk, rammer nesten like mange mennesker i alle deler av verden (Raama og Gowramma 2002). I Skjæveland (2009) sin masteroppgave har hun med Ostads punkter på hva som er typiske kjennetegn på elever som har matematikkvansker. Dette gjelder elever på barne- og ungdomskole. Der det i de siste år har blitt forsket en del på disse punktene.

Nummer 1 er knyttet opp mot minnefunksjonen. Der viser forskning at skoleelever med matematikkvansker gjør det dårlig og får dårlige poeng på oppgaver basert på testing av minnefunksjonen.

Nummer 2 er knyttet opp mot kunnskapslagring. Elever med matematikkvansker har en uhensiktsmessig lagring av kunnskap.

Nummer 3 er knyttet opp mot valg av strategier. Elever med matematikkvansker benytter mer primitive strategier og enkle tellestrategier.

Nummer 4 er knyttet opp til verbal internalisering. De bruker ikke indre tale eller utviklingen av den indre private talen er forsinket i forhold til de uten matematikkvanskeligheter

Nummer 5 er knyttet opp til kunnskapsmengde. Elever med matematikkvansker hadde signifikant mindre matematikkunnskaper enn elever uten matematikkvansker. Det kan også virke som de med matematikkvanskeligheter lærte annerledes, og derfor ble kvaliteten på det som var lært, redusert.

Nummer 6 er knyttet opp til konstans/uforanderlighet i utviklingsforløpet. Svake ferdigheter i matematikk i et klassetrinn fortsetter gjerne til de to neste, men det var her unntak. Elever med vanskeligheter med matematikk delte seg i to hovedgrupper. Elever med en forsinket faglig utvikling i matematikken fulgte en vanlig utvikling i faget, men var forsinket hvis man sammenlignet med de på samme alder. Den andre gruppen var elever med en kvalitativ forskjell i utviklingen av matematikken i forhold til de på samme alder. Disse elevene hadde avvikende utviklings- og læringsstrategier sett i forhold til de på samme alder (Skjæveland 2009).

”En nedsatt minnesfunksjon lyfts også fram av flere forskere som en forklaring till att vissa elever får matematikproblem. Macaruso och Sokol menar dock att man bör tolka dessa resultat med viss försiktighet eftersom man inte lyckats kartlägga hur arbetsminnet faktiskt relaterar till förmågan att lösa algoritmer. Att matematik dock belastar minnesfunktionerna i stor omfattning illustreras väl av att det krevs inte mindre än 33 steg för att lösa uppgiften 73×96 och att många av dessa steg fordrar innsatser av arbetsminnet. Elevar i problem, med sin eventuellt nedsatta minnesfunktion, belastar då sitt arbetsminne i större omfattning än andra elever, något som också gör att tidsåtgången ökar markant vid ”svårare” uppgifter” (Sjöberg, 2006:101).

Utfordringer de med dyskalkuli kan stå ovenfor

I Newmans (1998) masteroppgave er det laget en liste over ulike vanskeligheter en person med dyskalkuli kan stå ovenfor i hverdagen. Her er noen eksempler:

- Mange opparbeider seg en frykt for penger, blant annet fordi man har vanskeligheter med å finne ut hvor mye penger man skal igjen ved kjøp av varer.

- Mange kan ha problemer med å skjønne begreper som renter, gjeld, kreditt o.s.v., de kan også ha problemer med å planlegge sin økonomi, og sette opp et budsjett fordi de ikke har helhetsbilde over økonomien.
- Mange har dårlig hukommelse når det gjelder tall og matematikk, de kan ha problemer med å huske regler, formler og rekkefølge av operasjoner.
- Mange har vanskeligheter med å spille et instrument, og vanskeligheter med noter. I tillegg har mange vanskeligheter med å lære klokka, og geografiske plasseringer av land, hav, byer, gater med mer.
- Mange har veldig dårlig stedssans, og kan lett gå seg bort, i tillegg er det mange som har dårlig retningssans, nord, sør, øst, vest, venstre, og høyre.
- Til tross for god fysisk form, og styrke er koordinasjon av kroppen dårlig til mange med dyskalkuli, de greier ikke følge raske endringer på det fysiske plan, som i dans, aerobic, karate osv.
- Mange har problemer med tidsskjemaer, de kan ikke huske tabeller, ruter eller rekkefølgen av tidligere eller fremtidige hendelser. De har problemer med å huske rekkefølgen av historiske hendelser, fakta og årstall/ datoer. Historiske tidslinjer er vage (Newman 1998).

I min oppgave har jeg valgt å samle disse typiske utfordringene under begrepet hverdagsdyskalkuli.

Kapittel 3

Følger av lærevansker

Noen av de sterkeste følelser mennesker kan oppleve, og som kan fremstå som både positive og negative er koblet opp mot det å føle tilhørighet. Det å bli akseptert og inkludert leder til en rekke positive følelser, blant annet glede, og at man er fornøyd og rolig. På den andre siden er følelsen når man føler seg avvist, utelatt eller ignorert, noe som fører til negative følelser slik som, angst, depresjon, sorg, sjalusi, og ensomhet (Baumeister & Mark 1995).

”Forskning tyder på at elever med matematikkvansker har høyt angstnivå (prestasjonsangst), sterkt redusert selvbilde (liten tro på egne ferdigheter) og følelse av maktesløshet og oppgitthet, og at de har større slike vansker enn elever med andre former for lærevansker. Dette kan ha sammenheng med de problem matematikkvanskene skaper i hverdagen. Mye energi brukes for å mestre dette og oppnå sosial kompetanse” (Lunde 2004:254).

I McDermott & Varenne (1995) vises det til at i vår kultur er det vanskelig å komme seg ut av lærevanskekategorien. Skoleverdenen består av en rekke ulike oppgaver som alle skal løses. De menneskene som har fått et lærevanskestempel, fordi det er noe galt med dem, kan ikke løse disse oppgavene like bra, og like raskt som de andre. Dette gjør at de blir frarøvet noe i forhold til de andre, som igjen skaper forskjeller. Oppgavene man må løse på skolen samsvarer ikke nødvendigvis med hverdagslivet. Oppgavene i skolen, som får frem de med lærevanskene sine svakheter, kunne hvis de hadde vært gjennomført på en annen måte, fått frem personens styrke i stedet (McDermott & Varenne 1995).

”Competence” is the capacity or potential for adequate functioning- in- context as a socialized human. It is generally taken for granted and axiomatic. In this definition, *capacities*, *potentials* and, *adequacies* are to be understood as socially constructed and ascribed- and hence locally variable- rather than “objective” attributes of persons. *Axiomatic* suggest that the competence of most individuals is not in doubt until it *is* in doubt: in the absence of evidence to the contrary, competence can be presumed, by self and others. In all local settings there are however, those to whom the presumption of competence is not extended or from whom it has been withdrawn. That they must

strive to be competent- more accurately, to be *seen* to be competent- is among the most telling indicators of their exclusion from the fellowship of competence” (Jenkins 1998:1 og 2).

Kapittel 4

Diagnostisering

I Benedicte Ingstads ”Medisinsk Antropologi. En innføring” (2007), nevnes det en diagnose som en gang var anerkjent offisielt innen psykiatrien i vesten og som endte opp med å bli kulturspesifikk over tid. Eksempelet er diagnosen nevrasteni som var en vanlig diagnose på tidlig 1900- tall. Dette var en diagnose som kom fra ett svakt eller utmattet nervesystem som ga mentale og fysiske symptomer. Denne diagnosen er forsvunnet i vesten i dag. Dette er ikke tilfelle i Taiwan og Kina, der nevrasteni fremdeles er en psykiatrisk diagnose. Sannsynlig brakt dit av misjonærer som var utdannet leger. Man kan da spørre seg om psykiatriske diagnoser kan gjelde universelt, og om man da kan studere en diagnose verden over? I samme bok nevnes det en undersøkelse foretatt i sju land om schizofreni, der hensikten var å vise at det var noen kjernesymptomer som gikk igjen i de ulike landene og i kulturen. Det fantes riktignok likheter som gikk igjen, men man underkommuniserte store forskjeller som man fant i undersøkelsen. Dette gjaldt ikke minst sjansene for å bli frisk. Undersøkelsen viste at for pasienten i utviklingsland var retningen sykdommen tok bedre enn i industriland. Dette reiste spørsmål om de ulike landene stiller en diagnose på samme måte, og om det for eksempel finnes psykiske lidelser som spesifikt er knyttet til en bestemt kultur, eller om man må ta hensyn til både biologi og kultur for å forstå psykiatriske lidelser (Ingstad 2007).

I Jenkins (1998) sin bok er det med et kapittel skrevet av Mark Nuttal. I dette kapittelet der handlingen er fra 1987 skrives det om en sjuårig gutt, Nils, fra Grønland som er döv. Nils lever et velfungerende liv i sitt lokalsamfunn der familie og slekt har lært tegnspråk for å kunne kommunisere med gutten. Nils skal læres opp til å bli fangstmann på lik linje som sin far, og allerede fra han er fem år er han med sin far på jakt- og fisketurer. Som de andre guttene i denne landsbyen er også Nils forventet å være aktivt med på alt som har med jakt og fiske å gjøre fra han er ti år gammel. Før dette er de med sine fedre for å lære. Når Nils er syv år og skal begynne på skolen oppdages det av den danske læreren at gutten ikke kan følge med i timen på samme måte som de andre i klassen. Dette ble det varslet fra til myndighetene om, og han sendes til en spesial skole for døve og hørselshemmede langt fra hjemstedet. Etter to måneder drar foreldrene for å hente ham hjem fordi han har hjemlengsel. Men myndighetene henter han tilbake til skolen igjen. I lokalsamfunnet der Nils kommer fra hadde han uten myndighetenes inngripen levd sitt liv som fangstmann, og sannsynligvis ikke tenkt så mye over at han var döv. I møte med myndighetene blir dette et ”problem” som ikke

eksisterte de første syv år av Nils sitt liv. Det er myndighetene som klassifiserer han som funksjonshemmet. I familien til Nils blir det også et problem med gutten, de kan ikke lære han om jakt og fiske slik at han kan greie seg på egen hånd, og i tillegg blir han utestengt fra et rikt nettverk av sosiale relasjoner. Med andre ord har han fått tildelt ett handikap både ute i samfunnet, og i landsbyen der han kommer fra (Jenkins 1998).

”The philosopher Ian Hacking has argued (1990) that one of the most powerful ideas in this modern cosmology, originally developed by nineteenth-century statisticians such as Galton, is “normality”. The concept of normality does two things simultaneously: it *describes* as normal that which is most *typical* or the usual state of affairs; it then asserts that this is also the way things *ought* to be. The propagation of the average (and the above average) thus becomes a moral imperative. People with intellectual disabilities, from this point of view, are neither average nor normal” (Jenkins 1998:17).

Bø (2008) skriver i sin bok at språket og ulike ord har en nyskapende funksjon, dette for at et ord for eksempel skal fremstå bedre for å fremheve foreksempel at yrkesgruppen sosialarbeider i dag heter sosionom. I andre tilfeller er forandringen av et ord kommet fordi ordene som før er brukt fremstår som stigmatiserende (Bø 2008). Slik som:

”«Særundervisning», «hjelpundervisning», «støtteundervisning» er blitt til «tilpasset opplæring», «integrert undervisning» og «inkludering» (Bø 2008:310).

I Jenkins (1998) er det satt fokus på at det for hundre eller to hundre år siden var mange flere muligheter for folk i samfunnet selv om man ikke var flink på skolen, det fantes arbeid for alle typer mennesker, både de som var veldig flinke, og de som strevde seg igjennom den lille skolegangen de eventuelt hadde. Man kan i barneårene ufrivillig bli plassert i kategorier som defineres av eksperter. Samtidig er dette med kategorier også noe som er positivt. Fordi man da kan gi hjelp til menneskene som har havnet i en slik kategori (Jenkins1998). Tøssebro & Lundeby (2002a) peker også på at det å få en diagnose både som noe positivt og negativt. Det som er det positive er at det kan oppleves som en lettelse, det kan føre til en forståelse fra samfunnet rundt vedkommende, og det kan åpne dørene inn til velferdsstatlige tjenester og ytelser (Tøssebro & Lundeby 2002a). Jenkins påpeker at toleransen for å kategoriseres er avhengig av det samfunn som man bor i. I ikke-industrielle land kan det virke som om lærevanskeproblemet er mindre dominant. At dette er mer problematisk i vesten kan kanskje

skyldes den vestlige levemåten, og viktigheten av kategorisering, og det store fokuset på utdanning (Jenkins 1998). Mogasale har en studie fra India som har påvist spesiell høy andel av lærevansker i skolen.

“In the ethnographic study of disability, the subject shifts from THEM to US, from what is wrong with them to what is wrong with the culture that history has made for all of us, from what is wrong with them to what is wrong with the history that has made a THEM separate from an US, from what is wrong with them to what is right with them that they can tell us so well about the world we have all inherited”
(McDermott & Varenne 1995:13).

Matematikk som disiplin har en sterk, og privilegert plass i hierarkiet av viten. Det er antatt at alle i samfunnet trenger et minimum av matematisk kunnskap, og evner, for å kunne delta i samfunnet på lik linje med andre. Det er en omfattende mengde litteratur som omhandler matematikk, og hvor viktig matematikk generelt er som skolefag (Johnston et al. 1997). I neste avsnitt vil jeg presentere ulike teoretiske begreper som jeg finner mest relevant i forhold til min oppgave.

Kapittel 5

Teoretiske begreper

I Jan Brøgger (2000) sin bok "Psykologisk antropologi" skriver han at alle mennesker har med seg ulik grad av ressurser som vi alle prøver å bruke på best mulig måte gjennom livet. For å kunne være en deltager i et sosialt spill, er det viktig å ha enkelte kort på hånden. Disse kaller Brøgger for ressurser. Ressursene er personens samlede egenskaper, ferdigheter og kunnskaper sammen med de sosiale statusposisjoner og tilknytninger han eller hun kan påberope seg.

"Menneskelig samhandling foregår alltid innen en ramme, og den bestemmer delvis hvilke ressurser som kan mobiliseres. Den ytre rammen for samhandling kaller vi *arena*, den tilsvarer scenen i teateret" (Brøgger 2000:51).

Brøgger skriver videre at arenaen kan være hjemme hos deg selv i stua, på kinoen eller på en spiseplass, der det finnes ulike regler for hver enkelt arena. Disse reglene er også ulik for ulike kulturer, og må læres. Som for eksempel hvordan man oppfører seg når man er i en kirke, moské osv, dette kan være veldig ulikt i forskjellige religioner (Brøgger 2000).

Konformitet

Konformitet betyr at man blir presset av alle de mennesker man har rundt seg, til å danne seg samme normer og regler som de. Dette presset foregår utenfra. Gjennom denne prosessen blir vi formet, og sosialisert inn i samfunnet på godt og vondt. Alle skal bli så like som mulig og ikke skille seg ut. Når vi er enige om en felles plattform, internaliserer vi dette. Det blir en del av oss (Bø 2008).

"Utdypende kan konformitet defineres som dyptsittende, og varige personlighetsendringer - i holdning, handling og væremåte i retning av fellesverdier - som skyldes påvirkning av andre, ofte i form av forventnings- og gruppepress" (Bø 2008:92,93).

Sekundære tilpasningsformer

Goffman introduserer i boka "Asylums" (1961) uttrykket sekundære tilpasningsformer. Den danske utgaven av boka som jeg vil bruke, er fra 1967 og heter: "Anstalt og menneske". I denne boka skriver Goffman (1967) om totale institusjoner, det vil si fengsel, aldershjem, psykiatriske institusjoner og lignende som har det til felles at man sover, arbeider, og har fritid på samme plass, og stort sett med de samme menneskene. Alt av rutiner er nøye planlagt både i forhold til søvn, mat og fritidssysler. Dette i motsetning til hvordan man lever utenfor en institusjon, der disse tre områdene vanligvis er delt i tre, og man til en viss grad regulerer tiden sin selv. Begrepet sekundære tilpasningsformer blir i denne boken brukt i forbindelse med lukket institusjon der du ikke selv kan gå ut, som for eksempel et fengsel. En sekundær tilpasningsform er en adferd som ikke utfordrer de ansatte direkte, men som gjør det mulig for de som er innsatt å skaffe seg adgang til forbudte eller tillatte goder ved forbudte midler. Dette gir de innsatte en viss følelse av å være herre over sin egen skjebne, og dette gjør videre at personen på denne måten får en viss kontroll over sitt eget selvbilde eller få det tilbake (Goffman 1967). Det kan tilsynelatende virke som det er et langt sprang mellom en total institusjon og en lærevanske som dyskalkuli. Fellestrekket mellom de to er at like lite som man kan unnslippe den totale institusjonen, like lite går det an å unnslippe dyskalkulien. I oppgaven min har jeg valgt å bruke uttrykket sekundære strategier i stedet for sekundære tilpasningsformer fordi jeg synes det er et uttrykk som passer bedre i denne sammenhengen. Begge uttrykk handler allikevel om hvilke strategier man tar i bruk for å presentere seg selv, og blir her brukt for å vise hvordan informantene tar i bruk andre måter å løse ting på når de står fast i hverdagen sin. Dette vil jeg komme nærmere innpå lenger ut i oppgaven.

Dramaturgisk analyse

Bøe & Schiefloe (2009) skriver at den dramaturgiske analyse ble introdusert av Erving Goffman, og går ut på at man lever livet som om man står på en teaterscene. Man spiller roller overfor hverandre, der man alltid prøver å fremstille seg selv i best mulig lys og skjule de sidene man ikke vil at folk skal se (Bøe & Schiefloe 2009).

I Goffman (1992) og hans bok om "Vårt rollespill til daglig" skriver han at alle mennesker utøver inntrykkskontroll som vil si at vi prøver å fremstille oss selv i best mulig lys, dette kan gjøres bevisst og ubevisst. Dette vil si at man overkommuniserer det man vil at andre skal vite om en selv, og underkommuniserer det man helst vil holde skjult. Dette blir kalt for

selvpresentasjon. Sentralt i menneskers atferd er måten vi søker å fremstå for andre på gjennom utseende, påkledning, språk og atferdsform (Goffman 1992).

”Det er underforstått når en person spiller en rolle, at iakttagere skal ta det inntrykk han ønsker å gi, alvorlig. De oppfordres til å tro at den de ser, faktisk er besittelse av de egenskaper han utgir seg for å ha, at den oppgave han utfører vil få de følger han stilltiende påstår, og at forholdene i sin alminnelighet skal være som de ser ut til å være” (Goffman 1992:24).

Stigma

Stigma, er et uttrykk som også stammer fra Goffman som betyr at man ikke blir akseptert sosialt på samme måte som andre. Man blir stigmatisert. Denne stigmatiseringen kan skje på grunn av ulike ting som hvordan du ser ut, hvor du kommer fra, og seksuell legning med mer. Man kan også bli stigmatisert for ting man har gjort, for eksempel at man har blitt straffeforfulgt (Schiefløe 2009).

Goffman (1963) skriver at ordet stigma kommer fra det greske språket. Originalt ble det brukt av grekerne for å vise frem en dårlig moralsk egenskap eller noe som ikke var bra med en person. Dette gjorde de ved å brennemerke personen for å vise at bæreren av dette arret var en slave, kriminell eller en bedrager. I dag brukes begrepet ganske nær den opprinnelige betydning, men i stedet for at det er et merke som kan sees på kroppen, går det mer på det innvendige, vanæren/skammen (Goffman 1963).

Goffman (1963) skriver at alle samfunn inndeler mennesker i kategorier, og også hvilke egenskaper som skal oppfattes som naturlige for medlemmer av disse kategoriene. Det er det sosiale miljøet som fastlegger hvilken kategori av mennesker man vil forvente å finne på et gjeldende sted. Disse sosiale spillereglene i et miljø som er etablert, gjør det mulig for oss, uten at vi bruker mye tankevirksomhet på det, å forholde oss til andre mennesker vi kan møte. Når vi står ovenfor et menneske vi ikke kjenner, vil vi sannsynligvis allerede begynne å kategorisere vedkommende basert på utseende, og prøve å finne ut vedkommendes ”sosiale identitet”. Vi mennesker støtter oss til førsteinntrykket og lager oss forventninger om mennesket vi har møtt. Dette gjør vi uten at det er spesielt gjennomtenkt. Når dette mennesket befinner seg i vår sfære, kan det vise seg at personen har egenskaper som skiller han fra de andre som tilhører denne kategorien, egenskaper som ikke er ønskelig. Da kan vedkommende

gå fra å være et helt vanlig menneske til å bli nedvurdert som menneske i vår bevissthet (Goffman 1963).

”Such an attribute is a stigma, especially when its discrediting effect is very extensive; sometimes it is also called a failing, a shortcoming, a handicap. It constitutes a special discrepancy between virtual and actual social identity” (Goffman 1963: 12-13).

Goffman (1963) skriver at det finnes et dobbelt perspektiv på begrepet stigma. *The Discredited*: Stigmaet er synlig, noe som gjør at man hele tiden blir minnet på det. *The Discreditable*: Stigmaet er ikke synlig, men er der, og det kan bli avslørt, og man kan da bli minnet om det. Man bruker mye energi på å holde det hemmelig og å være ”normal”.

Goffman mener også at det finnes tre typer stigma: 1) Kroppslige stigma som fysisk handikapp. 2) Karaktermessige stigma. Personlighetsbrist, slik som uærlig framferd, svak vilje. Slike egenskaper ble tilbakeført til slikt som sinnslidelse, fengselsopphold, alkoholisme, homoseksualitet osv. 3) Gruppestigma som kjønn, rase, religion, etnisitet (Goffman 1963).

” The term stigma, then, will be used to refer to an attribute that is deeply discrediting, but it should be seen that a language of relationship, not attributes, is really needed. An attribute that stigmatizes one type of possessor can confirm the usualness of another, and therefore is neither credit nor discreditable as a thing in itself. For example, some jobs in America cause holders without the expected college education to conceal this fact; other jobs, however, can lead the few of their holders who have a higher education to keep this a secret, lest they be marked as failures and outsiders” (Goffman 1963:13).

Becker (1963) og Goffman (1963) har begge skrevet mye om det som blir kalt for stempelingsteori som var en dominerende teori på 60-tallet.

”What, then, do people who have been labeled deviant have in common? At the least, they share the label and the experience of being labeled as outsiders. I will begin my analysis with this basic similarity and view deviance as the product of a transaction that takes place between some social group and one who is viewed by that group as a rule- breaker” (Becker 1963:92).

Både Becker (1963) og Goffman (1963) skriver at om man først blir stemplet/klassifisert som en avviker av den sosiale gruppen, så kan dette over tid føre til at ”avvikeren” selv tror på det

gruppa har satt som stempel på vedkommende. Dette blir kalt selvoppfyllende profeti. Goffman skriver også at for de som holder sitt stigma skjult, som han kaller for ”passing”, er dette ikke uproblematisk. Selv om han også fastslår at dette ikke er et gjeldende problem for alle (Goffman 1963).

”The phenomenon of passing has always raised issues regarding the psychic state of the passer. First, it is assumed that he must necessarily pay a great psychological price, a very high level of anxiety, in living a life that can be collapsed at any moment”
(Goffman 1963:108-109).

Skam og skyld

Bernard (2000) skriver at Ruth Fulton Benedict (1887- 1948), var en amerikansk sosialantropolog som blant annet hadde feltarbeid blant japanske immigranter i USA under den andre verdenskrig. Der studerte hun japansk kultur. Benedict (1947) fikk i 1944 i oppdrag å studere japansk kultur, hun ble bedt om å bruke alle teknikker hun kunne som sosialantropolog, for å forklare hvordan det japanske folket var. Det var viktig å svare på mange spørsmål om fienden, Japan. De måtte finne ut hva den japanske regjeringen kunne regne med av støtte fra sitt folk. Hva de ville gjøre. Benedict kunne ikke reise på feltarbeid til Japan pga den pågående krigen slik en sosialantropolog vanligvis ville gjort, men det var mange japanske immigranter i USA, som hadde blitt ”formet” i Japan. Ut av dette arbeidet kom boka ”The chrysanthemum and the sword”. Der Benedict (1947) blant mange emner tar for seg det hun mener er forskjellen på begrepene skam og skyld i forhold til Vesten og Japan. Benedict (1947) skriver at i antropologiske studier av forskjellige kulturer er forskjellen mellom kulturer som er basert på skambegrepet og kulturer som er basert på skyldbegrepet en viktig distinksjon.

Skyldkultur (guilt culture) og Vesten

Benedict (1947) mente at et samfunn som innprenter absolutte standarder for moralitet, og stoler på at menneskene der utvikler en samvittighet, blir sett på som en skyldkultur. Moraliteten kommer fra vår kristne tro, der vi lar være å gjøre ting som blir ansett som en synd ovenfor Gud. Dette foregår inne i oss selv, i den indre verden, og man dømmer seg selv

basert på hva man har gjort. Dette er ifølge Benedict dominerende og typiske trekk for land i vesten.

Skamkultur (shameculture) og Japan

Den japanske kulturen er i følge Benedict (1947) et samfunn basert på skam. Skamkulturer støtter seg på sanksjoner utenfra for å oppføre seg på riktig måte. Skamkulturer har i følge Benedict ikke bekjennelser til gudene for å "lette" på sine synder, de har seremonier som skal bringe lykke, slik at de skal slippe skam. Skam er en reaksjon på at andre kritiserer deg. Så i dette perspektivet er det den ytre verden som dømmer deg. Benedict mener dette er typiske trekk for den Japanske kulturen (Benedict 1947).

” One cultivates self-respect they say “because of society”. If there were no society one would not need to respect oneself” (Benedict 1947:222).

Brorson (2008) tar opp en annen type skam der mennesker med lungekreft hun har snakket med, føler skam tilknyttet sin diagnose, dette fordi det er en allmenn oppfatning at sykdommen forårsakes av røyking. I et samfunn som formidler at man har ansvar for egen helse, føler disse pasientene at de må forsvare seg mot samfunnet, og det går med mye tid og krefter til dette. Brorson bruker Goffman og hans Stigma- teori som ramme for sitt arbeid. Disse pasientene føler seg stigmatisert, og føler ett behov for å forklare hvorfor dette skjedde, og at det ikke er deres skyld (Brorson 2008).

Livshistorier

Linde (1993) sier i sin bok at livshistorier uttrykker en følelse av egenheten/selvet, hvem vi er, og hvordan vi ble sånn. Livshistorier er også et veldig viktig virkemiddel for å formidle vår oppfatning av selvet, og hvordan vi videreformidler dette til andre. Videre bruker vi disse historiene for å gjøre krav på eller forhandle oss frem til en plass i en gruppe, og for å vise at vi er fullverdige medlemmer av denne gruppen, at vi forstår, og følger den moralske standarden i denne gruppen (Linde 1993).

Kapittel 6

Enhet for Voksenopplæring, EVO

”Trondheim kommune har i over 25 år tilbudt undervisning til voksne ved enhetene Senter for voksenopplæring, Logopedisk senter og Granskogen skole. I 2009 ble disse slått sammen til en ny enhet - Enhet for voksenopplæring (EVO). Omkring 200 personer jobber ved enheten, hvorav 140 er lærere. L rerstaben har kompetanse og lang erfaring i undervisning av minoritetsspråklige og bakgrunn fra flere spesialpedagogiske felt. Elevtallet kan variere en del, men i dag har vi omkring 1400 elever” (Webside. Enhet for voksenopplæring. Trondheim kommune 2013).

Mitt feltarbeid ble foretatt i samarbeid med EVO. Jorunn Lysberg som er lærer på EVO sendte ut brev til alle som siden starten har vært der for å bli testet, og var den som hjalp meg å skaffe informanter. Det er også Jorunn Lysberg som har testet alle mine informanter, og har frem til nylig vært den eneste som har foretatt testing av dyskalkuli siden oppstarten på EVO. Det er nå i senere tid kommet til en lærer til som foretar testing.

Statistikk fra EVO

Statistikken fra EVO er det Jorunn Lysberg som har overlevert meg. Diagnostisering for dyskalkuli startet i 2004 på EVO. Fra 2004 og frem til 15.09. 2013 er det 132 stykker som har vært på EVO for å bli testet. Av disse har 43 stykker fått diagnosen dyskalkuli. Alderen på de som kommer for å teste seg, varierer, men siden dette er voksenopplæring kommer det voksne hit. De som er yngre, sorterer under PPT for videregående eller PPT for grunnskole. Alderen på de som kommer er gjerne 25 – 35. I år har det kommet flere som er 20, men dette svinger hele tida.

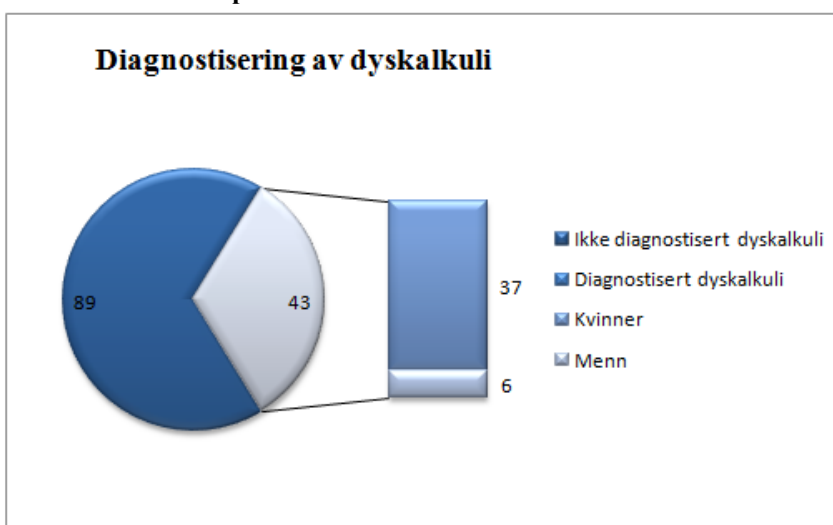
Menn

Av de 132 har 36 vært menn, og av disse mennene var det 6 som fikk diagnose dyskalkuli. I tillegg har det vært 9 menn som har bedt om utredning, men som deretter har gitt beskjed om at de likevel ikke ville ha utredning.

Kvinner

96 kvinner har testet seg på EVO, og 37 av disse fikk diagnose dyskalkuli. I tillegg har 4 kvinner bedt om utredning, men har deretter gitt beskjed om at de likevel ikke vil ha utredning.

Figur 1. Oversikt over personer testet ved EVO i perioden 2004 til september 2013. Totalt har 132 blitt personer testet.

Informasjon om informantene

8 av disse 43 sa seg villig til å snakke med meg, alle som sa ja var kvinner, alle hovedsakelig fordi de har et stort ønske om at dyskalkuli skal bli like kjent og anerkjent som dysleksi. Alle har kommet og testet seg fordi de har slitt i skolesystemet. Det er kun disse 8 jeg vet hvem er, siden alt ble ordnet fra EVO sin side. Noe som var iøynefallende i møtet med disse kvinnene var at av disse åtte, var det to lærere, to lærerstudenter, og ei som gikk på førskoleutdanning. Dette syntes jeg var spennende, hva får noen med en lærevanske til å velge å bli lærer? Et ønske om å hjelpe andre, så andres skolesitasjon kan bli bedre enn det var for dem selv?

Jeg har i forbindelse med at disse kvinnene sa ja til å snakke med meg reflektert over om hvorvidt disse kvinnene er representativ for de som har vært på EVO for å teste seg? Dette er

et spørsmål som ikke er lett å besvare, så lenge jeg ikke vet situasjonen til de andre, og ikke har snakket med dem. Det som jeg derimot kan slå fast, er at de kvinnene jeg har snakket med, har en ting til felles, de er relativt ressurssterke kvinner som på tross av sin lærevanske har gått på med krum rygg. De fungerer godt i samfunnet, og har klart seg godt i livet. Kan det være sånn at dette ikke er tilfellet for andre som er testet? At de ikke vil snakke med noen om dette, at de synes det er vanskelig? Eller har de gått videre i livet, og lagt dette med dyskalkuli bak seg? Hvorfor tok ingen menn kontakt med meg, er det noen spesiell årsak til det? Her finnes det heller ingen opplagte svar. Jeg tror, men dette er min personlige mening, at det fremdeles er den gjengse oppfatning at menn skal være flinkere i realfag enn kvinner. At en mann som ikke er god i matematikk eller som kanskje strever med å regne ut hvor lang en list skal være, vil prøve å holde dette skjult mye mer enn tilfelle hadde vært for en kvinne. Kan dette være årsaken til at de ikke vil snakke med meg? Synes menn det er vanskeligere å få en slik diagnose enn kvinner gjør? Det som er sikkert er at det på EVO er flere kvinner enn menn som har testet seg. Det er også flere menn som har ombestemt seg med hensyn til testingen enn kvinner. Ni menn ba om utredning men ombestemte seg, fire damer gjorde det samme. Kan det være en belastning at så få vet om denne lærevansken? At det gjør terskelen for å snakke med noen om det, høyere?

Det er mange som ikke vet at det er mulighet for å få fritak i matematikk om du har dyskalkuli. Hos opptakskontoret står det følgende:

”Du kan søke om dispensasjon dersom du ikke fyller mer enn 24 år i søknadsåret og ikke er i stand til å dekke kravene til generell studiekompetanse. Et eksempel på grunnlag for å søke dispensasjon kan være at du har bestått alle fag i videregående opplæring bortsett fra matematikk på grunn av påvist dyskalkuli” (Fra Websiden til Samordna opptak 2013).

Dette forutsetter selvfølgelig at du vet om noe som heter dyskalkuli før du er 24 år, noe som er et problem i seg selv, i og med at det er så lite kjent. Mange finner ut om dyskalkuli ved en tilfeldighet, og mange at de er blitt for gamle. Det er mange som har prøvd å ta generell studiekompetanse som ikke kommer seg videre med høyere utdanning fordi de ikke greier matematikken, de får heller ikke opplyst om denne muligheten for å få fritak. Dermed står de på stedet hvil. Rett til spesialundervisning står i opplæringsloven:

"Vaksne som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet for vaksne, har rett til spesialundervisning"
(Webside, Enhet for voksenopplæring. Trondheim kommune 2013).

Kapittel 7

Metode (om oppbygging av intervjuene)

Intervjuene med informantene ble utført i perioden januar- juni 2013. Som nevnt tidligere ble brev til informantene videreformidlet fra EVO av Jorunn Lysberg som den gang var den eneste som foretok testing for dyskalkuli. Det ble sendt med et brev fra meg der jeg fortalte at jeg hadde dyskalkuli. Dette brevet ble sendt ut til alle som etter testing ble diagnostisert med dyskalkuli på EVO. Flere av mine informanter sa at det var grunnen til at de sa ja til å la seg intervjuet. De ville ikke fortelle om dette, og utlevere seg til hvem som helst, for det syntes de var ubehagelig. De som ville snakke med meg, tok deretter kontakt med meg om de ville være med. Åtte kvinner sa seg villig til å snakke med meg. Jeg brukte båndopptager på alle intervjuene med mine informanter, for bedre å kunne gjengi det de fortalte meg, riktig. I tillegg var det for bedre å kunne fokusere på dem jeg snakket med, fremfor å sitte med penn og papir. Jeg tror de fleste syntes dette var greit, og jeg tror de fleste glemte at opptakeren var der etter en stund, inkludert meg. Dette førte samtalen litt utenfor temaet innimellom, men som jeg tror var nyttig, fordi da kunne vi bli litt mer kjent med hverandre. Jeg møtte informantene der det passet best for dem, og det eneste kriteriet jeg hadde, var at det måtte være på en plass der det var stille, det var ellers helt fritt med hensyn til tid og sted. Jeg har derfor både vært hjemme til noen, leid rom på universitetet, vært på arbeidsplassen til noen, og også på et hotellrom.

Jeg har altså snakket med åtte voksne kvinner i alderen 24-45 år. I tillegg til at de alle er testet på EVO, har de også det til felles at de ikke fant ut før i voksen alder at det er noe som heter dyskalkuli, og at det var det de hadde. De fikk aldri noe svar på hvorfor det hadde vært så vanskelig på skolen, og flere har vokst opp med manglende mestringsfølelse i matematikken gjennom mange år på grunn av dette. De lot seg alle teste etter at de oppdaget dyskalkuli, og de lot seg alle teste fordi de ikke kom videre i skolesystemet.

Mitt ønske ved starten av mitt feltarbeid var som jeg sa tidligere, å forsøke å finne ut hvordan dette har påvirket dem. I tillegg til å slite med det faglige er det også sånn med dyskalkuli at det påvirker andre sider av livet som ikke direkte går på tallene i matematikkboka. Flere av dem sliter med det jeg velger å kalle hverdagsdyskalkuli. Med hverdagsdyskalkuli mener jeg for eksempel problemer med klokken, busstabeller, mål og vekt osv. Dette er mer omfattende forklart i kapittel 2. Dette er også noe jeg vil adressere i min oppgave. Fordi jeg er av den

oppfatningen at det å streve i dagliglivet med hverdagsdyskalkulien, er like omfattende som det å ha strevd seg gjennom skolegangen. Hverdagsdyskalkulien påvirker informantene i ulik grad i dagliglivet. Jeg vil senere i oppgaven vise hvordan dette utarter seg, med hensyn til underkommunikasjon og bruk av sekundære strategier for å unngå stigma.

Jeg har måttet kutte ut mye fra det opprinnelige råmaterialet i intervjuene for ellers hadde denne oppgaven blitt alt for omfattende. Intervjuene mine har jeg halvert, jeg var også med på ett tilfelle av deltagende observasjon på EVO, der jeg fikk se hvordan testing for dyskalkuli foregår. I tillegg fikk jeg se hva slags materiale som blir brukt på testingen. Jeg fikk muligheter til selv å gå gjennom disse oppgavene i tillegg til at jeg satt med disse under informantens sin testing. Informanten som jeg var på deltagende observasjon til, er allikevel en av mine informanter, som sa seg villig til å snakke med meg på lik linje med de andre etter at hun fikk konstatert dyskalkuli.

I alt har jeg kuttet ca 55 % av det samlede råmaterialet. Det jeg valgte å beholde, er basert på hva jeg syntes var mest vesentlig for å få frem hvordan informantens liv påvirkes av å ha dyskalkuli. Jeg har valgt å kutte ganske mye om skolegangen til hver enkelt, dette har jeg gjort fordi jeg synes den hører mer til under pedagogikk. Jeg ville heller fokusere på følgene av en vanskelig skolesituasjon. I tillegg har jeg valgt å fremheve hverdagsdyskalkulien for bedre å skape en forståelse av hvordan dette virker inn i en vanlig dag. Informantens historie har jeg prøvd å la fremstå så autentisk som mulig med hensyn til språkbruk, for mer å fremheve hver enkelts historie. En del har også snakket om skolesystemet som gjør at det å gå fremover blir vanskelig, og et tungrodd system som ikke fungerer når de vil ha hjelp. Dette mener jeg er viktig, men synes også dette blir for omfattende i en masteroppgave, selv om jeg har med litt av det. Jeg har lagt vekt på å få frem dette med å leve med hverdagsdyskalkuli i min oppgave i tillegg til å prøve å få frem det følelsesmessige som ofte kommer som en følge av en lærevanske.

Mine kommentarer i intervjuene står i kursiv, og jeg har prøvd å lage små overskrifter for lettere å få en oversikt. Ellers er det informantene selv som ”snakker”. Jeg har flyttet sammen ting informantene har snakket om flere ganger igjennom samtalene inn under samme punkt. Jeg har delt opp alle intervjuene i åtte deler, der alle informantene har sin egen historie. Selv om jeg har gjort det sånn, har jeg valgt å kategorisere intervjuene mine i fire hovedtemaer;

I) Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten (skolesituasjon og yrke)

Hva gjør informantene, og hvordan har utdannelse og skole vært for hver enkelt?

II) Diagnosen (før, under, etter)

Hvordan har prosessen med å få vite om dyskalkuli, og deretter å bli testet, vært?

III) Hvordan man blir møtt av andre

Hvordan har oppveksten vært uten viten om dyskalkuli, og hvordan har foreldre og venner reagert? Hvordan blir man møtt av omverdenen etter at man har fått diagnosen?

IV) Hverdagsdyskalkuli

De fleste informantene jeg har snakket med, sliter med ting i hverdagen som andre uten dyskalkuli ikke nødvendigvis tenker over i sin hverdag. For de uten dyskalkuli går disse tingene kanskje helt av seg selv.

Kapittel 8

Informantenes historie

Informant 1

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten

Informant nummer 1, er en kvinne på 41 år som jobber som lærer. Informanten hadde aldri følelsen av å mestre matematikken i barneskolen, og hun ble fortvilet over å se hvor lett de andre fikk det til. Det gikk heller ikke bra med matematikken på ungdomskolen, og forsvaret var gjerne røff munnbruk. Etter ungdomskolen tok informanten handel og kontor, og strevde seg gjennom ett år. Der strøk hun i regnskap. Far i huset tok affære og jobbet med henne for å ta opp faget på nytt. Informanten begynte deretter å jobbe i barnehage, der hun etter hvert tok barne- og ungdomsarbeider utdanning. Så begynte hun å jobbe i en ungdomskole, og fant ut at hun som jobbet mest, også var den som tjente minst. Dette førte til at planen med å starte på lærerutdanning, kom opp. Så starter hun på allmennlærer- utdanning, uten å være klar over at hun kunne tatt faglærer- utdanning i stedet. Hun strøk tre ganger i matematikk, men hadde prøvd flere alternativer for å prøve å komme i havn. Gikk helt til bunns etter siste forsøk fordi hun på forhånd var sikker på at hun kom til å bestå. Hun besto ikke. Tre års skole bortkastet, og hun vet ikke hva hun skal gjøre. Finner til slutt en løsning med å ta noen fag på Høyskolen i Sør Trøndelag (HiST) og deretter praktisk pedagogisk utdanning (PPU) på Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Midt oppi dette er det problemer med NAV i forbindelse med omskolering. Den dagen hun strøk for tredje gang, søkte hun om utvidelse av treårsregelen for støtte, der det står at hun kan få utvidelse av støtten på grunn av et lyte. Informanten tenkte at dyskalkuli måtte jo være et lyte, så da anket hun saken for å få støtten utvidet. Hun søkte den dagen hun strøk, og sendte så med brevet fra Senter for Voksenopplæring om at hun hadde dyskalkuli. Vedkommende forklarer at denne tida var et helvete med lite penger, og uten svar fra NAV.

Diagnosen (før, under, etter)

Begrepet dyskalkuli tror jeg at jeg hørte av en eller annen ekskjæreste som jobbet på NTNU for mange, mange år siden. Jeg mente at når folk har ordblindhet, dysleksi, så sa jeg, at jeg har sånn dysleksi bare at det gjelder tall, det var noe jeg koddet med. Så sa han at det heter

dyskalkuli det, og fra da av var jeg helt overbevist om at jeg hadde det. Jeg var 23 år første gangen jeg hørte det begrepet. Fra da av var jeg helt sikker. Jeg visste at det måtte være noe. For det går ikke an å være så fjern, skjønner du? Det har jo vært med meg hele livet.

Informanten forteller om når hun skulle testes for dyskalkuli

Når jeg kom inn der så gledet jeg meg, og jeg satt og håpet på at jeg skulle få diagnosen. Etter den dagen spurte jeg vedkommende. Synes du ikke at jeg er litt gammel til å komme hit til deg? Vedkommende spurte hvor gammel jeg var. Jeg svarte at jeg er 35, det er jo seks år siden. De fleste som kommer hit er ca 35isj, og oppover. (*Alderen på de som kommer er 25-35år*) Ok, ja vel. Så det er litt komisk. Jeg ble superglad (*over diagnosen*). Jeg gikk ut den døra der med en lykkefølelse jeg, og en forklaring. Vedkommende var veldig flink til å forklare, syntes jeg da. Vedkommende spurte meg først når jeg kom inn, om hvor gammel jeg var når jeg lærte meg klokka. Au, skal du begynne å gnage om det, (ler).

Synes du livet ditt er blitt annerledes etter at du fikk diagnosen?

Ja, for jeg føler meg ikke dum lenger, for det gjorde jeg før. Det gikk litt på æren løs, gjorde det. Så overkompenserte jeg, tror jeg med å..., jeg har jo alltid vært kjapp i replikken, og kanskje folk ser på meg som en veldig gledesspreder, men det har jo også vært våpenet mitt. Forsvaret mitt. Fordi, kom ikke her! Jeg var såpass tøff i kjeften at ingen turde å si noe. Man er litt ute med piggene. Sånn at jeg tror at jeg har falt litt mer til ro.

Så du har aldri angret på at du ble testet?

Nei, det er jeg så glad for, fordi det ga meg en forklaring på meg, rett og slett. Jeg kunne hatt dyskalkuli til etternavn jeg, det er jeg sikker på at jeg hadde kledd. Når jeg fikk på plass det med utdanning, og det var mye som skulle på plass i de årene der. Jeg sliter jo fremdeles med etterdønninger på stress.

Hvordan man blir møtt av andre:

På skolen

Mattelæreren kastet meg ut fra timen, så i stedet for å innrømme at jeg ikke kunne noe, så satt jeg bak i der, og var tøff i trynet og sånn jeg da. Men det var jo bare i matte. Det var bare i de timene jeg hadde noe å forsvare.

Far

Men sjølingen han mente at når du først er begynt på noe, så skal du fullføre. Så jeg gikk jo ut handel og kontor jeg, med elendige karakterer og fravær anmass. Så jeg kom jo ikke inn på andre året da fordi jeg strøk i regnskap. Da var fremdeles min far streng da, han mente at jeg skulle ta opp den, så jeg satt i en måned. Han vekket meg om morgenen før han dro, med regnskapsark, og de der tjukke bøkene, så kom han hjem i lunsjen og sjekket at jeg satt der, og så fikk jeg avslutte når han kom hjem halv fire. Så jeg greide å gå opp fra ener til treer. Men det var jo takket være han. Pappa sa alltid at jeg skjønner tall, men ikke når det står kroner bak. Men det er helt motsatt. Jeg skjønner tall når det står kroner bak for det er praktisk.

NAV

Så sier hun ene på personaltjenesten at, jeg husker ikke hva hun heter lenger, men hun var en skikkelig drittkjerring. Så sa hun det til meg at, de har vurdert, og ikke si ja til noe mer utdanningspermisjon for meg, og med en såpass tung diagnose så lurte de på om de måtte si meg opp. Hæ, sa jeg, si meg opp? Pga dyskalkuli? Ja for nå kan du jo ikke bli allmennlærer, og det er jo allmennlærere vi er på jakt etter i Trondheim kommune.

Hverdagsdyskalkuli

Tid- og stedssans

Om klokka: Jeg lurer på om jeg gikk i sjetten eller sjuende, og jeg klarte aldri å lære meg den analoge (runde) klokka. Det var først når jeg var i kontakt med den digitale klokka at jeg lærte meg den, og så når jeg klarte den ordentlig godt, så klarte jeg å overføre det til den runde.

Hvordan har det vært med bruk av klokke, og det å beregne tid? Klokka, jeg fikk jo så mye kjeft av mamma og pappa, da jeg vokste opp, for enten kom jeg hjem en time for tidlig eller to timer for seint. Venner av meg nå, må alltid vente et kvarter, for jeg kommer alltid for seint. Nå sist, det var bare for et par uker siden, da skulle jeg møte noen venninner i byen, og ta en øl. Jeg kom jo for seint til bussen, så jeg måtte jo stå på bussholdeplassen i 33 minutter og vente. Så skulle jeg jo ringe og si det da. Så sier de at, vi regnet med det da. Jeg har jo prøvd, og folk vet at det er ikke fordi jeg gir blaffen eller er uhøflig. Det er rett og slett fordi jeg ikke kan beregne tid. Jeg kommer tidsnok på jobb fordi det er innøvd mønster. Nei, uff! Det har

vært tungt mang en gang ja, jeg syns det. Men jeg har mye humor på det da, jeg skylder på dyskalkuli for alt jeg nå. Samme hva det er. Ler.

Hvordan er det med høyre/venstre, og det å forklare retninger? Jeg har problemer med høyre og venstre. Jeg må alltid tenke på hvordan hånd jeg skriver med, hvis jeg skal sitte på bil med noen og jeg skal forklare dem veien etter hvert som vi kjører. Da skal vi (holder i hånden for å sjekke) høyre ja. *Er du flink til å forklare veien da?* (ler). *Er du god til å huske retninger?* Ja, for jeg er vant til å leve med dette, så jeg må alltid følge med ekstra nøye. Men flyplasser er det verste stedet jeg er på, jeg tar inn alle beskjeder jeg på en flyplass. Jeg er helt utslitt når jeg kommer derfra. Da har jeg lest alt som står på alt. Jeg har vanskelig for å orientere meg i store haller. Blink, blink her, pil dit... Da blir jeg helt forvirret. Så hvis jeg reiser, må jeg alltid følge med nøye. *Om kart og kompass:* Jeg er jo ikke noe allmennlærer. Det er jo så mange fag jeg ikke kan på grunn av det der (dyskalkulien). Jeg kan jo ikke ha gym en gang, for jeg kan jo ikke orientering. For jeg har jo ikke snøre på kart og kompass.

Forståelse av tall og mønster

Kan du noter? Nei, jeg har ikke peiling. Jeg skjønner ikke en note. Men jeg har husk så jeg har gått på gitarkurs, og da husker jeg hvor jeg skal flytte fingrene på en sang.

Hvordan er det med tabeller og skjemaer? Jeg har tabellskrekk, jeg klarer ikke å forstå busskjemaene som står i buss- skurene. Sektordiagrammer skjønner jeg ingenting av. Det eneste jeg forstår er stolpediagram, de forstår jeg. Alt med skjemaer må jeg sette av ekstra tid på. Jeg er så vant med det nå at det ikke er noe som bryr meg lenger. De jeg jobber på team med, vet jo at de må sette opp kampoppsett, men så gjør jo jeg heller andre ting i stedet da. Som å skrive info brev til foreldrene. Tar mer sånne ting med skriving. Så hender det seg jo at vi skal være med på turneringer og sånn, der vi skal sette opp lag, og tidspunkt og sånn. Det må jeg bare droppe. *Sier du fra om det?* Ja, ja jeg har sagt det til rektor og alle. Det er som jeg sier, jeg er ikke i stand til å sette opp kampoppsett og tidspunkter for 8-10 på en dag, for jeg har ikke en sjanse. Da krøller det seg. Ofte det sosiale som har med elevene å gjøre, jeg har tenkt sånn i stedet. Så vi utfyller hverandre, men det er jo godt å være ærlig. Jeg har fortalt det til alle elevene mine også jeg, du tør å by på deg selv når du har fått tryggheten, og at du faktisk har et papir på at du ikke er dum. Jeg så sånn på det, at det er et papir på at jeg ikke er dum, rett og slett. Da er det sånn at når jeg er så ærlig til elevene så merker jeg at de tør å si

mer til meg også. Pluss at jeg ikke har hatt noe enkelt skoleløp selv, så jeg vet jo hvordan matematikken ødela for min motivasjon for andre fag, og jeg vet akkurat hvordan de sliter og har det inne i klasserommet når de er helt uten motivasjon. For det handler jo om å mestre. For hvis ikke du mestrer noe, så mister du motivasjonen med en gang. Så jeg kjenner at min krøkkete fortid hjelper meg i lærerjobben. Når jeg skal ha foreldresamtaler, så ringer jeg for å slippe lapper som ungene skal ha med seg hjem, da er det lettere. Kan du komme på foreldresamtale i morgen klokka 16?

Om gradestokken: Gradestokken skjønner jeg ikke, bare den runde.

Penger og økonomi

Hvordan er det med økonomi og valuta? Men jeg kan det med regninger, for jeg bodde alene en stund og da måtte jeg lære meg sånne ting. Men jeg bruker lang tid på å orientere meg på nettbank og sånne ting også jeg, det gjør jeg. Valuta det er jeg flink til. Euroen har jeg klar, men jeg syntes det var verre med liraen. For når vi var i Tyrkia i høst, så hadde vi både euro og lira, og liraen syntes jeg var verre. Med euroen er det ca 8 kroner, ikke sant? Så den er grei. Men jeg må alltid regne over etterpå. Hvor mye har jeg egentlig brukt nå? Jeg vet at jeg har brukt 200 euro, men hvor mye er det egentlig? *Hvordan er det med skatt og renter?* Skatteoppgjør og sånt, renter har jeg ikke peiling på. Vi bruker å si det hjemme, vi har jo mye humor på det. Jeg har alle ministerpostene, bortsett fra finansministerjobben, (ler). Ellers er jeg alt det andre. Til og med olje- og energi -minister, (ler). Så han (*samboeren*) er vant til at han må ordne opp med sånt. Både med skatteoppgjøret mitt, regninger. *Hvordan har det vært å holde styr på penger?* Men det er mange som tenker at dyskalkuli ikke er noe å snakke om, for hvis du har dysleksi, så gjelder det jo alle fag, og det er jo sant. Men det er jo et handikap på mange andre måter da. Da jeg bodde alene da jeg var yngre, så var jeg jo blakk etter ei uke, så var det å suge på labben da i tre uker. Jeg har blitt flinkere nå da, man modnes jo med dette her og venner seg til det, det gjør man jo. Men jeg brukte lang tid på, og det hele tatt å forstå, hva det er jeg sliter med.

Sertifikatet

Om teorien på kjøreskolen: Men det var så vidt jeg kom meg igjennom teorien. Det kom jeg på nå faktisk, jeg tok teoriprøven tre ganger.

Annet

Om selvtillit, og det å føle seg dum

Informanten startet på Helse- og sosiallinja. Så begynte jeg der, jeg fikk jo så gode karakterer. Det var jo noe som interesserte meg, og det var ikke noe matte. Jeg gikk ut med et snitt på nesten fem. Da tenkte jeg at jeg er ikke så dum allikevel, jeg. Der fikk jeg på en måte litt selvtillit. Jeg har jo alltid dekket over det, jeg har jo alltid vært tøff i trynet. Det er jo i de senere årene at jeg kunne vært mer ydmyk og sagt at jeg hadde det sånn og sånn i oppveksten. For det har jeg på en måte ikke innrømmet ovenfor meg selv eller for andre. Jeg var skikkelig skinnklær og skolens største hår. Kjeften kom før meg. Jeg har aldri innrømmet ovenfor meg selv at jeg hadde dårlig selvtillit, men jeg tror ikke jeg har hatt dårlig selvtillit heller, men dårlig selvfølelse på grunn av dette. Mistet motivasjonen mange ganger når jeg hørte alle de andre satt og sa, Åja, selvfølgelig må det være sånn. Det var aldri noen selvfølge for meg for meg det. Det er faktisk helt tvert i mot, jeg skjønner ikke en dritt.

Om ikke å kunne hjelpe sine barn med matematikken

Jeg er ikke i stand til å hjelpe dattera mi som går i sjetten med matten, det er noen få ting, brøk skjønner jeg ikke. Men jeg skjønner X og Y, for det er sikkert bare tull allikevel, (Ler). Ligninger også får jeg til. Brøk er vanskelig. Det er drittvanskelig, prosent også. Så hvis jeg er på salg, må jeg alltid bruke kalkulatoren for å regne ut hvor mye en vare koster. Men nå synes jeg det er bare deilig jeg, at faren hjelper dem med matteleksa, så jeg unngår matte så mye som jeg kan, jeg.

Om reaksjonen på å stryke for tredje gangen på lærerhøyskolen på matematikken

Jeg gikk opp den siste gangen, og jeg var sikker på at jeg skulle få i den E'en. Jeg regnet ikke med at det var noe mer. (Ler) Jeg var til en spådame for å sjekke om jeg kom til å stå, og hun mente at jeg kom til å stå. Så jeg var sikker på at jeg hadde greid det, og så strøk jeg. Jeg gikk så jævlig i kjelleren, jeg ringte til samboeren min, og han mente at jeg hørtes ut som en

selvmordskandidat. Han spurte skal jeg komme hjem eller? Nei... (sår latter). Jeg fikk meg en skikkelig trøkk da, og visste ikke hva jeg skulle gjøre. Tre år bortkastet, og hva i alle dager skal jeg gjøre?

Om kroppslige plager

Da fikk jeg jo stress symptomer. Jeg klødde under beina, så huden sprakk og blødde. Jeg hadde svelgeklump og jeg hadde pusteproblemer, jeg hadde alt.

Informant 2

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten

Informant nummer 2, er en kvinne på 23 år og hun er lærerstudent. Informanten har strevd med matematikken helt siden barneskolen, hun husker at multiplikasjon gikk til helvete. Hun kunne ikke forstå konseptet. Greide seg så vidt igjennom videregående, hun fikk først en toer, men klaget og fikk en treer. Vedkommende startet på allmennlærer, men fant ut at hun ikke kunne undervise i matematikk når hun ikke selv behersket faget. Ble i samråd med sine foreldre enig om å starte på den nye reformen der du kunne velge norsk eller matematikk som basisfag, og der hun da velger norsk. Veilederen hennes på lærerskolen lurte på om hun kan ha dysleksi, og hun blir da testet for dette, og for dyskalkuli. Det viser seg at hun har dyskalkuli, og problemer med minnefunksjonen.

Diagnosen (før, under, etter)

Du visste ingenting om dyskalkuli i utgangspunktet?

Nei! Jeg begynte å lese om det i pedagogikken.

Kjente du igjen det?

Ja! Jeg sa det til mamma, kanskje jeg har sånn dyskalkuli, sånn mattedysleksi. Mamma sa, ja du har jo alltid slitt med matte da. Jeg visste ikke hva det var jeg, men så begynte jeg å sjekke og så tenkte jeg, ja.

Hva synes du om at du fikk diagnosen dyskalkuli?

For det første så sa vedkommende at jeg har en lett form for dyskalkuli, men hun ser at de strategiene jeg bruker ikke er lært på skolen, det er strategier jeg har lært når jeg har slitt. For eksempel at jeg teller på tallene, eller at jeg teller på fingrene. Tidtabeller har jeg ikke peiling på, sånn hverdagslige ting. Så når jeg fikk den diagnosen, så var det litt lettelse da, for da følte jeg meg ikke sånn hverdagsdum. Det var en liten lettelse å få det, det er ikke jeg som er dum i en alder av 23.

Var det noe du tenkte inni deg, at jeg er dum?

Nei, men jeg tenkte at det må ligge noe der, etter hvert som jeg gikk på lærerskolen. Det må jo være noe. Hvorfor har ingen funnet noe før? Men så er det fordi jeg er flink til å kamuflere det. Men de på voksenopplæringa så jo på hvordan jeg regna på ting, at åja her ligger det noe.

Du tenkte ikke på det på barne- og ungdomskolen?

Nei, da var jeg dum!

Så du sa det til deg selv den gangen?

Men det blir jo litt sånn når du er 14 år da, og ikke får hjelp, og det er for få lærere i klasserommet, og alt for mange elever. Det er ikke nok tid da. I neste time skal du inn på et nytt kapittel som du ikke har snøringa på, for du fikk ikke med deg det forrige.

Har du noen gang angret på at du lot deg teste?

Nei, det ga jo egentlig mer et svar på hvorfor ting er sånn, jeg har det jo ikke så mye. Men det er mer sånn at jeg følte meg så veldig hverdagsdum, og nå har jeg fått en forklaring på hvorfor jeg ikke skjønner det. At det ikke er jeg som er dum, det er det at det er noe her inne i hodet mitt som ikke fungerer, der kom pedagogen inn i bildet (ler). Alle lærerne på ungdomskolen som bare ga meg opp på skolen i matte, det er en grunn til at det var sånn. Nei, jeg har ikke angra på det egentlig.

Har du merket noen forskjeller i deg selv etter at du fikk vite det?

Jeg slapper mer av, og så blir jeg enda dummere (ler masse). Ja, sånn med matten, nei jeg har dyskalkuli jeg, så jeg driter i det, dette kan ikke jeg. Det har vært mer en fordel enn en ulempe å få diagnosen. Men jeg synes jo det er litt rart da at jeg i en alder av 23, må gå selv, og få sjekka meg på senteret for voksenopplæring, når jeg for fem år siden gikk på videregående, og ingen har merka noe på 16 år, og ingen har lagt merke til at det har vært noe.

Hvordan er selvbildet ditt i dag, i og med at du har sagt til deg selv i barndommen at du følte deg dum og annerledes?

Jeg føler at jeg er kommet litt over det på en måte, men selvfølgelig har jeg ikke hatt matte på åtte år. Så hvis jeg skal sette meg ned og drive med matte, så blir selvtilliten lav da. Jeg har jo

ikke noe mestringsfølelse i matte. Jeg har jo aldri opplevd mestringsfølelse i matte noen gang.

Ja, jeg kommer til å klare meg fint. Det er bedre å ha fått vite det nå, enn å få vite det om 20 år da. Å ha gått rundt og følt meg dum. Å være bevisst problemet med penger før jeg eventuelt får barn da. Jeg tror at det jeg har opplevd i skolegangen min kan jeg ta med i skolen, og liksom si at du er ikke dum, det er ikke det. Når en elev skal forklare meg hva det er den ikke forstår, så kanskje jeg kan ringe en bjelle for den eleven. Det er jo det jeg håper at jeg kan bruke den erfaringen til. Jeg kan spørre, kan du kart? Kan du noter? Man er kanskje litt var på signaler man får.

Forteller du venner om dyskalkulien?

Ja, ja. Jeg føler at jeg har kompensert på det å være dårlig i matte med å kompensere med noe annet tilbake. Jeg får heller være litt mer utadvendt eller ha god selvironi.

Hvordan man blir møtt av andre:

Far

Pappa syntes det var litt flaut da jeg gikk på en smell hvert år når jeg egentlig tjente så mye. Men det var jo fordi jeg ikke visste. Jeg visste jo at man kunne gå på skatteetaten og fikse opp der, men jeg visste ikke hvordan man skulle komme seg til det tallet man skulle skru det opp til.

Venner

Men det er jo et par kompisar som mener at jeg har feika at jeg har dyskalkuli, bare for å kunne gå og si at jeg har det. Det synes jeg er ganske drøyt å si når jeg ikke kan forskjell på høyre og venstre enkelte dager, og når jeg ikke har snøring på egen økonomi. Han som går rundt og sier det, sier det jo litt på kødd, men han er litt drøy da, han er det. Men han har jo ikke kjent meg i barndommen. Venninnene mine fra barndommen som jeg er venn med her oppe enda, de vet jo at jeg alltid har slitt. Venninna mi som jeg sleit med matten sammen med, hun har jo ikke dyskalkuli for hun er mye mer orientert på økonomi.

Når du skal søke jobb, kommer du til å fortelle at du har dyskalkuli?

Nei, det er ikke såpass hemmende da. For jeg har så mye back- up strategier på ting har jeg skjønt, at jeg har funnet en måte å bare ha det da. For det er ikke så hemmende, men jeg klarer å kamuflere det til en viss grad. Det er kanskje fordelene med å være lærer da, for da jobber du med den og den og den, dine elever. Du jobber jo i team også da, og da kan jeg jo si til dem at jeg er ikke så god i det, så skjønner de det. Å dra frem 14 år med matte som jeg ikke har mestra i hele tatt, nei, det skjer ikke. Jeg vil ikke ha det frem, jeg har angst for matte. Det er en sånn fobi som jeg ikke vil ta på. Jeg velger heller å ha på skylapper, og ikke se på det.

Hva med i livet ellers da?

Nei, det er egentlig bare å ikke snakke om det. Det blir litt sånn tabu, det snakker vi ikke om.

Om ekstraundervisning

Jeg fikk egentlig en toer i matte på videregående men så klaga jeg og tre venninner fordi vi gikk på mongomatte da (ler), lille MY som det het da. Så klaga vi og så fikk vi lov til å få tre da for læreren hadde glemt å gi fare for stryk til tre andre, og de fikk lik karakter som oss. Da sa vi at, men herregud vi har faktisk vært her, og på en sånn her gruppe, det skal telle litt, og faktisk møte opp og bidra.

Hverdagsdyskalkuli.

Tid- og stedssans

Informanten forteller om bruk av kart og kompass. Kart kan jeg heller ikke, jeg har ikke peiling på kart og kompass. Kjøre båt kan jeg bare glemme, for da er det jo skjær, og sjøkart det kan jeg ikke. Fjellkart og orientering kan jeg bare drite i, plutselig er det bratt, ikke sant (ler). Da står du der, faen hvor skal jeg gå nå liksom. *Hvordan er det med retningssans?* Jeg var nettopp i Toronto i Canada, der snakker dem at man skal gå South eller North eller East eller West. Kødder du med meg, jeg vet ikke hvor jeg er en gang. Kan du ikke bare si gata jeg skal gå i, og hvor det er.

Forståelse av tall og mønster

Hvordan er det med baking, mål og vekt? Baking det kan jeg ikke heller, jeg har problemer med oppskrifter. Ja, 300 g smør er sånn, hva? Åssen skal jeg gjøre det liksom, smøret er jo i en kladd. Når det står 3 dl smør. Oj, hva må jeg gjøre nå, faen da må jeg smelte smøret først før jeg begynner å gjøre ditt og datt. Nei, jeg har så problemer, jeg får mark da, av alle tallene som jeg må gjøre om til noe forståelig. Men jeg føler meg mye bedre hvis jeg har kommet meg igjennom det, og faktisk funnet ut at det var ikke så ille allikevel, men gjærbakst og meg er ikke bestevenner, jeg dreper den gjæra hver eneste gang. Det er jo enten for varmt eller for kaldt, og så smaker det bare æsj. Så jeg har bare gitt opp. *Hva ned strikking?* Det driter jeg i! (ler). Jeg kan strikke, men jeg husker ikke åssen jeg starter å strikke. *Hva med oppskrifter på håndarbeid?* Ja, men med en gang jeg har sett noen gjøre det, så er det greit, men innen jeg er ferdig med den ene tingen, og skal begynne på nytt, så har jeg glemt det igjen. Jeg har fryktelig problem med håndarbeid, måle opp et hus husker jeg vi skulle gjøre på kunst og håndverk. Jeg er glad jeg hadde med meg bestevenninna mi som var skikkelig perfeksjonist, ellers så hadde den ene veggen vært lenger enn den andre, og feil farge og sånne ting.

Hvordan er det med busstabeller? Herregud, jeg gjør det jo bra på skolen. Men jeg skjønner ikke når bussen går når det står at det er så og så mange minutter til, så står jeg og teller på fingrene på bussholdeplassen.

Penger og økonomi

Hvordan er det med økonomi og valuta? Hvis jeg er ute og reiser.... Jeg synes fem gangen går greit for det slutter på null eller fem, for det har jeg lært meg selv. Men når vi er ute i euroland er det jo på åtte eller sju. Heldigvis så går jeg rundt med kjæresten min. Ja, hvor mye er sju ganger fem? Jeg spør han hele tida. Han er min vandrende kalkulator liksom. Heldigvis er han god i hoderegning, jeg spør han om alt. Det er jo litt med sånne ting at du merker at det er vanskeligere enn det er for andre. Jeg er frem med kalkulatoren med en gang hvis jeg ikke har snøring. Hvis jeg ikke kan hoderegning, så kan jeg godt ta frem telefonen i det stille og gjøre det, og så legge den vekk igjen. *Og med penger?* Penger kan jeg heller ikke, personlig økonomi har jeg ikke snøring på. Jeg jobber jo ved siden av studiene, og alle studentene må det. Jeg jobber jo mer enn det jeg egentlig må, men hver mnd går jeg i null. Så sykt! Det synes jeg er skummelt, for det sier jeg til faren min at herregud hva er det som skjer med meg? Jeg

får så å så mye i måneden og så å så mye i lønn. Si at jeg får 13-14 tusen da, og jeg går i null hver mnd. Så tenker jeg herregud, hva er det jeg bruker pengene til? Jeg vet ikke jeg. Jeg bruker 20 kroner her og 100 kroner der. Jeg har jo ikke snøring da. Så det er jo det som er verst da. Jeg sier jo det til kjæresten min at herregud hadde jeg hatt mastercard... Jeg er så redd for å havne på "Luksusfellen" for eksempel. Det er sånn typisk sånn jeg kan havne på når jeg blir førti da. Fordi jeg ikke har snøring på økonomien min hvis ikke jeg har kjæresten min der til å hjelpe meg da. *Så der er en grunnleggende angst hos deg, dette med økonomi?* Ja, jeg har økonomisk angst. Det er den som er verst da. Så jeg føler meg litt som en alkoholiker som får øl, og så drikker jeg mer og mer, det er litt sånn med penger. Det er det verste, det er det verste! Jeg er også dårlig på sparing, jeg kan sikkert spare så og så mange lapper i måneden hvis jeg vil, men jeg er ikke flink med penger. Det er det som er den verste byrden med å ha dyskalkuli for meg. Det kommer til å smelle så sjukt hvis ikke jeg, hvis jeg flipper ut da.

Hva med renter og sånt? Det har jeg ikke snøring på, jeg har ikke lån. Jeg har studielån. Jeg skjønner ikke dette med å ta huslån. Når jeg skal kjøpe meg egen leilighet så må jeg ha pappa eller noen andre som kan hjelpe meg med hva jeg skal si ja på, og ikke ja på. Skatt skjønner jeg jo ikke, de siste fire årene har jeg gått på smell på skatten, bortsett fra i fjor. Når jeg skal betale regninger, så spør jeg kjæresten min, hvor mye skal du ha nå da? Så sier han det, får pengene og så tenker jeg ikke mer på det. Så bare gir jeg det vekk liksom.

Løsning på å få inn mye penger på konto: Så sa jeg til pappa 60 000 på kontoen, jeg har aldri hatt så mye penger på kontoen. Da var det sånn at pappa fikk alle pengene, så han gir meg 8 000 hver mnd. Hadde ikke han gjort det, så vet ikke jeg hvor mye penger jeg hadde hatt igjen nå. Nå kan jeg være litt føre var, å legge en strategi og budsjettplan, få litt hjelp fra pappa om hvordan man gjør ting. Da kan jeg forklare foreldrene mine, ja, jeg trenger hjelp, kan du hjelpe meg? Så finner de en måte.

Om skatt: Da satte kjæresten min og meg oss ned, og han sa ok, nå har du tjent så å så mye, da må du si at du skal skatte så å så mange prosent. Jeg hadde ikke skjont det.

Sertifikatet

Brukte du lang tid på å ta førerkortet? Nei, vanlig tid. 7-8 måneder. Men jeg sleit med teorien da, men jeg har problemer med å lære meg nye ting, det sliter jeg med. Jeg husker ikke

instruksene, og så klarer jeg ikke å få de ut i aksjon. Så jeg får helt noia. Så er det vanskelig med høyre og venstre av og til. Når jeg kjører bil, jeg har lært meg at bilene kommer derfra, det har jeg pugga liksom.

Annet

Om jobb

For eksempel, jeg jobber i butikk da, jeg gir jo tilbake det som står på kassa. Hvis en kunde sier, jeg har jo tre kroner da, så er det sånn, faen også!! Da blir det sånn, neida det går fint det, jeg har nok veksel. Så bare gir jeg dem pengene, jeg har ikke peiling (ler godt). Så når sjefen min skal vise meg ting så må hun vise meg det fysisk, den her skal ligge der osv og jeg sier ok.

Informant 3

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten

Informant nummer 3, er kvinne og 45 år. Hun arbeider som lærer i grunnskolen. Hun har hatt problemer med matematikken helt siden barne- og ungdomskolen. Fikk plass på en ekstragruppe, og fikk støtteundervisning i matematikk. Fikk en toer på videregående, men tok senere opp matematikken på voksenopplæringen og fikk da fire. Begynte deretter på lærerhøyskolen. Matematikken på lærerhøyskolen den gangen var i første året. Vedkommende strøk til eksamen, og mener at hvis hun den gangen hadde hatt diagnosen dyskalkuli, kunne hun fått utvidet tid, og kunne da kanskje ha bestått denne eksamenen. Hun gikk videre på andre, tredje, og fjerdeåret. Det fjerde året hadde de om spesialpedagogikk, der lærte de om dyskalkuli, og hun skjønnte da at hun måtte la seg teste. Testen viste at hun hadde dyskalkuli. Vedkommende gikk ut av lærerhøyskolen uten vitnemål. Jobbet deretter som lærervikar, og tjente nesten ingenting, og var i lange perioder uten jobb. Gjorde noen forsøk på å ta opp matematikken, uten hell. Levde med dette i sju til åtte år. Prøvde å ta opp eksamenen en gang til, og denne gangen gikk det greit på grunn av at det var en annen eksamensform.

Diagnosen (før, under, etter)

Fikk vite om dyskalkuli da hun hadde pedagogikk på lærerhøyskolen

Nei, jeg visste ikke at jeg kunne ha en diagnose, nei, jeg visste jo at jeg alltid hadde hatt et problem med matematikk, men ikke at det kunne ende opp i en diagnose, nei. Men jeg skjønnte det da jeg hadde spesialpedagogikk og hadde lært veldig mye om dyskalkuli at, oj, det her må jeg få testa om jeg kanskje har.

Reaksjonen på at hun fikk bekreftet dyskalkuli

Jeg husker når jeg var der og fikk testet meg, og det var jo fjerde året på lærerskolen når jeg hadde spesialpedagogikk, og når jeg fikk det resultatet så sa jeg nei, dette her nekter jeg på, dette går ikke an. Jeg kan ikke ha dette her, jeg skal bli ferdig med lærerutdanninga en gang jeg. Dette går ikke an, jeg godtar ikke dette. Da fikk jeg til svar, at vet du en ting, dette må du bare leve med. Det er nesten sånn at den personen, den personen sa ikke dette da, men jeg tenkte at dette er verre enn en kreftdiagnose. En kreftdiagnose kan du faktisk bli frisk av.

Dette kan jeg aldri bli frisk av. Så da så jeg litt mørkt på det, så tenkte jeg at dette er fire år bortkastet med høyskole, og i tillegg ventet jeg på å komme inn og hadde jobbet for å forbedre karakterene før den tid og sånn. Hadde jeg hatt denne diagnosen før jeg begynte på lærerskolen, så hadde jeg aldri begynt på lærerskolen. Jeg hadde aldri utsatt meg selv for dette her. Jeg er glad for det akkurat nå, men jeg unner ingen de årene som bare var et helvete. Da hadde jeg søkt en annen utdanning der jeg kunne sluppet å ha matte. Jeg søkte jo samtidig på sosialhøyskolen på sosionom, men valgte lærerskolen i stedet. Det skulle koste dyrt. Det ble mye frustrasjon, men det gikk til slutt. Men det er en anbefaling i hvert fall til andre, styr unna. Styr unna, det er ikke noe vits i å utsette seg for det, fordi om en føler at man passer til det ene eller andre yrket altså, er det noe matte i den utdanninga, eller at du må jobbe med det senere, så styr unna, for all del. Det blir så strevsomt, og kanskje klarer du det aldri. Det er lett for meg nå som har det så bra, og har glemt de årene der, for jeg vil jo gjerne glemme dem så fort som mulig. Men skal jeg sette meg nå og virkelig tenke på hvordan det faktisk var, så blir det bare grininga. For de årene var virkelig traumatisk. Jeg må tenke meg om hvor mange år dette kunne bli fra jeg fikk diagnosen, tror det ble åtte år ja. Åtte år i ordentlig voksen, moden alder, hvor du virkelig føler deg som et null altså.

Var det fordi du følte at andre i din alder var kommet så mye lenger enn deg?

Absolutt!

Er det noe som bestandig kommer til å være der nå som du er der du er nå?

Det kommer alltid til å være der. De sier jo at det er en mening med alt, men jeg må jo stille meg spørsmål om meningen med at det skulle bli så ille. Men at jeg har en sånn ballast med meg, er noe jeg mange ganger er glad for at jeg har med meg. Jeg håper at jeg har blitt ett bedre menneske, og at jeg har blitt en bedre menneskekjenner og at jeg har en forståelse for hvordan folk kan ha det. Jeg føler at jeg ikke har noen problemer med å sette meg inn i livet til folk med dårlig økonomi, med folk som sliter med selvbildet. Det er det positive jeg har fått med meg.

Synes du dyskalkulien på en måte er en berikelse nå når du har greid utdannelsen, i og med at du er lærer?

Det kan være en fordel, nå har jeg første trinn, jeg kan se litt mer hvor skoen trykker. Jeg kan fange opp de som sliter fortere enn en dyktig mattelærer. Det mener jeg, absolutt. Men overfor voksne og eldre elever så er det ingen fordel. Jeg føler kanskje litt at selv om de vet

hvem jeg er, og hva jeg står for, og at jeg er en dyktig lærer, så føler jeg at de kanskje tenker sitt. Det er ikke noe jeg føler er en fordel, nei, jeg føler at det skal lite til, tenker jeg da før de mister troen på meg. Jeg må passe på å være god hele tiden, jeg da.

Så du føler at du må holde garden oppe?

Ja, jeg gjør egentlig det. Ellers så kan de kanskje bruke det som en ting. Ja, ja det er sikkert pga den dyskalkulien, eller et eller annet sånn, så jeg passer på å holde meg der oppe.

Synes du ikke det er slitsomt å måtte gå med garden oppe? Tror du det kan gå over, over tid?

Det er egentlig så lite problem for meg i hverdagen nå, fordi jeg har kommet over sperrene. Det var veldig negativt alt, og jeg hadde masse sperrer, alt som hadde med tall å gjøre klabbet seg sammen, og ble bare surr fordi det var en sånn nervøsitet rundt det. Jeg hadde masse sperrer, og null tro på meg selv. Men nå har jeg jo fått troen på meg selv, og da opplever jeg at det ikke er noe problem i hverdagen i det hele tatt. Jeg har lært meg teknikker i løpet av alle de årene jeg har vært nervøs for det.

Hvordan man blir møtt av andre

Kolleger

Jeg hadde kjempestøtte fra folk rundt her altså (*på skolen*) som sa klart i fra at du må det. Du kan ikke gi deg, du må bare bli lærer! Jeg gjorde jo en god jobb, og de liksom, alle jeg jobbet sammen med klødde seg i hodet, dette går ikke an. Du skulle hatt like bra lønn som oss, og du skulle fått fast jobb på huset, det er jo her jeg har vært da, vet du.

Skolesystemet på høyskolenivå

Men i hvert fall når jeg bestemte meg for å ta steget, og hadde samtaler med de bortpå Rotvoll, igjen. De hadde bestemt seg for at de skulle hjelpe meg denne gangen. De fikk god innsikt i situasjonen, og hadde bestemt seg for å hjelpe meg. Men det gikk jo ikke an at de skulle gi meg et annet opplegg. Der er de kjempestrengte. Du må igjennom nøyaktig det samme som alle andre uansett, og det eneste hjelpemiddelet du kan få på eksamen er en time utvidet tid.

Husker du om du sleit med noe i barneskolen, eller gikk barne- ungdomskolen greit?

Det gikk greit, jeg var i en klasse der det ikke var populært å være flink heller da. Vi skulle liksom bare greie oss, jeg var i en gjeng som lå på gjennomsnittet, sånn midt på treet. Vi var mange som hadde støtteundervisning i matte, så det var heller ikke noe som jeg syntes var ille.

Hverdagsdyskalkuli

Informant nummer tre har ikke oppgitt noen problemer med hverdagsdyskalkuli. Hun har problemer rettet direkte inn på selve matematikkfaget, og relaterte fag. Derimot forteller hun hva hun gjør for å ligge i forkant.

Jeg har gått og øvd meg på hoderegning, gjøre overslag for å være litt i forkant. Prøver å huske tall, jeg kan overraske folk med et bilnummer eller sånne ting, det er fordi jeg er blitt vant med at dette skal jeg huske, pugge sånn at det skal ligge der sånn at jeg kan være litt i forkant.

Informanten forteller om hvordan det var å være ufaglært lærer fordi hun ikke fikk til matematikken

Jeg begynte faktisk å lage en del dekkhistorier, jeg fortalte i hvert fall ikke sannheten når jeg traff nye folk. Traff jeg nye folk i selskap eller på byen eller hvor det enn var, jeg var jo også tolv år singel oppi dette her. Jeg visste jo at det ville komme gang på gang, hva er det du jobber med du da? Jeg jobber nå som lærer, og det var jo sant at jeg jobbet som lærer, men frykten for at folk skulle spørre meg om noe mer, sånn at det kunne komme frem at jeg faktisk ikke hadde utdanninga at jeg ikke hadde fast jobb. Ingen kunne få nyss i at jeg i perioder ikke hadde jobb, at jeg ikke hadde vært på jobb om dagene. At jeg ikke hadde råd til ditt og datt, jeg måtte avlyse det meste fordi jeg ikke hadde råd. Så enkelt som små jente/dame klubber der det var min tur til å ha dem hjemme hos meg på middag. For det første så hadde jeg ikke råd til det selv om vi var bare tre stykker, jeg hadde ikke en sjanse i havet. For det andre så var jeg rett og slett deprimeret, jeg orket ikke å treffe folk. Jeg isolerte meg fra det sosiale livet for å slippe å bli konfrontert med hvordan andre hadde det i forhold til meg. Så det ble en forferdelig vond sirkel. Jeg tenkte at skal jeg virkelig ha det sånn. Jeg kunne jo ikke begynne på en utdanning igjen, jeg hadde jo vært hjemmeværende i mange, mange år, og endelig satt

meg på skolebenken, og skulle få meg en utdanning, og så skulle det bli sånn. Det var noen grufulle år.

Om eksamenen der hun endelig besto matematikken på lærerhøyskolen etter syv/ åtte år som ufaglært lærer

Selvfølgelig var det mye matematikk også, men det var ikke bare teknisk matematikk slik som jeg opplevde første gangen jeg skulle ta den eksamenen. Det var litt mer sånn som passet meg, med den erfaringen jeg hadde fått. Der jeg kunne bruke andre sider ved meg selv. Så den klarte jeg gitt, og det må jeg si altså, det høres litt sånn Det å ha født barn, og det å gifte meg (*hun ble skilt*), og etterpå få seg en kjæreste. I det hele tatt, man skulle tro dette var det største i livet. Men den dagen jeg sto på eksamen, det er den største dagen i hele mitt liv! Desiderert, det var vendepunktet. Da begynte jeg å leve! (Veldig rørt og gråtkvalt).

Informant 4

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten

Informant nummer 4, er en kvinne på 29 år. Hun studerer på Dronning Maud som førskolelærer. Informanten hadde ingen problemer med matematikk på barne- og ungdomskolen. Hadde femmere og seksere på ungdomskolen. Det første halvåret på videregående går det bra, men etter jul begynner de på en mer avansert matematikk, og da begynner det å skjære seg. Greier å få en toer, dette på tross av at vedkommende jobbet mye med faget. Snakket da med kontaktlæreren, og fikk tatt en test hos PP- tjenesten, der det ikke var noe tvil om matematikkproblemer. Hun hadde også dysleksi. Deretter hadde hun ikke mer matematikk før påbygningsåret, der det også var et slit, og der strøk hun. Men hun tok opp matematikken en gang til med god hjelp, og besto da med et nødskrik. Utredningen på dyskalkuli ble ikke ferdig på videregående. Vedkommende søker seg deretter inn på førskolelærer. Hun har egentlig lyst til å bli sosionom, men snittet hennes er for lavt pga den dårlige karakteren i matematikk, og i økonomi, hun jobber derfor med å få strøket eksamenskarakteren. Da har hun en mulighet for å komme inn på særskilt vurdering.

Diagnosen (før, under, etter)

Jeg snakket litt med kontaktlæreren, og jeg lurte på om det var jeg som la i for lite arbeid eller hva det var, men jeg skjønnte jo ingenting. Det var gresk så hun bestilte tid hos PP- tjenesten for meg, så jeg fikk tatt test. Så de startet utredningen, så det var ikke noen tvil om at det var matematikkproblemer. Så i tillegg lå det visst en dysleksi under også. Jeg har alltid hatt gode karakterer på skolen på grunn av god hukommelse egentlig. Det var ingen som trodde at jeg hadde noen problemer som det trengtes å ta tak i, men det kom jo frem at det lå dysleksi under også.

Anger i forhold til testinga?

Både og. Fordi jeg trodde alt skulle løse seg i forhold til skolesituasjonen, for det var den beskjeden jeg fikk av opptakskontoret først. Bare du får i orden skolepapirene dine, og du kommer inn på særskilt vurdering, med det du har jobbet med og utdanning tidligere så er det greit. Så kan de jo ikke ta meg inn for deres eget regelverk stopper, det stopper seg selv. Så jeg er egentlig unntaket fra regelen som ikke får innpass. På grunn av reglene de har.

Reaksjonen på diagnosen

Nei, jeg var jo letta for da fikk jeg satt litt ord på, og fikk et bevis på at jeg sleit, at jeg ikke bare var slapp. For jeg jobba jo hardt. Jeg satt i timevis hver dag og grein over de matematikkbøkene, og det var mange år. Så det var veldig godt å få det på papiret, få den forståelsen. Få den bekreftelsen at ok, dette her er et problem. Det er ikke noe du kan noe for. Egentlig uansett hva jeg gjør så vil det ikke bli bedre.

Hvordan man blir møtt av andre

Lærer

Jeg kom heldigvis ikke opp i eksamen, læreren sa det at hun ga meg bestått på grunn av innsatsen min i timene, og med lekser og leksehjelp alt jeg la inn i det da, for hun så det at innsatsen min den lå så mye høyere enn prestasjonen.

Fikk du en kombinasjon pga dysleksien din?

Jeg vet ikke hva det var, jeg tror det var lærerne mine som ikke helt visste hva de skulle gjøre. Så de prøvde bare å hjelpe, så de ga meg muligheten til å gjøre det muntlig for å se om det gjorde det bedre.

Hverdagsdyskalkuli

Tid - og stedssans

Om informant 4, må jeg ta med hendelsen som utfoldet seg den dagen jeg skulle snakke med informanten. Vi hadde en avtale om å møtes på realfagbygget på Gløshaugen klokka 10.30. Der hadde jeg reservert et rom fra 10.30.- 12.30. Det var noen dager siden avtalen var inngått så da klokka ble 10.43 sendte jeg en SMS, og spør henne om hun finner frem. Hun var usikker på hvordan hun skulle komme seg dit i første omgang. Jeg ga henne bussnummer, nummer 5, hvilken gate bussen gikk i fra, og navnet på bussholdeplassen hun skulle gå av på også i forkant. Hun svarer på SMS at hun er på vei, men at hun kløner litt med busser. Hun spør meg om det ikke var buss nummer 6 hun skulle ta. Da viser det seg at hun altså har havnet på feil buss, hun hopper av denne, tar en buss tilbake til sentrum. Så etter mye om og

men havner hun endelig på buss nummer 5. Da skulle man tro at alt var i skjønneste orden, men så får jeg en ny SMS der hun sier at hun sitter på riktig buss, men den går feil vei! Resultatet av dette er at før hun kommer opp på Gløshaugen, og jeg må også i tillegg lete etter henne, for hun finner ikke hovedinngangen med svingdøra der vi skulle møtes, har klokka rukket å bli 12.00.

Hvordan er det med klokka? Vekkerklokke får jeg samboeren til å sette på, for å være sikker på at det blir til riktig tid. For om jeg setter den på 05.30 eller 03.50, det er tydeligvis helt likegyldig for meg (vi ler). Så han sjekker vekkerklokka om morgenen, bussen går jo når den gjør. Jeg skjønner jo klokka, og jeg vet jo hva klokka er, men jeg vet ikke helt hvilken kobling det er som blir feil. Men han er nå snill og setter på alarmen om morgenen. Så setter han på en alarm som piper et kvarter før jeg må gå hjemmefra. Telefonpiping, å ja jeg skal gå ja! Det er ofte jeg prøver å forstå AtB på egen hånd også, og står og blomstrer oppe ved Dronning Mauds Minne, og så kommer jo ikke bussen min. Så ringer jeg samboeren og, kan du sjekke når bussen min skal gå? Så får jeg jo til svar at, som jeg har sagt hele tida, hopp på første buss som går til byen, og så stiller du deg i Munkegata, stå der og vent du! Ok. (Vi ler).

Har du følt deg dum pga dette? Nei, egentlig ikke. Jeg er heldig der, for jeg er veldig faglig sterk i andre fag. Det er jo litt derfor veien for å få forståelse for dyskalkuli og dysleksi problemene har vært så lang. Det tok jo mange, mange år før det var i orden. Men jeg er surrete av meg sånn av natur, jeg kunne jo fleipe det bort med surr og tull. Jeg tror ikke jeg.. jeg var jo frustrert over det, men jeg tror ikke jeg tenkte så mye over det sånn egentlig. Jeg har vært heldig, og glad i skolen, og skoleflink hele veien sånn sett.

Hvordan er det med retningssans? Det er et kjempestort problem når jeg er på ukjente steder. For det har noe med den forståelsen av hva som er nord, sør, øst og vest og i forhold til hverandre.

Hva med bussruten og bilkjøring? Nei, jeg kan ikke ha noen bussrute. Jeg skjønner ikke det. Egentlig er jeg alltid for tidlig ute så jeg blir litt utenfor nå når jeg har surret så fælt. Jeg pleier å legge inn en såpass god buffer. Det er fortsatt sånn, det går en buss fra der jeg bor og inn til byen, og fortsatt hver eneste morgen når jeg går på den bussen så må jeg inn på AtB og sjekke, dobbeltsjekke, og trippelsjekke hvilken holdeplass jeg skal av på. Hvilken buss jeg skal bytte til, det er bare litt sånn.. Det går bort mye tid i planlegging. Planlegging og surr. Jeg tror jeg har.. jeg er en av AtB. no sine største kunder (vi ler). Jeg er innom flere ganger for dagen. Men du ser jo bare sånn som i dag, bare det å gå på buss nr 6, når jeg skulle på buss nr

5, så buss nr 5 feil vei også. Jeg pleier ofte å måtte ta ruta jeg skal når jeg skal rekke noe viktig, og prøve den ut et par ganger på forhånd. Jeg har mange ganger tenkt at jeg bare er kvinnfolk bak rattet jeg, og ikke tenkt på det i forhold til dyskalkuli. Men jeg vet jo at jeg surrer, så jeg legger jo stort sett alltid inn en halvtime eller tre kvarter ekstra i forhold til det jeg trenger, tid surrer man bort.

Forståelse av tall og mønster

Hvordan er det med baking, mål og vekt? Det har blitt et par spennende bursdagskaker opp igjennom årene (ler). Det er ikke bare, bare. Heldigvis så har jeg kjøkkenvekt, og så kan det meste måles i gram. Hvis jeg finner en oppskrift der som står i gram så er det greit, for da er det bare å putte den opp på vekta. Man finner sånne omveier.

Kan du noter? Nei, jeg har ikke en sjanse. Jeg blir sinna bare jeg ser en note (ler).

Om gradestokken: Ja, jeg må jo ofte dobbel og trippelsjekke. Det er flere ganger jeg har lest at det er et par pluss grader, så "heldigvis" i gåseøyne så røyker jeg, så da tar jeg en tur på verandaen om morgenen, og fryser. To lag ull på ungene i dag (ler). Da har jeg sett feil. Det er den der, du tror du ser, jeg rett og slett ser ikke og oppfatter ikke riktig tall. Det er fint når det står -5, og du sender ungene av gårde på turdag fordi du tror det er 5 grader (ler). Men jeg har lært meg til å gå alle de omveiene for å sjekke.

Penger og økonomi

Hvordan er det med økonomi og valuta? Jeg liker å reise til land der jeg kan legge på en null eller ta bort en null (ler). For å si det sånn. *Har du noen problemer med personlig økonomi?* Både og, jeg har fått hjelp av en kamerat til å lage ferdig sånne makroregneark med budsjettet innregnet, så jeg bytter egentlig bare ut tallene (ler). Sånn i det daglige sliter jeg veldig hvis jeg... alt går på vane og husk ut fra hvordan jeg er vant til å gjøre det, men hvis noe først skal være litt annerledes, hvis jeg skal levere en matoppskrift eller legge til noe eller noe sånt. Da står jeg og klør meg. Jeg kan jo betale med en 1000- lapp i butikken jeg, og få igjen en femhundrelapp mindre enn det jeg skal ha, og ikke tenkt noe over det. Jeg har alltid et mastercard liggende i lommeboka som kan brukes uten kode (vi ler). For jeg har flere ganger stått på matbutikken jeg, jeg er eksepsjonell flink til å glemme å lade den telefonen min, går

rundt med mobiltelefon uten batteri på støtt og stadig, og står i kassa og skal betale. Koden ja, kan jeg bruke det kortet her? (Vi ler). Det er bare det å finne måter å omgå problemet på. Man kan jo le av seg selv, men alle gangene man står i situasjonen, og stresser, og flammer opp i ansiktet, får hetetokter, og begynner å svette, hjertet dunder. Klarer ikke å kanalisere hodet inn på og høre hva betjeningen spør om en gang. Jeg blir så satt ut, jeg blir helt låst. Det er en liten sånn sosial angst som eksploderer når jeg mister kontrollen på tallene mine. Det er sikkert noe med at jeg stoler så veldig på at jeg husker tall om ikke annet. Så når jeg ikke gjør det, da går teppet ned. *Hva tenker du når sånne ting skjer?* Jeg tenker ikke så mye da for å være ærlig. I de situasjonene så beklager jeg, og spør om handleposene kan stå, og sier at jeg sender samboeren min. Så kjører jeg hjem og putter han i bilen, og ber han om å hente posene og betale. Det låser seg litt. Det nytter ikke å stresse, å presse igjennom situasjonen å prøve å løse den, jeg må bare få avstand fra den. Eller eventuelt å ta med det fine mastercardet inn i banken og forklare situasjonen. De kjenner meg igjen nå og har forståelse, la meg få ta ut penger på det så jeg kan løpe tilbake i butikken og betale kontant. Det har vært et par ganger jeg har løpt to runder frem og tilbake, for jeg må løpe tilbake i butikken for å sjekke hvilken sum jeg skulle ta ut.

Sertifikatet

Om teorien på kjøreskolen: Det å ta teorien var en utfordring, jeg har det med å lese feil på skilt, for jeg blander litt sammen.

Informant 5

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten

Informant nummer 5 er en kvinne på 26 år. Hun begynner som lærerstudent til høsten. Informanten har strevd med matematikken helt siden barneskolen, og hun husker at det begynte med gangetabellen. Vedkommende strøk på matematikken på videregående. Deretter prøvde hun en gang til som privatist, og strøk igjen. Hun leste om dyskalkuli på nettet på enten Dagbladet eller VG sin webside, og tenkte at dette er om meg, alt det som er beskrevet er om meg. Hun tenkte da at hun må finne ut hvor hun kan bli testet. Fordi da kan hun komme inn på høyskole på spesielt grunnlag. Testen ble tatt, og det viste seg at hun hadde dyskalkuli. Deretter søkte hun seg inn på skole, og kom inn på alt basert på de andre karakterene hun hadde. Hun har jobbet som lærer i ett år uten utdanning, men vil gjerne tjene mer, derfor begynner hun på lærerutdanningen nå i høst. Når hun er ferdigutdannet begynner hun som lærer på den skolen hun allerede har arbeidet som lærer.

Diagnosen (før, under, etter)

Fikk høre om dyskalkuli via en nettside for VG eller Dagbladet.

Det begynner å bli mange år siden, men jeg fikk høre om dyskalkuli igjennom ei nettside, jeg lurte faktisk på om det var VG eller Dagbladet som tok opp at det var en skjult "feil" som man kunne ha, og det var dyskalkuli. Det var en lærevanske som få visste om, og så hadde de et eksempel så klart på en sånn vanske. Jeg begynte å lese og tenkte at kanskje det, det er jo meg. Alt som var beskrevet var meg, og jeg tenkte at ja, ja jeg må finne ut hvordan jeg kan få testet det der. For det var snakk om at hvis du ikke besto videregående, basert på dyskalkuli, så kan du få fritak, på spesielt grunnlag. Kan du få og bestå, og ja komme deg inn på høyskole. Så tenkte jeg at kanskje jeg har en sjanse da til å komme meg inn på høyskolen på spesielt grunnlag hvis jeg har dyskalkuli, og så begynte jeg å søke da og sjekke hvordan jeg kan få diagnosen på den måten.

Reaksjonen på en diagnose.

Det var godt å vite at det ikke var jeg som var dum.

For det har du følt?

Ja, hele tiden, og fortsatt gjør jeg det.

Informanten ble adoptert da hun var ganske stor, og husker mye fra hjemmet der hun og søsknene ble tatt i fra moren, pga at hun ikke kunne ta vare på dem. Hun husker også barnehjemmet hun var på før hun ble adoptert. Det måtte nå være ekstra vanskelig for deg å vokse opp, og føle deg dum i tillegg, når det har vært som det har vært?

Veldig påvirket. Det er noe med at alt skal være perfekt, og når dette er noe du ikke kan skjerpe deg på. Jeg har alltid sagt at hadde det vært kreft eller et eller annet jeg kunne fått, da hadde alle syntes synd på deg. Uff, stakkars deg. Men når det er en diagnose der det ikke vises på utsiden. Det er noe som alle forventer at, skjerp deg! Du har det hele tiden med deg, og jeg tenker sånn at, det burde være mer opplyst. Det hadde hjulpet mange hvis det var mer opplyst at det går an.. Har du dysleksi, da vil folk forstå det, ja men hun Line hun kan ikke lese skikkelig, la oss hjelpe henne. Da forstår folk det. De forstår det med en gang med dysleksi, ja, ok. Men har du dyskalkuli, det er det ingen som har hørt om. Det største problemet mitt er den logiske biten, det sliter jeg med. Fordi det er noe du ikke kan tulle vekk, eller gjemme vekk. Den logiske biten som det er forventet at alle forstår. Den klarer du ikke tulle vekk. Retningssansen den er sånn at, åh, jeg tenkte på noe annet, alle disse unnskyldningene. Men kommer du til noe logisk, da sier det seg selv, og når den ikke er der, så får du et forklaringsproblem. Det er den der, åh, hvor dum du er. Kommer du i et jobbintervju så har du ikke rom for å forklare, og det vil ikke se bra ut hvis du begynner å forklare at du har en "feil"

Tanker om seg selv etter diagnosen.

Jeg føler meg tryggere på meg selv.

Hvordan man blir møtt av andre

Foreldre

Husker du det som et veldig problem, eller husker du det som greit?

Nei, det var et stort problem, foreldrene mine brukte timevis sammen med meg, og de forsto ikke hvorfor. Det var jo så enkelt, vi hadde jo gått igjennom det så mange ganger, hvorfor kunne jeg ikke bare huske det? Jeg husket jo norsken og engelsken. Det var jo logisk, som de

sa, det er jo logisk. Jeg husker spesielt et spørsmål om en dongeribukse, der jeg hadde klart og fått.. Vi skulle regne rabatt på den, og da ble den dyrere etter at jeg regnet det ut (vi ler) enn den var før rabatten. Så sa mor mi, men herregud det er logisk, den kan jo ikke være dyrere når du får 20 % i minus på den. Logikken fantes ikke. Så jeg husker at det har vært et stort problem siden vi sluttet med pluss og minus til 10. Da har det vært et problem. Foreldrene mine husket det at hvis det var noe vi snakket om, og vi snakket om matte så tok det alt for lang tid. Jeg husker pappa satt og sa at hvis det er $5 * 5$, så er det fem, fem ganger. Men det var ikke logisk. Det er fortsatt ikke logisk for meg. Da må jeg ha fem epler, og så fem bunker med epler. Jeg må ha alt inn med teskje. Jeg må ha fem epler eller fem pizzastykker for å klare brøk. Du føler deg ikke så veldig smart når du må ha det når du er voksen.

Jeg var igjennom mailen min for et par dager siden, og da fant jeg ut at jeg hadde fått en mail fra moren min, samme året som jeg fikk dyskalkuli diagnosen. Jeg hadde visst sendt henne papirene, det var jeg ikke klar over. Vi er ikke en familie som snakker så veldig mye om private ting. Alt skal være så hysj. Da hadde jeg visstnok sendt henne diagnosen, og skrevet, se her, her har du det svart på hvitt. Det her er grunnen til at jeg ikke forstår matte, og til og med da skrev hun at ja, jeg har nå kanskje tenkt at det kanskje kunne være noe sånt, men er du sikker på det? Da har jeg det svart på hvitt at hallo, det er noen som sitter der og som er eksperter på det her, og som har tatt en test, og som kommer ut med dette. Der moren min ikke aksepterer det i det hele tatt. Hun mener, og det gjør faren min også, at når det er snakk om skole at, ja, hvis du bare hadde prøvd. Med dem har jeg bare akseptert at sånn er de. Det er med alt, ikke bare med dette. Så da kan jeg ikke skifte mening på dem. Men jeg er redd for å få den samme reaksjonen fra samboeren min.

Klassekamerat

Jeg hadde mine tider da jeg virkelig var lei meg, og jeg har alltid vært sånn tøff, og aldri grått foran noen, forsvar. Aldri grått foran noen, men det var en gang jeg ble ”tatt” i å gråte. Da var jeg heldigvis alene på klasserommet, og så kom det inn en gutt som jeg gikk på skolen med, så sa han, jeg skal lære deg dette her jeg, det går bra det. Han satte seg ned, og han var jo så flink, og han gikk jo så igjennom det. Så sa han, kan du det nå? Ja, sa jeg, tusen takk. Men jeg kan det fortsatt ikke (vi ler). Jeg kunne det ikke da, og jeg klarer det fortsatt ikke. Men han var så søt og snill. Han ville så gjerne lære meg det, ikke sant? Det var jo inn med teskje, og delt opp i bitte små biter. Det var A, B, C regning, det går ikke. For A, B, C det er bokstaver, de

skal leses, det er det eneste logiske. Det går ikke an å telle en bokstav. Han var veldig søt da i hvert fall som ville prøve. Så jeg sa bare ja da, nå forstår jeg, tusen takk, og så latet jeg som jeg satt meg ned og regnet. Så strøk jeg på den matteprøven (vi ler).

Arbeidskolleger

Jeg sliter litt, jeg sa det til de jeg jobber med, ikke sett meg i mattetimene. Men jeg har hatt mattetimer, og det gikk greit. For det var sånn, ja, jobb med oppgavene sånn og slik, og så har jeg bare vært ærlig. For du kan være ærlig med unger, og unger setter pris på at voksne sier, vet du hva, jeg vet ikke. Jeg har syvende klasse matte, og det er ganske utfordrende, de spurte meg, hva er dette her? Jeg vet ikke sa jeg, jeg har bedt om ikke å være i matteklassene, for jeg kan faktisk ikke matte. Så jeg har vært så ærlig mot dem. Kan ikke du matte? Nei, det er bare sånn det er. Det har vært verre hvis en skulle forklart det til en arbeidsgiver, for det er en voksen. Voksne har det litt verre med å forstå. Hvorfor kan ikke du matte liksom? Det er noe som alle kan, så den fordømmen er verre. Så jeg har det sånn at jeg sier det før andre rekker å si noe om det.

Lærer

Læreren bryr seg ikke en gang. Jeg fikk aldri kryss for at jeg hadde glemt den [boka], for jeg fulgte aldri med. Jeg satt med alt annet for læreren var bare fornøyd han så lenge jeg satt og tegnet i kroken min, for han hadde gitt opp for lenge siden. For det første viser det bare hvor dårlig læreren var, og for det andre kunne han spurt hvorfor jeg ikke fulgte med. For da hadde jeg sagt det til han. Men det var den samme læreren som nektet meg hjelp.

Samboer

Samboeren min sitter på en kafé rett ned i her, og han vet ikke hva dette intervjuet er om. Han har livet på stell da. Jeg kan ikke gangetabellen en gang, og jeg føler meg som verdens største idiot. Jeg har sagt det til han at jeg har problemer med matte, men jeg har ikke sagt i hvilken grad. Så han aner ikke graden av..

Har du ikke fortalt han det?

Nei, fordi han er.. Det er jeg som føler på det. Han er jo ikke utdannet selv en gang, og han sier herregud, jeg har jo ikke utdannet meg, jeg er 35, og jeg har ingen utdanning. Han har jo ikke videregående en gang, men han har alltid jobbet og stått på.

Men hva trodde han du skulle gjøre her da?

Han vet at jeg skal til intervju, men han vet ikke hva det gjelder.

Har han ikke spurt heller?

Jo da, og han lurer nok på det, og jeg kommer nok til å bli spurt opp og i mente. For han har prøvd å finne ut av det.

Så da er det lettere for deg å la være å fortelle?

Det er bare sånn, vi snakker ikke om det, og så er jeg dårlig i matte. Jeg vet ikke hvordan han hadde tatt det hvis han hadde visst hvor dårlig, det er snakk om bare tall.

Hverdagsdyskalkuli

Tid- og stedsans

Om klokka: Jeg er blitt flink til å unngå det. Hvis noen spør meg hva klokka er. Jeg har ikke klokke. Men så kan jeg jo gå inn på mobilen min for der er det jo enkelt. Ja, nå er klokka 13.27. Hvis noen spør hva den er. Æ, halv to. Jeg må ha den tenkepausen først, når jeg er usikker så må jeg sjekke og dobbelsjekke. Æ, ok det er greit. *Så det er bevisst at du ikke bruker klokke?* Nei, jeg bruker ikke klokke. *Får du til å lese den, hvis du har den på deg, eller er det vanskelig for deg?* Den er nok litt vanskelig. Men det jeg tenker på nå, jeg har en sønn på fire år, som spør hva klokka er, og da merker jeg at jeg styrer veldig på det her, klokka er seks, klokka ni, klokka er tre, jeg holder meg til hele timer. Hvis det ikke er hele timer, så er det, nå er den snart ti på, snart kvart over. Jeg merker det ikke selv for jeg er blitt så vant til at jeg må si det på den måten. Ok, sånn, skal vi møtes? Hvor skal vi møtes? Vi kan møtes her på hotellet 12- isj ikke sant. Hvis folk spør, når møtte du henne? Nei, det var i 12- isj tida (vi ler). Så folk merker det ikke, for det er ikke så ofte folk spør om tidene, men det er jo bevisst fra min side at jeg ikke skal stå der, og plages med det.

Hvordan er det med deg, og avtaler og sånn, går det greit? Ja, egentlig. Men det er etter at jeg har... det begynte når jeg var dagmamma, for da måtte jeg være presis, og gjorde det til en vane at jeg tegnet opp en klokke uten visere. Ok, greit jeg skal være der klokka 9, så bruker jeg en halvtime på det, og en halvtime på det. På den måten hoppet jeg bak en halvtime, sånn at da hadde jeg kontroll på at ok, greit ca 8 må jeg være våken. Men jeg kunne aldri sagt det bare med å se på klokka, og planlegge. Jeg må ha det på papiret, og så gå en halvtime bak. Så det må planlegges ellers hadde jeg ikke kommet tidsnok nå for eksempel, fordi det er null kontroll på tid. Det sa foreldrene mine også, aldri kontroll på tida. De klaga jo på, arh, så treg du er, men jeg har aldri hatt kontroll, og klart denne klokkegreien. Logikken er mitt største problem rett og slett.

Informanten kom til avtalen klokka 13, i stedet for klokka 14 som egentlig var avtalen. Altså en time før avtalt tid. Det beste var at den dagen jeg hadde møte på voksenopplæringen, så hadde jeg tatt feil av datoen. Så jeg kom på kontoret, og sa at jeg hadde time nå. Så sa vedkommende at det var to uker til jeg hadde time der (vi ler). Bare det burde jo bevise at det er noe helt fullstendig galt (vi ler). Det var noe sånt som at jeg kom der den 12., og skulle være der den 21. Det var bare ett tall feil. Jeg var helt overbevist, jeg hadde lest flere ganger på lappen at jeg skulle dit. Det er bare det at det ikke har gått inn. Så vedkommende sa, du skal hit om to uker du, men det går bra. Jeg skal teste deg (vi ler). Så tenkte jeg at ja, ja, det viser jo bare hvor vekk jeg er når det gjelder tall.

Om retninger: Når vi skulle kjøre hit i dag så spør han meg, for han er ikke like kjent her som jeg er, for jeg er jo vokst opp her. Vi skal dit, og dit, hvor skal jeg kjøre? Så sendte jeg han i feil retning, så måtte vi kjøre tilbake igjen (vi ler).

Forståelse av tall og mønster

Hvordan er det med baking, mål og vekt? Matlaging går bra, baking går ikke bra. Det blir knallharde boller. Jeg baker ikke. Jeg bruker bare si det, jeg baker ikke. Det gir aldri det resultatet jeg vil ha (vi ler). Jeg har blitt reddet av disse 1-2-3 bollene, fem dl vann, men det er noe med det der, at det ikke er nok vann i forhold til mel, og du må spe på litt.

Hva med håndarbeid? Jeg kan strikke skjerf rett ned, men jeg kan ikke lese oppskrifter. Nei der står det tall, og så står det kast, og så er du ferdig liksom.

Kan du noter? Jeg skulle jo begynne på piano, og notene da gikk veldig greit, for da måtte jeg skrive a, g, og alle oppunder. Det går ikke an å lese notene i seg selv, men jeg måtte finne ut hva det var, og så skrive under. Så hadde jeg det samme med tangentene, med små klistermerker. Det var den eneste måten å få det til å fungere.

Om at ting må være i et system: Alt må være i et system. Samboeren min hadde handlet inn en heslig Nille kalender, og det er jo tall på den også, og så er det sånn små striper, der du kan skrive det du skal. Så skylder jeg på interiøret på kalenderen, at nei, denne var så stygg, så jeg laga en kalender selv. Med store ruter, og bilder av alle oss i familien ved siden av, og så er det mandag, tirsdag, onsdag.. bort i gjennom. For da kan jeg skrive ned bare det som skjer den uka, for det går ikke an at jeg skriver ned at jeg skal på intervju den 20, det går ikke an. For det er så langt fram i tid. Så nå sto det på den kalenderen, intervju, ved siden av mitt bilde. Alt må i system, og inn med teskje. Fordi jeg har ikke.. da blir jeg forvirra, og så blir det bare tull.

Om telefonnummer: Jeg husker eksen sitt (vi ler) men jeg har ikke en sjanse til å lære den nye samboeren sitt (vi ler). Jeg kan nå ringe eksen når jeg vil da i hvert fall. Pappa sitt husker jeg. Mamma og broren min har jeg ikke en sjanse til. Mitt eget husker jeg.

Penger og økonomi

Hvordan er det med økonomi og valuta? Jeg har alltid overlatt det til andre, og nå skal vi på første kjæresteturen vår uten barn. Jeg er veldig spent på hvordan det blir, jeg kan ikke spørre han. Så det jeg kommer til å gjøre, det finnes sikkert en app for det også regner jeg med. Så jeg kommer til å installere det jeg kan av hjelpemidler, der du skriver inn norske kroner til...

Er du litt redd for å handle med annen valuta? Nei. Altså, jeg satser på at jeg har så store penger at det bare er å slenge de på disken, og så få tilbake igjen, eller betale med kort.

Om penger: At jeg ikke kunne fått med meg at det var 199 kroner, og ikke 99 kroner som sto der. For det har vært et annet problem, at jeg har brukt mer penger enn jeg skulle bruke fordi at når jeg ser 199 så ser en omtrent bare 100- tallet, og kanskje enda verre at jeg ser bare 99. Da er det nærmere 100 kroner enn 200 kroner, så tenker jeg meg ikke om, og så har jeg plutselig brukt masse penger, sant? Så står du der, å ja, nå har jeg brukt 300 kroner som jeg ikke har råd til.

Nå har jeg solgt leiligheten min som jeg og eksen hadde sammen, og da ble det jo enda større penger, for vi kjøpte den for 1,1 og solgte den for 1,4, og alle forventet jo da at jeg skulle kunne regne ut hvor masse vi skulle dele på oss to. Hvis vi har 1,4 og skal betale ned lånet, og så står vi igjen med.. Jeg har hørt alle de setningene her, det er eneste grunnen til at jeg gjengir det er fordi jeg husker hva folk har sagt. Pengesummene aner jeg ikke. Så eksen min kunne kommet og sagt, ja men du skal ha 100 000 og jeg skal ha 500 000, og jeg kunne sagt, å ja, men så flott. For jeg har ikke peiling.

Sertifikatet

Om teorien til førerkortet: Jeg har sittet i hvert fall en måned med sånne tester på nett. Jeg har lest bare oppgaveboka, der har jeg farge bare på de rette svarene. Jeg har pugget og pugget. Så tenkte jeg en dag at ja, nå går jeg og tar den, i fullt alvor. Rett etter at jeg var ferdig med intensivkurset, bare få det unna mens jeg har det friskt i minne. Dro og tok den og besto ikke.

Annet

Om å søke fritak på spesielt grunnlag, og om det at hun hadde ekstraundervisning på skolen.

Jeg fikk fritak basert på brevet fra voksenopplæringen, og det var et veldig flott brev jeg fikk. Det var så godt å lese det brevet, og se at det ikke er jeg som er tullete, det står ikke at jeg har lav IQ eller noe sånn. Det er jo faktisk et problem. Det som er verst er jo dette her med å søke på spesielt grunnlag, for det er en høy terskel å innrømme det. Det er det verste. En ting er å kunne si at jeg ikke har peiling på matte, jeg er dårlig i matte, og her er beviset på hvorfor det er sånn. Men da vil jeg være så perfekt at til tross for det, så klarte jeg å komme inn på skolen på vanlig grunnlag. Men det har jeg med meg fra at det var disse her på spesialgruppa som ikke kom seg inn, sant. De hadde spesielt grunnlag, jeg husker hvor plaget de ble, og hvor baksnakket de ble fordi de ikke var bra nok, og måtte ha spesielt grunnlag for å komme inn på noe som alle kunne. Jeg vil ikke være i den gruppa, og innrømme det for andre at jeg faktisk er en av dem. Jeg er veldig glad for at jeg slipper å ta matematikken. Terskelen for å innrømme at jeg slipper det, den er for høy. For da føler jeg meg dum. Hvis jeg sier det at jeg kom inn på spesielt grunnlag, nei! Da skulle det ha vært sånn at nei, det var en bilulykke eller et slag derfor ble jeg.. fikk jeg hukommelsestap, og jeg husker ikke mer en fem minutt. Da har

det vært greit (ler). Da hadde det vært en gyldig grunn for meg. Å kunne si det at jeg klarer det ikke fordi at... Det er rart med det at det må være noe fysisk feil som en bilulykke for å kunne si det, da hadde jeg klart å svelge den teorien at sånn er det fordi at det er en fysisk grunn. Men dette her med dyskalkuli, det er psykisk. Men det er dette tabuet med at du ikke kan se det, man kan ikke se at det er noen feil. Man bruker så mange år på å reparere det som er skjedd i barndommen pga dyskalkulien at det er ikke sikkert at det går.

Om hvordan man er overfor seg selv.

Det er et skikkelig regime når det kommer til meg selv. Hadde noen andre fortalt det til meg selv, altså til meg. Sånn og sånn er det med meg, så hadde jeg ikke hatt noe annet enn forståelse for dem. Så hvorfor klarer jeg ikke å ha det ovenfor meg selv? Jeg klarer ikke. Hvis du hadde kommet og sagt det, og jeg ikke hadde hatt dyskalkuli selv, så flott at du prøver, tar du en master du ja, men så bra. Men du trenger ikke gjøre det vanskelig for deg selv har jeg tenkt. Men med meg selv, nei der.. Men samtidig så lever vi i et samfunn der du skal ha utdanning, og du skal være noen, og du skal bli noen.

Informant 6

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten

Informant nummer 6, er en kvinne på 28 år som har tatt en utdanning som ikke krever generell studiekompetanse. Informanten har strevd med matematikk helt siden barneskolen. Hun husker overraskelsen over at ei i klassen skyndet seg å regne et stykke til, stående, før de skulle ut til friminutt, der hun selv ikke hadde fått til noe på en halv time. Hun husker frustrasjonen over dette. Hadde noen ganger ekstralærer på barne – og ungdomskolen uten at det hjalp. Hun hadde også ekstralærer på videregående. Dette hjalp heller ikke. Vedkommende har alle fagene bortsett fra matematikk, og har derfor ikke generell studiekompetanse. Hun ble testet og fikk bekreftet dyskalkuli. Hun prøvde å ta matematikken en gang til før hun søkte på videre utdanning, men det gikk ikke den andre gangen heller. Hun søkte på et studium en gang etter at hun fikk bekreftet dyskalkuli. Da sendte hun med bekræftelse, for å prøve å få fritak fra matematikken på dette studiet. Det fikk hun ikke. Vedkommende har tatt utdanning på privatskoler der det ikke kreves generell studiekompetanse.

Diagnosen (før, under, etter)

Fikk vite om dyskalkuli via en arbeidskollega

Det var helt tilfeldig, jeg startet i en ny jobb. Det var en jobb der vi måtte ha oppgjør i kasse på kvelden, jeg fant ut at jeg hadde mye til felles med hun ene som jobbet der. Blant annet at vi ikke kunne matematikk når vi skulle ha oppjøret. Så sa hun at hun hadde noe som het dyskalkuli, og jeg hadde aldri hørt om det før. Så sa jeg ok, hva er det? Jeg spurte henne masse spørsmål. Det var akkurat som om når jeg hørte det, så tenkte jeg at det må være det jeg også har. Så sa hun at hun hadde vært på Senter for Voksenopplæring til utredning, og at hun selv hadde kontaktet dem for å få en utredning, og fått en bekræftelse på at hun hadde det. Da skjønnte jeg med en gang, det må jeg også gjøre. Jeg hørte ut fra det hun fortalte, det må være det jeg har strevd med uten å vite hvorfor.

Reaksjonen på en diagnose

Ja, så da var det som en helt ny verden. Jeg fikk et navn på det. Det var på en måte... Da fikk jeg liksom svar på hvorfor det hadde vært sånn, det var veldig godt. Jeg var jo ikke dum, det

var jo ikke noe sånt. Det var veldig godt å se det svart på hvitt, og vite at det fins, at det er en diagnose. At det finnes flere som har det. Ja, at det var en grunn til det. (*Var det sånn at du følte deg dum?*) Ja, du føler jo liksom, hvorfor klarer alle de andre det? Jeg har jo prøvd å henge med i timene, gjort leksene etter beste evne, men uten at det gikk noen vei. Så det var veldig godt å se at det var en grunn til det. Jeg kunne fortelle det at, ja men jeg har dyskalkuli hvis noen lurur.

Anger i forhold til å bli testet?

Å, nei, heller det motsatte, det var liksom som en åpenbaring, det å få det bekreftet, det og bare lese det. Nei, det har jeg ikke angret på. Men det var jo bare det at det var så tilfeldig også, enn om jeg ikke hadde truffet på henne? Hadde jeg da hørt om det på et tidspunkt, hadde jeg da funnet ut av det? Men det var bra at jeg gjorde det da. Det var så tilfeldig.

Hvordan man blir møtt av andre

På jobben

Det er det at når du hører en eller annen snakke om et eller annet, da blir det sånn, hør dette kommer ikke jeg til å forstå, de forventer at jeg skjønner det, og det blir litt dumt hvis jeg ikke skjønner det. Det blir litt forskjellige settinger egentlig. Men det er jo litt i jobbsituasjonen. Mange ganger når det er tall, hvis det kommer en av dem jeg jobber sammen med, eller hvis noen snakker til deg om tall på en måte der de forventer at folk flest skjønner det. Bare det presset, nå skal de snakke om tall, da faller jeg ut nesten med en gang. Åh, jeg kommer ikke til å forstå det. De forventer at jeg skal forstå det, skal jeg svare? Skal jeg late som jeg forstår det? Det blir litt sånn prestasjonsangst. Du vet ikke helt hvordan du skal forholde deg til det, for det er ikke alltid like lett å si at jeg forstår det ikke. Som oftest sier jeg at det går litt i surr, jeg er ikke så god på tall jeg. Men det forventes at man skal skjønne det på en måte. Men det kommer an på hvem det er og hvordan sammenheng det er. Det er det at når du hører en eller annen snakke om et eller annet, da blir det sånn, hør dette kommer ikke jeg til å forstå, de forventer at jeg skjønner det, og det blir litt dumt hvis jeg ikke skjønner det. Det blir litt forskjellige settinger egentlig

Føler du at dette skjer ofte på jobb?

Jeg føler at det skjer relativt ofte på jobb egentlig. Det er ikke noen god følelse når man jobber en plass og ikke føler seg forstått. De bare avfeier det og sier at, neida, du må bare gjøre det mange nok ganger, så klarer du det. I hvert fall når man har satt ord på det og sagt at man har noe som heter dyskalkuli. Neida!

Syns du ikke det er stressende?

Jo, det er jo det. Det er ikke noe god følelse nei. Men det er jo ikke hver dag selvfølgelig. Men jeg kjenner litt på det ja. Andre forventer at du skal skjønne det, og så gjør en ikke det. Så da føler en seg litt sånn lavere. Det er ikke noe god følelse. På den jobben jeg har blir det for mange å fortelle det til, det blir ikke så en samler folk og setter seg ned, og sier det på en måte. Men man kommer borti det ja, jevnlig. En gjør det. En blir minnet på det.

Har du fortalt om dyskalkulien på jobb?

Jeg har sagt det, men de tror meg ikke. De bare avfeier det. Neida, du lærer det etter hvert, sier de. Noen tror meg, og noen gjør det ikke. Selv om jeg sier at jeg har fått en utredning, og fått bekreftet at jeg har det, så de skal skjønne at det ikke er noe jeg bare sier men, nei noen avfeier det.

Jeg spør informanten om hun har lyst til å fortsette med det yrket hun har i fremtida også?

Jobben jeg har krever mer og mer av meg, og jeg er ikke sikker på om det er det jeg vil fortsette med. Det medfører stress som gjør at jeg lurer på om jeg skal se etter noe annet. Der kan jeg slippe unna ansvar som medfører stress, som jeg godt kunne tenkt meg å være foruten. Det henger i nok som det er. På sikt blir det nok noe annet men jeg har ikke tenkt på noen utdanning. Jeg får se hva det blir. Jeg tar det som det kommer. Det er ikke noen god følelse når man jobber en plass og ikke føler seg forstått. De bare avfeier det og sier at, neida, du må bare gjøre det mange nok ganger, så klarer du det. I hvert fall når man har satt ord på det og sagt at man har noe som heter dyskalkuli. Neida! Da blir det liksom sånn, men nå blottla jeg jo meg på en måte, og fortalte at jeg faktisk har det, og da forventer man jo til en viss grad forståelse. Eller hvis de ikke vet hva det er at de i hvert fall spør. For det er jo ikke alle som vet hva det er. Det ligger jo litt i navnet føler jeg. Men man kan jo spørre, hva innebærer det? Det er litt dumt å avfeie det med en gang uten at... Ja, man føler ikke at man blir tatt på alvor

på en måte, det er litt synd. Nå har man et svar etter alle disse årene, og så skal man ikke bli trodd på det heller. Oppgitt!

Mor

Mora mi var aldri god med tall, det var ofte sånn at hvis jeg trengte hjelp så kunne jeg ikke spørre henne, for hun kunne det like dårlig. Men hun hadde jo også lagt merke til det på barneskolen når jeg spurte, for hun prøvde å hjelpe meg noen ganger. Da fortalte hun, for jeg snakket med henne om det herom dagen, da jeg fortalte at jeg skulle treffe deg. Da sa hun at hun husker det at det var ofte du spurte meg om ting, som jeg husket at jeg hadde forklart deg, veldig enkle ting som jeg husket at jeg hadde forklart deg. Veldig enkle ting med det grunnleggende som hun kunne, og at hun hadde stusset. Men det hadde jeg jo forklart, at hun merket at det var en veldig, ja hva skal jeg si, at det var en tung læreprosess mer i dette faget enn i andre. Hun merket det at jeg virkelig strevde men hun visste jo heller ikke at det kunne være noe sånn. Hun hadde jo ikke hørt om det hun heller.

Hverdagsdyskalkuli

Tid og steds/sans

Hvordan har det vært med bruk av klokke, og det å beregne tid? Jeg har ikke klokke, jeg har mobilen. *Med vilje?* Nei. Jeg hang litt etter for å lære meg den ja. Både den digitale og analoge. *Om å beregne tid:* Tenker du sånn i det daglige? (*Ja*). Det går vel som regel greit. Men jeg sitter ofte, jeg må si det nå da siden det er båndopptager. Jeg snurrer fingrene rundt for å telle timene, når skal jeg stå opp i morgen? Når skal jeg være på jobb? Jeg må bruke litt tid på å tenke. Hvis noen spør, når skal du opp i morgen? Nei, det har jeg ikke regnet ut enda, for jeg trenger litt tid på det. Jeg må tenke og regne ut og gå litt tilbake. Så det er ikke bare å svare (ler). *Hvordan er det å huske veien til ulike plasser?* Jeg kjenner fremdeles ikke veien til hytta i hodet. *Om å finne frem der vi skulle møtes:* Vi kjørte forbi Gløshaugen dagen før for å finne realfagbygget. Der var det hvite bygget, og der var svingdøra. Hvis ikke måtte jeg ha satt av to timer jeg for å finne frem, for her er det jo så mange bygg. Det er litt greit å vite hvor man skal når man har en avtale. Så det måtte jeg også gjøre (ler). *Om å forklare hvor noe er:* Åh, hvis noen spør meg på gata. Uff, nei spør noen andre, beklager. De hører jo at jeg er

trønder så jeg kan jo ikke si... jeg lurer på om jeg sa en gang at jeg er ikke så kjent i byen jeg skjønner du. *Om å finne frem på flyplasser:* Nei, det er egentlig ikke noe problem, det er litt sånn på forhånd at jeg tenker på det. Men nå har jeg jo reist sammen med noen da. Så det er sjelden jeg er alene om det.

Forståelse av tall og mønster.

Hvordan er det med baking, mål og vekt? Ja, åh gud. Det er et eget kapittel. Da må jeg alltid spørre mannen min om hva blir nå det? Vi har et dl mål, men det er bare det at det står ikke dl på det, da er det vel ml? Jeg husker hvilken side hanken skal være på, og hvilken strek jeg skal forholde meg til. Jeg greier aldri å huske hvor mange dl, ml det skal være, mannen min forteller det til meg gang på gang. Så jeg sier at det er ikke noe vits i å fortelle meg det for jeg glemmer det like fort igjen. Jeg må heller spørre deg hver gang. For det er sånt som ikke sitter i det hele tatt. Hvis folk snakker om en kilometer eller mil, du føler deg jo litt dum noen ganger, men det er sånne ting som ikke sitter.

Hva med busstabeller? Nei, jeg bruker ikke det så mye. Ja, ja det går greit med det også, var noe som tok en stund før det satt. Det var bare en masse tall hulter til bulter, så skal du jobbe deg bortover linja. Så det er litt sånn, jeg liker ikke når det blir så mye tall nei.

Penger og økonomi

Hvordan er det med økonomi og valuta? Nei, ah. (Vi ler). Som om det ikke er vanskelig nok fra før, så skal du omregne i euro også. Da er det greit at man ikke reiser alene. Så det blir litt overlatt til mannen min. *Vi snakker om euro, og at det er sju og åttegangen som oftest er de vanskeligste gangene å huske for folk med dyskalkuli, og at dette gjør euro ekstra vanskelig.* Jeg må jo telle for å komme for å komme meg langt nok opp i gangetabellen også, hele den sitter jo ikke. Hele spekteret sitter ikke. Jeg husker gjerne starten, jeg kommer opp til et viss tall, så må jeg begynne å plusse på. Da teller jeg gjerne på hendene for å få det til. *Hva med budsjett og greie å betale regninger og sånne ting?* Jeg er veldig strukturert sånn sett, men jeg har ikke noe budsjett som jeg skriver opp. Men jeg er veldig påpasselig med at regninger skal betales til rett tid, og du bruker det du har igjen på andre ting. Det er ikke noe problem å holde

styr på det sånn sett. Men jeg skriver ikke opp noe nei. Det er mere det at jeg passer på at ting er greit økonomisk.

Sertifikat

Om teorien til førerkortet og bilkjøring: Teorien tok jeg to ganger, så jeg klarte det på andre forsøk. Jeg tok førerkortet i 2009, og da hadde vi ikke bil. Nå har vi bil, men jeg tør ikke kjøre bil per nå. For det er liksom glemt siden vi ikke har hatt bil. Så jeg føler jeg har mistet det og må begynne litt på nytt. Men jeg har jo lappen egentlig. I forhold til oppkjøring så var det sånn, hva er høyre og hva er venstre? Da måtte jeg tenke hva er det som er klokkehånda, for jeg hadde jo klokke for mange år siden. Da husker jeg at den var på den hånda (peker på hånda si). Så noen ganger må jeg tenke på det, hvilken hånd var det? Jeg tør jo ikke kjøre bil, vi har jo en bil stående utenfor, og jeg tør ikke kjøre. Det er alltid mannen min som kjører. Det er litt dumt, og jeg blir irritert på meg selv fordi jeg sitter her med førerkortet, men bilen tør jeg ikke kjøre. Jeg kjenner og føler at det er bedre når jeg kjører automatbil, for mora mi har automatbil. Da slipper man å konsentrere seg om clutching og giring, for det med girene det er jo tall ikke sant? Første og andre, så skal en opp og ned. Så skal det stemme med turtelleren som skal være mellom to og tre. Du skal forholde deg til det i tillegg til alt det som skjer rundt deg. Så jeg kjente at automatbil, det følte jeg var mye bedre. Da gjorde bila det den skulle gjøre, da var det bare gass og brems, så var resten greit. Nå er det selvfølgelig ikke automatbil det vi har da. Så jeg føler jeg må lære meg det på nytt før jeg tør å kjøre igjen. Det er en grense å skulle komme seg ut å prøve, for jeg har så mange dårlige erfaringer med det nå. Så er det, det med høyre og venstre igjen. Jeg sto i et kryss en gang, for da skulle jeg prøve meg på den bilen for sikkert et år siden eller noe sånn. Da kom jeg meg ikke videre når det ble grønt, og jeg ble stresset og folk tutet. Jeg kjente bare at gråten begynte å komme. Da fant jeg ut at jeg satt og trykket på brems og clutch, i stedet for gass og clutch, for hvor er nå høyre og venstre, arh! Den frykten! *Var du alene i bilen også da?* Ja, jeg var det vet du. Jeg kjente bare hjertet banket og tårene kom. Nei, da var det bare å ringe, og komme seg hjem. Sånne opplevelser sitter i, du har det i bunnen og så føler du at du blir stresset med en gang når du da setter deg inn neste gang. Det blir en ond sirkel det der. Jeg tror det kan relateres litt til det (dyskalkulien) med høyre og venstre og tall. Det stresset når du setter deg inn i bilen, og alt du skal passe på å gjøre.

Annet

Om barne- og ungdomskolen

Så kikket jeg bort på ei som på en måte var på vei ut, men så lente hun seg over boka for å skrive noen svar før hun gikk ut, og da hadde jeg sikkert sittet med dem en halvtime uten å få til noe. Så jeg på henne som skrev de fortløpende nedover, jeg skal bare skrive to svar her før jeg går ut. Det var sånn ah, hvordan går det an? Jeg husker frustrasjonen, du kom ikke noe videre. Den følelsen av ikke mestre det i det hele tatt, når du ser de andre gjør det.

Var det sånn at du følte deg dum?

Ja, du føler jo liksom, hvorfor klarer alle de andre det? Jeg har jo prøvd å henge med i timene, gjort leksene etter beste evne, men uten at det gikk noen vei. Så det var veldig godt å se at det var en grunn til det. Jeg kunne fortelle det at, ja men jeg har dyskalkuli hvis noen lurur.

Hvordan gikk det på ungdomsskolen da?

Ungdomskolen var nå et kapittel for seg selv da. Jeg trivdes nå ikke i utgangspunktet der da. Så det er kanskje det som overskygger litt for at jeg ikke husker så mye fra det. Men jeg hadde jo en hjelpelærer noen ganger der også i en liten gruppe. Men i forhold til andre fag, det er jo at man mister litt den mestringsfølelsen. At det automatisk blir litt sånn årh, den dårlige følelsen du får, at den kanskje smitter over litt uten at jeg kanskje har tenkt over det. Det var jo helt gresk, det var jo det. Det ble ikke noe bedre med årene nei. Det var ganske frustrerende, jeg visste jo at jeg ikke kunne det grunnleggende. Det er ikke noe artig.

Informant 7

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten

Informant nummer 7 er en kvinne 41 år som jobber på butikk. Informanten har strevd med matematikk helt siden barneskolen. Hun husker fra skolen at hun syntes matematikk var pyton, og at hun hatet det faget. Det gikk utover andre fag også, for startet dagen med matematikk så var det ikke sikkert at hun kom på skolen den dagen. På prøver og tentamener så var det bare å sitte der, for hun hadde ikke peiling på hva hun skulle gjøre. Vedkommende startet på videregående, men ga opp matematikken relativt fort fordi hun ikke forsto noe. Naturfag var også et problemfag, der hang hun også etter. Det startet med at hun ikke dukket opp også her. Resultatet til slutt var at hun sluttet på videregående et par måneder før det første året var ferdig. Vedkommende startet på videregående skole igjen i voksen alder. Da begynte hun med matematikk for grunnskolen, dette gikk hun på det første året. I tillegg tok hun norsk, samfunnslære, og engelsk. Det tredje året var satt av til matematikk og naturfag, som hun selv sier så sparte hun ”godfagene” til slutt. Ingen av fagene fungerte, men det stoppet opp litt senere med naturfaget. Men om naturfaget mente hun at hva var vitsen med å ta naturfaget, når hun allikevel ikke greide å bestå matematikken. Resultatet endte med at hun ikke fikk studiekompetansen. Hun testet seg for dyskalkuli, noe hun fikk bekreftet at hun hadde. Dette gjorde hun fordi hun ville prøve å få fritak fra matematikken og studiekompetanse. Det fikk hun ikke, og det syntes hun var urettferdig. Selv om det er en stund siden skulle hun fremdeles ønsket at hun kunne fått fritak fra matematikken, og da gjort ferdig naturfaget for å få studiekompetanse. Vedkommende jobber nå på en butikk.

Diagnosen (før, under, etter)

Fikk vite om dyskalkuli via ei hun gikk til behandling til

Det husker jeg nesten ikke. Jo, jeg gikk i behandling, til ei som sa at det gikk an å få det testet ut, for hun også mente at det måtte være et problem. (*Hvorfor gikk du og testet deg?*) Det var jo fordi jeg ville prøve å få studiekompetanse, og det gikk jo ikke noe bra. Da hadde jeg hatt grunnskole matematikk et år i forkant da før jeg tok videregående, eller jeg tok jo ikke videregående da (ler sårt), det gikk jo ikke.

Reaksjonen på diagnosen

Det syntes jeg var kjempebra faktisk. Fordi jeg har gått og sagt det i mange år jeg, jeg visste jo ikke at det var noe som het dyskalkuli da, men jeg sa at jeg må ha noe slags dysleksi i matematikk. Men så har jo folk forklart at nei, nei, nei, de har problemer de også, det er enkelt, det er bare å gjøre det sånn. Men så enkelt er det ikke. Jeg har jo fortsatt ikke lært gangetabellen, det går jo ikke an. Noe kan jeg men ikke alt. Jeg synes det var godt å bli testet for da slapp jeg å føle meg dum. Man blir litt sånn latterliggjort når man aldri kan svare på ting.

Merker du forskjell på deg selv etter at du fikk diagnosen? At du er blitt tryggere på deg selv?

Ja, det har jeg sikkert blitt, jeg har ikke tenkt så mye over det, jeg synes bare det er bra, og endelig få noe. Til å begynne med så tror jeg at jeg var litt sånn stolt over å si det. Jeg hadde rett!

Hva med selvbildet ellers? Merker du at det med dyskalkulien har påvirket deg?

Det har nok det, jeg har ikke verdens beste selvtillit nei. Det er hele tida nye ting, om det ikke er brøkestykker så er det hele noe, og da blir det litt sånn blæh. Når du sier at, jeg har dyskalkuli, så er det sånn, neida du har ikke det. Det er ikke noe bra. Den følelsen av at du er dum for det er jo det du blir. De flirer jo litt på skolen, der de sa at herregud kan du ikke gangetabellen, den som er så lett. Så har du det med deg hele veien for du lærer den jo aldri. Det går jo ikke.

Anger i forhold til testinga?

Nei, nei, nei. Det har bare vært positivt. Det synes jeg er bra, men jeg syntes ikke testen var særlig bra, den var ganske tung, og det å bli vist kurven over hvor langt ned jeg var i forhold til folk på min alder, den var tung først, men det kan jeg også finne på å si nå, at jeg ligger nesten nederst jeg. Det er trist at omverdenen ikke skjønner hva dyskalkuli er så hadde man sluppet å føle seg dum. Det er sikkert unger i dag også som ikke får noen hjelp, mens dysleksi er det jo veldig fokus på. Jeg er så sur for at det ikke kommer frem, så jeg tror det er derfor jeg går og sier det også.

Hvordan man blir møtt av andre:

Lærer

Så husker jeg spørsmålene fra læreren alltid, når han visste at jeg ikke hadde svaret på ting, måtte han spørre meg. Veldig morsomt (ler trist). Folk ristet på hodet, og tenkte hun klarer det ikke allikevel. Følelsen der da, den er ikke noe særlig. Da tror jo folk at du kan jo ikke skrive heller, det er jo noe feil med deg.

Folk generelt

Jeg kan si nå at det er ikke noe vits i å spørre meg om noe for jeg har dyskalkuli. Noen er jo nysgjerrig, og noen har faktisk hørt noe om det, og vil vite litt mer. Folk er sånn det har du ikke. Jo, det har jeg!! Jeg har papir på det! (ler). Jeg klamrer meg til papiret, aner ikke hvor jeg har det, men jeg har det nå. Gangetabellen, den kan du? Nei, jeg kan ikke den, jeg har aldri lært den. Da har du ikke pugget! Jo! Det går ikke an å pugge, pugging er helt uaktuelt, det går ikke (ler).

Manpower

Jeg satt jo på Manpower og hun der spurte meg om ting, og hvordan det var. Da sa hun at hun hadde hatt flere med dyskalkuli som hadde vært innom der. Så hun visste litt om det, hun lurte på om det gikk greit i butikk, og det gjør det jo, så lenge ingen skal begynne å lage problemer (ler).

Lærer 1 i ungdomskolen

Så hadde jeg jo han på ungdomskolen før der da som sa til meg i sjuende, vet ikke hvilket årstall det var. Men han sa til meg at med dette tempoet der kommer ikke du til å bli ferdig med matematikkboka før i 1988. Så det var jo et stykke unna 1988 da, og jeg ble nå ikke ferdig heller da, så han fikk jo rett da. I tredjeklassen fikk jeg en del ekstrahjelp av den læreren som sluttet, hun trakk meg til sides, og sa at jeg slet en del med matematikk, og at vi måtte prøve å finne ut noen ting da, men så forsvant jo hun, så etter det så ble det ikke mer.

Lærer 2 i ungdomskolen

Jeg husker læreren min som jeg fikk i niende, jeg har fortrent han før der da forresten, og han før der igjen (ler). Det kommer jeg på nå. I hvert fall han i niende han hatet jeg til slutt. Han kom og sa det til meg en gang at fordi om jeg ikke kunne regne, så kan jeg jo bli som en annen av hans elever da, som heller ikke kunne regne. Han ble tegner i en avis. Jeg satt jo og tegnet jeg da, for jeg fikk jo ikke gjort noen ting. Sånne spydige holdninger som det der. Så kalte han meg ved feil navn, så da latet jeg som jeg hadde glemt hans for å ta igjen. Så jeg ble kanskje litt frekk, og så tegnet jeg fordi jeg ikke skjønte det. Så da kunne det bli min linje i livet da.

Lærer 3 i ungdomskolen

Men når jeg begynte i tiende faktisk, og det kom jeg på nå, da hadde jeg jo matikk igjen, etter niende. Da hadde jeg knapt vært på skolen i matematikktimene siste halve året. Så begynte jeg i tiende, og da klarte jeg jo ikke å henge med, men da hadde jeg endelig en lærer som skjønte det da, og som sa at jeg må prøve først, det var en sånn prøve vi hadde, og så sa han at her var det så mye hull at da var det ikke så mye han kunne gjøre. Da foreslo jeg selv at jeg kunne ha engelsk da i de timene som vi hadde matematikk, så jeg kjøpte meg bøker for videregående og hadde engelsk jeg da, og leverte til han for og i det hele tatt å ha noe å gjøre. Da hadde jeg jo prøvd i to måneder tror jeg, og da skjønte han at jeg kommer ikke til å komme på skolen hvis det fortsetter sånn.

Læreren til sønnen til informant

Jeg syntes at faget matematikk var meningsløst, hva skulle jeg med det senere, hvorfor må vi ha alt dette? Jeg har tre barn, de to yngste har klart seg ganske bra i matematikk, faktisk overraskende bra, kanskje over snittet bra. Men han eldste han hadde problemer, og da fikk jo jeg problem. For jeg greide jo ikke å hjelpe han, det var nesten det verste. Jeg forsøkte å forklare læreren når han byttet skole at jeg ikke kunne hjelpe han med det, sorry. Han bor til meg, så det er bare jeg som er der, og jeg får ikke til å hjelpe han. Når læreren da i en konferansetime begynner å vise meg hvordan det skal gjøres på tavla, da må jeg si at jeg følte meg ganske lita, og så blir du sint samtidig. Når jeg sier at jeg får ikke til å hjelpe han,

beklager, jeg forstår ikke matematikk. Det var ubehagelig, for da skulle hun lære meg det, ikke sant. Gjennom hele barneskolen, jeg var så glad når han begynte på ungdomskolen, og jeg fikk sagt der at han må få mer hjelp på skolen fordi jeg ikke har en sjanse i havet. Jeg har ikke greid å hjelpe han etter andreklassen. Jeg forstår det ikke.

Om jobben

Nå har jeg jo jobbet en del i butikk også, og det går jo greit så lenge man leser det på kassen. Men så er det alle de folkene som drar frem småpenger etter at jeg har slått inn på kassen. Det er så frustrerende. Jeg kan det jo sikkert også, men når jeg får den panikken med en gang. Så kjenner jeg at det går bra, men hvis de insisterer, så blir det sånn, hvor mye skal du ha igjen du nå da? (ler). For det blir vanskelig. Jeg pleier å si at jeg har nok penger i kassa for å vri meg unna. Noen ganger venter jeg med å slå inn summen når de står og fikler, så spør jeg, hadde du noe smått kanskje? Hvis de spør, hjelper det deg med en femmer, så sier jeg at det går bra, jeg har nok. Slutt og mas på meg! (ler). Når jeg sitter i kassa på jobb, så ligger det en kalkulator i skuffa der, så setter jeg alltid opp ting så kundene ikke skal se den så lett. Så ligger kalkulatoren oppe og fremme, jeg vil ikke begynne å rote den opp fra skuffen. Da vet jeg at den ligger der, og det er veldig sjelden jeg trenger den. Men hvis de begynner å styre med pengene, så kan jeg på en måte slå inn litt på siden.

I den jobben jeg har føler jeg meg litt dum, for det er så mange ting jeg ikke har peiling på. Tekniske ting, skit ting. Det kan jeg ikke noe om, jeg kjenner at når jeg ikke får til ting så gir jeg opp litt på enkelte ting. Jeg tenker at dette kommer jeg aldri til å greie allikevel. Jeg vil helst kunne det når jeg begynner, så man slipper å føle seg dum. Den følelsen hater jeg, sånn nå var jeg skikkelig blond! Det er sånn det føles. Men jeg kommer ofte inn i den følelsen i den jobben jeg har, spesielt på lørdager når det er andre også som ikke har så mye peiling på ekstra ting. Så skal det komme noen å gnåle da (ler) om et eller annet. Så da har jeg lært meg å si at det ikke akkurat er mitt ekspertområde. Er det noen andre som er det da? Nei! Det er lørdag. Så jeg kjenner på den ja. Du føler deg litt dummere enn andre. Sånn blir det når du går gjennom hele livet, jeg var jo voksen når jeg tok denne testen.

Hverdagsdyskalkuli

Tid- og stedssans

Hvordan har det vært med bruk av klokke, og det å beregne tid? Nei, jeg har ikke noe problem med klokka, men jeg har en tendens til å bli fem minutter for sein (ler). Men det var tungt å lære klokka, det husker jeg. Det var slitsomt. Jeg hater klokker uten punkter, jeg må ha alle femtallene på klokka. Det hjelper ikke hvor fine klokkene er, for jeg skal se hva den er (ler).

Om å finne frem: Jeg tror alltid at jeg er dummere enn jeg er på masse. Sånn er det når det gjelder kjøring også, hvis jeg skal en plass, hvor kjører jeg da? Er det lett å parkere der? Jeg må vite alt jeg. Men jeg har sluttet å kjøre dit dagen før jeg skal en plass for å se hvor det er.

Du gjorde det før? Jeg tenkte faktisk på det når du holdt på å gnåle om hva jeg ser fra Samfunnet eller Lerkendal, så tenkte jeg at nå må jeg å kjøre for jeg viste ikke hvilket bygg det var. Før kjørte jeg sånn, eller så spurte jeg noen som kunne forklare meg nøyaktig hvor jeg skulle. Men det har jeg sluttet med.

Forståelse av tall og mønster

Om baking, mål og vekt: Nå kom jeg på noe jeg sliter med i hverdagen faktisk. DL- målene mine! Der sliter jeg fordi at det må stå sånn som det gjør på det gamle.. Jeg er livredd hvis det sprekker. Det er sånn som jeg liker. Det andre ser rart ut, der kan jeg slite. *Hva med vekt da, for eksempel 300g?* Jeg har ikke holdt på så mye med sånn, jeg har mine faste oppskrifter på kaker, der vet jeg hvor mye det skal være. Jeg er ikke så oppfinnsom på matfronten pga det. Det blir avansert for meg. Men hvis noen viser det til meg, og jeg får være med på det, så går det greit. Men jeg har noen ganger kranglet med DL- målet. Det høres så dumt ut, folk ler når jeg sier det, da ler jeg også ikke sant, men det er egentlig ikke gøy kjenner jeg.

Kan du noter? Nei, det kan jeg ikke, jeg har gått på musikk skole og sunget men jeg kan ikke noter, så jeg måtte huske på sangene.

Penger og økonomi

Hvordan er det med økonomi og valuta? Det har jeg sikkert problemer med, men nå har ikke jeg reist så mye, men å skjønne sånne ting tror jeg kan være litt tøft ja. Så da er det greit å ha med noen. *Hva med økonomi ellers da?* Nei, det er ikke helt bra da, men det er jo fordi jeg er litt sløsete også. Jeg gjør litt sånn dumme ting. Skatt og renter og sånn har jeg ikke peiling på.

Sertifikatet

Om teorien til førerkortet: Jeg husker det var en ting jeg sleit med på teorigurset, og det var å regne ut bremselengder. Da måtte jeg si at jeg forstår ikke matematikk, det er bare det at jeg forstår det ikke, men da hadde jeg jo ikke noe dyskalkuli å komme med. Da fikk jeg veldig god hjelp. Jeg skjønner jo at jeg må bremse ned, men jeg skjønner ikke hvordan jeg skal regne det ut. Det går rett til helvete hvis jeg får om det, så den boka leste jeg frem og tilbake, og jeg satt og skrev fra boka, og tenkte at dette kommer jeg aldri til å greie. Men jeg klarte det jo, og jeg strøk aldri.

Annet

Om å få ekstraundervisning

Jeg er frustrert over at jeg aldri fikk noe hjelp på skolen. Jeg fikk aldri noe ekstra. Når jeg byttet skole i niende, så fikk jeg til slutt hjelp, men da skjønnte jeg ikke det en gang (*det hun fikk hjelp med*). Der gikk jeg sammen med to som var litt ”rar” da. Da satt jeg sammen med dem, og de skjønnte mer enn meg, og da følte jeg meg så dum at da sluttet jeg å komme i matematikk timene rett og slett, så det var sånn det begynte. Så når de endelig så at det var et behov der, så var det jo på en måte for seint. For det var jo så mye mellom som var borte.

Om følelser av og ikke mestre skolen

Jeg hadde ofte en følelse av at jeg var så dum, jeg får ikke til noen ting, kan ikke noen ting. Så jeg tror at i mye av det jeg gjør så gir jeg opp, og tenker at dette får jeg ikke til allikevel. Jeg orker ikke, det er som jeg bruker å si, jeg orker ikke å kaste bort energien min på det. Den er fin (ler).

Informant 8

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten

Informant nummer 8, er en kvinne på 25 år som nå er student på universitet. Informanten har strevd med matematikken helt siden barneskolen, det faget har vært et problem så lenge hun kan huske. Hun tok generell studiekompetanse som hun besto på ett år, og selv om hun jobbet veldig hardt med matematikkfaget endte det opp med bare en toer til slutt. Hun snakket med en kompis om det dårlige resultatet, og han mente at hun burde gå og teste seg. Hun viste ikke inntil da at testing var en mulighet. Men hun kommer inn på universitetet på det faget hun vil, og tenker ikke mer på det. Så går hun ferdig det første semesteret og oppdager at de skal ha et metodefag. Hun oppdager hva dette faget går ut på, og da tenker hun faen, skal dette ødelegge for studiene mine. Bare på grunn av dette ene faget. Da bestemmer hun seg for å la seg teste, og hun får bekreftet at hun har dyskalkuli.

Jeg fikk lov til å være til stede ved denne kvinnens testing for dyskalkuli. Jeg spurte henne etter testingen om hun ville snakke med meg i forbindelse med min masteroppgave, og det sa hun ja til med en gang.

Diagnosen (før, under, etter)

Fikk vite om dyskalkuli via en kamerat.

Så spør han, ja, men tror du ikke at du kanskje har mattevansker eller noe sånt. Selvfølgelig har jeg mattevansker! Men jeg tenkte jo selvfølgelig ikke på en diagnose eller noe sånt, jeg viste jo ikke at det fantes en gang. Visste ikke at det fins en diagnose for mattevansker eller tallblindhet eller hva man nå kaller det for. Det var skikkelig merkelig. Så snakket vi, og han satte faktisk opp noen oppgaver for meg, og så skulle jeg regne, fordi han gjerne ville se om det er virkelig noe jeg synes er vanskelig eller noe sånn. Det gikk jo rimelig greit egentlig, men det var jo veldig enkle oppgaver. Så sier han at han anbefaler meg egentlig, bare å ta en test.

Hvorfor lot du deg teste?

Jo, fordi jeg ble desperat og fortvilet etter siste testen jeg tok i matematikk på grunn av studiekompetansen.

Angrer du på at du testet deg?

Nei, overhodet ikke.

Hva tenkte du når du ble fortalt at du hadde dyskalkuli?

Jeg tror ikke jeg tenkte så særlig mye må jeg si. Det var rimelig tomt i det øyeblikket. Ok, jeg har det. Jeg visste ikke helt hva jeg skulle tenke. Men jeg angrer overhodet ikke på det! Det ga meg en lettelse altså. Det var jo den kvelden jeg skulle besøke noen venner, og spise middag. Jeg kom jo ramlende inn der og, vet dere hva som er skjedd? (Vi ler) Nei, hva da? Jeg har vært.. så fortalte jeg hele historien. Jeg har dyskalkuli, skjønner dere det? Jeg var jo helt ferdig den dagen jeg fikk vite det, ikke sant. Jeg sendte en melding til kjæresten min den dagen jeg var ferdig, for han var ikke hjemme. Yes, jeg er ikke dum, jeg er ikke dum, jeg er ikke dum! Så skrev han bare tilbake, hæ, det vet jeg jo! (vi ler) Jeg får hele tiden høre at du er ikke dum, du er utrolig smart. Sjekk de fine oppgavene du har skrevet, jeg synes det er gøy å lese de. Ikke sant. Ja, ok. Men jeg kan jo ikke tall. Men fuck tall! Man må kunne alt, men man må jo ikke kunne alt. Det er en idiotisk innstilling. Men den får vi fra skolen av, den får vi helt fra starten. Man skal kunne alt.

Hvordan man blir møtt av andre

Lærer på barneskolen

Så hadde jeg en sinnsykt god barneskolelærer. Den gang så hadde vi kun en lærer, ikke sant. Som kunne fokusere på, i hvert fall de fire første årene, eller noe sånt, hun var riktig behjelpelig for min svakhet. Det var hun for de andre også selvfølgelig, men jeg kan huske direkte på meg. Hun hjalp meg alltid, og jeg husker også at det var veldig ofte når de har de der foreldresamtalene, så var det alltid de mattevanskelighetene som ble tatt opp, og snakket om fordi, ja, hun gjør det litt bedre i matte nå, eller hun gjør det ikke så mye bedre i matte nå. Min lærer satte meg i videregående kurs i og med at jeg var dårlig i matte. Hun hadde alltid tro på at en dag løsner det for meg. Hun er jo ikke dum! Hun sa det hele tiden at, nei, det får hun sikkert til. Hun trenger bare litt tid. Jeg kan være takknemmelig for det hun gjorde egentlig, det betyr en del å ha på vitnemålet at du er på det videregående nivået, og ikke på grunnkurset.

Lærer på ungdomskolen

Også hun læreren i ungdomskolen hun var også riktig flink. Ja flink, de er jo alle flinke, men hun var veldig hjelpelig. Jeg tror de har skjönt at jeg virkelig kaver med dette her, at jeg virkelig strever for å oppnå en god karakter, og at jeg til slutt ikke får det til allikevel. Jeg tror de så at jeg ikke var.. dette er jo bare noe jeg tenker ikke sant, det er jo ikke noe jeg vet. Jeg tror de var litt sånn det var sikkert litt synd i meg, på den måten ikke sant.

Lærer på videregående

Og da jeg gikk på Sonans, hun som var min norsklærer, hun var riktig hjelpelig også som sagt. Jeg har hatt litt flaks med lærerne oppgjennom mitt liv tror jeg. Ja, men det er så bra, du snakker så godt norsk, og det er så artig å høre deg.

Mor

Jeg snakket med min mor, og fortalte hun om det her og hun sa. Hva! Det fins! Hun var helt sjokkert at det fantes en diagnose på det. Jeg trodde alltid at du ikke skjønner det. Ja, men mor, jeg skjønner det jo ikke! Det er jo det handler om, at jeg ikke skjønner det. Hun var litt sjokkert over at jeg fikk diagnostisert dyskalkuli, hun var ikke med på den i det hele tatt. Så fortalte jeg henne om klokka, og så sier hun, ja det er riktig, det tok evigheter å lære den klokka, til slutt endte vi opp med digitalklokke, for du kunne lese tallene, det gikk fint.

Venner

Så jeg har prøvd liksom, bla, bla, også har jeg noen venner, de er riktig gode, jeg liker å si støttekontakter (ler). De er veldig sånn, hæ, men du er jo ikke dum! Når man har de der 5 minutter der man sier at det får jeg ikke til, jeg er skikkelig teit, jeg er dum og sånn. Hæ, nå er du dum fordi du sier at du er dum, men du er jo ikke det. Så forteller de deg et eller annet, og så får de deg opp igjen, ikke sant.

Kjæresten

Kjæresten min sier veldig ofte, du planlegger så veldig mye. Hvordan vet du i dag hva du gjør i slutten av uka? Jeg må planlegge de oppgavene jeg må gjøre, fordi ellers får jeg ikke gjort dem. Jeg får ikke satt dem inn i dagen min ellers. Jeg må se for meg hva jeg gjør, det er en viktig del for meg. Jeg må ikke bestemme nå om jeg skal spise kjøttkaker om to uker, ikke det, det trenger jeg ikke planlegge. Men for eksempel de kollokviene de vil jeg helst ha booket inn ei uke i forveien. Så jeg vet 12-4 eller 2-4, jeg skal være der.

Hverdagsdyskalkuli

Tid- og stedsans

Om å lære klokka: Ja! Det tok riktig lang tid. Jeg sliter jo litt med klokka enda da egentlig. Jeg kan lese klokka men det skjer allikevel så ofte at jeg bommer på en time. Det har skjedd så mange ganger.

Hvordan er det med retningssansen? Jeg har en riktig dårlig retningssans, jeg har et fantastisk eksempel. Det var frustrerende. Det var i Tyskland. Jeg skulle ta flyet hjem fra Berlin til Norge. Så var jeg i Berlin, ute på landet, så jeg måtte ta et regionstog inn til byen, og det gjorde jeg. Derfra skulle jeg ta en buss til flyplassen. Jeg satt meg også i en buss det sto flyplass på, den skulle til flyplassen. Men det fins jo alltid to retninger ikke sant. Jeg klarte seriøst å velge den andre siden. Jeg forsøkte den veien, flyplassen er her (peker), og jeg kjørte den veien. Hele byen rundt! Jeg kommer ikke til å rekke flyet, jeg rakk ikke flyet på grunn av det. Det er helt vilt. Burde tatt den bussen (peker), da var det 20 minutter til flyplassen. Jeg ville jo kommet til flyplassen men mange timer etter. Så seriøst pga at jeg ikke skjønnte hvilken side den skulle gå, jeg fattet ikke hva som var den korte liksom. Jeg visste jo hvor flyplassen var her, men visste likevel ikke om jeg skulle den veien eller den veien. Jeg hadde ikke peiling. Jeg kom meg ikke på flyet, det var helt sinnssykt. Jeg måtte bestille meg et helt nytt fly. Ah, betale mye penger. Du kan tenke deg hvor frustrert jeg var den dagen. Går det an, er det mulig? Nå er det jo bare morsomt, men den gangen var det ikke morsomt. Å, jeg var så frustrert. *Hva med retningssans når du kjører bil?* Den er ikke så overdrevent dårlig, men den er heller ikke så god. *Om å finne frem:* Når jeg er på ferie, og som oftest reiser jeg sammen med noen, det er aldri jeg som tar meg av planlegginga av hvordan vi reiser. Jeg kan godt være med å planlegge reisa, og hvor vi skal hen, men ikke måten vi reiser på. For eksempel da

vi var i Irland, det var meg og bestevenninnen, og da reiste vi kun med buss, og da var det hun som sjekket hvilken buss vi skulle ta, og alt det der, fordi jeg var redd for at jeg gjør noe feil igjen. For jeg ser feil! Jeg tar ikke opp den informasjonen som står der, det er vilt!

Hva med tid og avtaler da? Det klarer jeg nesten aldri. Jeg har som regel en plan om å ta en bestemt buss når jeg skal hit, men som oftest har jeg flaks, og den kommer for seint. Jeg er aldri der på det tidspunktet jeg har bestemt. Jeg klarer det ikke. Jeg klarer ikke en gang å huske de busstabellene, nå er det jo andre semesteret jeg skal ta bussen hit, likevel kan jeg aldri huske tiden på den bussen. Jeg husker den andre bussen for det er den jeg bruker å planlegge, og rekke. Så hvis jeg mister den første, husker jeg ikke når den andre går. Jeg klarer ikke å huske det. Sånne oversikter klarer jeg ikke å huske. *Pleier du å komme for tidlig eller for seint til avtaler?* Det kommer an på, for eksempel møtet jeg skulle på (*utredningen på EVO*) Da setter jeg av god tid. Det var sinnsykt kav for å finne frem, og at hun måtte hente meg med bil, hallo! Det er det villeste jeg har opplevd til nå.

Informanten skulle være på EVO klokka 17.00, hun ringer klokka 16.30 og sier at hun tror hun er på utsida. Dette medfører ikke riktighet. Hun som skal teste henne drar ut med bil for å forsøke å finne henne. Jeg er der for å være med på utredningen. Evalueringen kommer i gang ca 17.15.

Forståelse av tall og mønster

Hvordan er det med baking, mål og vekt? Det har noen ganger gått til helvete (vi ler). Jeg liker å bake men, og jeg merker også at hvis jeg gjør det flere ganger i strekk, og kommer litt i det igjen så er det ikke noe problem. Men når jeg ikke har gjort det på lang tid, så begynner hele prosessen på nytt igjen. Da må jeg sitte der og tenke.

For eksempel i går så laget jeg pannekaker, den oppskriften jeg brukte den var angitt med kopper. Det er det verste de kan gjøre, oppskrift med kopper. To kopper med mel eller, og så får du så og så mange ut av det. Hæ! Det er jo utrolig forskjellig om jeg bruker en sånn kopp eller en sånn kopp (vi ler). Det kommer jo an på. Så jeg tenkte at nå skal jeg være smart og prøve å gjøre det i dl. Det gikk jo for så vidt greit da, men jeg tror bare at jeg var litt heldig, for vanligvis så går det ikke bra (vi ler). Men jeg gjør det hver gang igjen. Av og til er det at jeg leser det feil, så står det 2 dl, og i stedet for å bruke 2 dl så kan jeg bruke 200 g. Ikke spør meg hvorfor, men det er jo ikke det samme da. Det kan jo være en forskjell, så der kommer

det jo an på om jeg er heldig, om balanseringen gikk bra eller ikke. Av og til bruker jeg gram, og jeg forstår ikke hvorfor en gang. Det står dl, det er to bokstaver, det skulle ikke være vanskelig, ikke sant. Men likevel gjør jeg det. Så når jeg for eksempel, ah, det er også et godt eksempel, det tok meg lang tid å finne ut av det, akkurat nok. Havregrøt. Det er jo ganske enkle forhold 5 til 1, tror jeg. 5 væske og 1 havregrøt greier. Men 1 dl er ikke så mye når du skal spise det med to personer, ikke sant, eller er det 2 til 5? I hvert fall, nå gjør jeg det bare dobbelt, tror jeg. Hvis jeg skal bruke 100 ml havregrøt, jeg bruker alltid samme målebegeret. Så bruker jeg litt over tre med væske, og så funker det. Jeg bruker jo.. det passer jo, det er jo ikke dobbelt en gang. Ser du, jeg skjønner det ikke nå en gang (vi ler). Det tok meg evigheter å finne ut av det. På pakken er det angitt et større antall, men det var alltid for mye for meg til frokosten. Så skulle jeg minske det, og spare litt, det tok meg jo evigheter å finne ut av at jeg bare trengte 100 ml og 300 væske. Det tok meg riktig lang tid. Det er helt vilt, og sånn var det på matematikk undervisningen, ikke sant. Det med forholdstall, hvis du har så og så mye juice og saft, og bla, bla, bla (vi ler). Det var jo i den uten hjelpemidler eksamensdelen også. Jeg tenkte at uff, det gjorde vi så mange ganger, og jeg gjør det hver dag på kjøkkenet. Hvorfor kan jeg det ikke nå? Det ga ikke mening det jeg gjorde, det ga ikke mening! Det var helt sinnssykt. Det er frustrerende.

Strikking og sånn, holder du på med det? Nei, overhodet ikke! Det klarer jeg ikke. Men hekling og strikking, du skal jo telle der hele tiden. Jeg klarer ikke å huske på det en gang. Mønster generelt syns jeg er vanskelig. I spill på computer og sånn, hvis det er et eller annet som har med mønster å gjøre eller noe sånt, så må jeg veldig ofte.. så må jeg tegne det eller noe sånt. Jeg kommer ikke på et eksempel, men jeg vet at jeg gjør det. Ellers mister jeg oversikten over det hele.

Kan du noter? Jeg synes noter gikk ok. Men for å huske dem... Skal jeg trenge en note så må jeg først tegne alle de andre. *Så du starter på C og teller deg oppover?* Ja. *Så du skrev egentlig ditt eget notesystem?* Ja, en sånn liten kladd ja, bare for å huske på hvilken rekkefølge de kommer. Fordi du har jo de fem linjene på notelinjen ikke sant. For å huske hvilken linje som er hvilken bokstav, så må jeg først tegne alle sammen. Så derfor tar det også lang tid når jeg har en sang som vi skal spille for eksempel så må jeg alltid tegne de der notene, for jeg klarer ikke å spille den linjen uten å ha bokstavene ovenpå.

Om busstabeller: Det er mange ganger jeg tar feil buss, feil tid, og feil time igjen.

Penger og økonomi

Hvordan er det med økonomi og valuta? Jeg har også problemer med å regne overslag når jeg handler. Det er jo på trynet, det må jeg bare la vær å gjøre. Det er jo ikke overslag (vi ler). Det blir seksti kroner, så plutselig er det hundre, what! Eller jeg beregner hundre, så er det femti, shit. Det skjer jo begge veier (vi ler). Så det er egentlig bare på trynet å regne overslag. Det blir sinnsykt feil uansett. *Bruker du kort eller penger?* Det er forskjellig, men jeg bruker rimelig mye kort. Jeg bruker kontanter når jeg reiser for å se hva jeg har igjen. Det er bare det jeg har, du kan ikke bruke mer. Så teller jeg også sinnssykt mange ganger. Jeg teller ikke pengene bare en gang, nei. Sikkert minst fem ganger. Første gang blir det, det beløpet. Andre gang det beløpet. Så jeg må telle fem ganger. Så teller jeg til og med feil! Man må prøve å ta det med et smil. Jeg gjør det når jeg for eksempel baker, og det ikke blir noe av, ah what the fuck.

Sertifikatet

Om teorien på kjøreskolen: Ja det gikk egentlig rimelig greit. Praksisprøven besto jeg med en gang, men teoriprøven, jeg tror det var to ganger jeg tok den. Jeg kom ikke gjennom første gangen, hadde for mange feil. Men andre gangen gikk det også greit.

Annet

Om selvtillit, og det å føle seg dum.

Informanten og jeg har en samtale om at det må være mye bedre å få vite om dyskalkuli når du er barn for da slipper du å vokse opp og føle deg dum, som er noe som går igjen til mange.

Informanten sier:

Det går kanskje ikke så mye inn på din personlighet kanskje. Jeg har også tenkt det i alle år, det er dårlig. Jeg har tenkt det hele tiden sånn skikkelig. Men det er også selvbildet, det blir sinnssykt svakt. Det blir sinnssykt svakt. Man har jo prestasjonsangst, den har jeg også hatt pga av at jeg trodde jeg var dum, og det var jo der i nesten uansett hvilket fag, fordi det jeg opplevde i matte det har jeg jo bare overført til alt annet også. Så hvis vi skulle holde et foredrag foran klassen og sånn, det var alltid det verste jeg visste om. Spesielt hvis det inneholdt noe jeg ikke var sinnssykt trygg på. Åh, da var det bare helt forferdelig. Så jeg

tenkte at, å nei, nå ser de at jeg er dum. Den har blitt mye bedre med årene må jeg si, men det er fordi jeg har egentlig, jeg kan ikke egentlig ikke forklare det. Jeg har prøvd å snakke med meg selv på en måte. Jeg har prøvd å fortelle meg selv, bare fordi du ikke kan det ene, så betyr det ikke at du ikke kan det andre, ikke sant. Så har det skjedd mange ganger gjennom årene, så har man jo av og til suksess- opplevelse også. Som for eksempel da jeg gikk det første semesteret, når jeg besto de semesteroppgavene med gode tilbakemeldinger. Ja, takk for en fantastisk oppgave. Ja, jeg kan noe! Det er skikkelig oppmuntrende på en måte. Det er mange forskjellige faktorer for å bygge meg selv opp. Jeg tenker at, fuck it, er du dårlig i matte, sånn er det bare. Andre er dårlige i språk, so what! Det kan jeg bedre, andre fag eller hva som helst. Jeg har kunnskap så slapp nå av. Min egen motivasjonstrener, ikke sant, og jeg tror det hjelper meg med å bygge opp mitt selvbilde igjen. Jeg har funnet min vei på en måte. Jeg får litt det dårlige selvbildet igjen litt når jeg er sammen med folk jeg vet er mye bedre. Jeg vet at de er sinnssykt mye bedre i tall for eksempel. Før i tida så var jeg skikkelig desperat og sint på meg selv. Nei! Nå fikk du det ikke til, igjen! Det var forferdelig, jeg var skikkelig sinna. Jeg hadde aggresjonsproblemer en stund må jeg si. Det minste som kunne skje, og så ble jeg bare sur og sint. Skikkelig sint. Fordi jeg hadde så mye aggresjon i meg selv. Fordi jeg trodde at jeg ikke kunne noen ting, ikke sant. Da kom det av og til eksploderende ut av meg, men det har jeg ikke nå lenger. Det tror jeg er fordi jeg har funnet litt mer den der balansen.

Oppsummerende oversikt

I tabell 1 under er det gitt en oppsummering av intervjuene basert på de spørsmålene som lå til grunn, og som danner grunnlag for diskusjonsdelen. I tabell 2 er det gitt en oversikt over ulike typer av sekundære strategier som informantene tar i bruk.

Tabell 1 Oppsummering av spørsmål fra intervjuene, delt inn i de angitte kategorier.

Informant nr	1	2	3	4	5	6	7	8
Spørsmål kategori I <i>Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten, skolesituasjon og yrke</i>								
Har informanten hatt en vanskelig skolesituasjon?	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja
Har informanten studiekompetanse?	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja
Er informanten i jobb?	Ja	Ja	Ja	Student	Student	Ja	Ja	Student
Spørsmål kategori II <i>Diagnosen (før, under, etter)</i>								
Angrer informanten på testingen?	Nei	Nei	Delvis	Delvis	Nei	Nei	Nei	Nei
Fikk informanten vite om dyskalkuli tilfeldig?	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja
Var det en lettelse for informanten å få diagnosen?	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Spørsmål kategori III <i>Hvordan man blir møtt av andre</i>								
Har informanten følt skam i forhold til å ha hatt ekstraundervisning på skolen?	-	Ja	Nei	-	Ja	Nei	Ja	-
Bruker informanten underkommunikasjon, for å holde ting skjult?	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja
Bruker informanten sekundære strategier?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Har informanten følt seg dum/dårlig selvbilde?	Ja	Ja	Delvis	Delvis	Ja	Delvis	Ja	Delvis
Har informanten opplevd å bli møtt negativt av andre?	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	Delvis
Spørsmål kategori IV <i>Hverdagsdyskalkuli</i>								
Vanskeligheter med å ta førerkort?	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja
Vanskeligheter med baking?	-	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Vanskeligheter med klokka?	Delvis	-	Nei	Ja	Ja	Delvis	Nei	Ja
Vanskeligheter med penger og økonomi?	Delvis	Ja	Nei	Delvis	Ja	Nei	Ja	Delvis
Vanskeligheter med å komme tidsnok?	Ja	-	Nei	Ja	Ja	-	Ja	Ja
Vanskeligheter med valuta?	Delvis	Delvis	Nei	Delvis	Delvis	Ja	Delvis	Delvis

Tabell 2 Oversikt over ulike typer av sekundære strategier som informantene tar i bruk.

Sekundære strategier	I forhold til
Informant 1	
Være tøff /aggressiv	Lærere / medelever
Overlate til andre	Arbeidskollegaer
Forklarer om dyskalkuli	Egne elever i skolen
Informant 2	
Spøkadferd	Venner
Overlate til andre	Kjæreste og arbeidskollegaer
Informant 3	
Oppga ingen sekundære strategier	
Informant 4	
Spøkadferd	Generelt
Overlate til andre	Samboer
Informant 5	
Være tøff	Medelever på barneskolen
Overlate til andre	Arbeidskollegaer
Forklarer om dyskalkuli	Elever på skolen (som lærer)
Informant 6	
Overlate til andre	Ekte mannen
Informant 7	
Spøkadferd	Generelt
Være tøff	Lærer (i ungdomsskolen)
Informant 8	
Overlate til andre	Bestevenninne

Kapittel 9

Diskusjonsdel

I min masteroppgave valgte jeg som jeg har nevnt tidligere, bevisst å fokusere på intervjuer med voksne mennesker som har det til felles at de har lærevansken dyskalkuli, og at de er blitt testet på EVO. Jeg valgte voksne fordi jeg var interessert i å se på hvordan de som har havnet på EVO til testing, har hatt det i livene sine. Hvordan var deres livshistorie før de havnet der, og hvordan har det vært etterpå. Det var kun kvinner som tok kontakt, og ville la seg intervju. Hvorfor er det sånn? Det vi vet, er at færre menn enn kvinner, har vært på EVO for å teste seg. Dette underbygger at det kanskje kan være vanskeligere for en mann, å få diagnosen dyskalkuli, enn det vil være for en kvinne. En årsak til at ingen menn meldte seg, kan være at det er en større forventning til at menn skal kunne realfag, blir nærmest tatt for gitt. I tillegg er det også vanlig å anta at en mann skal ha en viss kunnskap når det kommer til å være "handyman", han skal kunne måle opp listverk, og kunne gjøre en del oppgaver som fremdeles blir sett på som en mannsjobb. Noe som kanskje vil være lettere for en kvinne å unnslippe. Dette vil man kunne anta, vil gjøre terskelen høyere til en mann å snakke med meg, enn det vil være for en kvinne. Om disse åtte kvinnene som sa ja til å la seg intervju, er representativ for resten av de som har vært på EVO til testing, er et åpent spørsmål. En observasjon er at av de som tok kontakt, var det kun tre som ikke hadde generell studiekompetanse. Den ene informant fikk fritak fra matematikken på grunn av dyskalkuli, hun står da åpen for å ta den utdanningen hun ønsker. Da står det to igjen. Kan dette være av betydning? Kan det være en mulighet for at de som har fått en diagnose, men kan være over alderen for fritak fra matematikken, har en vanskeligere situasjon enn de som har kunnet gå videre med livene sine. Kan det å få lov å velge en utdanning, og gå videre, i seg selv gjøre problemet med dyskalkuli lettere? En annen interessant observasjon i forbindelse med mitt feltarbeid, og i møte med informantene, er at så mange av dem var inne i læreryrket eller på vei inn i den type utdanning. Hvorfor vil en person som har hatt det vanskelig på barneskolen, og videre oppover i skolesystemet som de fleste informantene har hatt, velge lærerutdanning? Det mest nærliggende kan være å tenke seg er at disse informantene har et ønske om å forhindre en vanskelig skolesituasjon for andre. Dette er bare gjetninger, og jeg spurte heller ikke om det, da dette ikke åpenbarte seg for meg med en gang. Kan det også være at de informantene som valgte å la seg intervju, allerede har vært igjennom en prosess der de har akseptert at dyskalkuli alltid vil være en del av livene deres? Derfor er det å la seg

intervjue ikke noe som fremstår som vanskelig eller skambelagt? Eller kan det være det motsatte, at de som lot seg intervjue, ikke hadde snakket med noen om dyskalkuli før? Som nevnt over er det et åpent spørsmål om disse åtte informanter utgjør et representativt utvalg. Det betyr at man skal være forsiktig med å trekke opp felles trekk ut i fra materialet i intervjuene. Uansett har min intensjon med oppgaven vært å formidle informantenes livshistorie, knyttet til det å ha dyskalkuli. Jeg visste ikke da jeg begynte på dette prosjektet, hva som var gjennomsnittsalderen på de som har vært på EVO for testing, jeg viste bare at de var voksne, altså over 18 år. Før dette kommer de under andre hjelpeinstanser. Etter å ha spurt Jorunn Lysberg på EVO viser det seg at gjennomsnittsalderen på de som kommer til testing på EVO, er mellom 25- 35 år, men dette varierer, og Lysberg opplyser at det i det siste har vært flere rundt 20 år som har vært der for testing. Hvis man da ser på at gjennomsnittsalderen ligger på 25- 35 år, betyr dette med andre ord at selv om de som kommer dit får bekreftet dyskalkuli, får de ikke fritak fra matematikk i forbindelse med utdanning. Opptakskontoret sier i sine regler at man må være under fylte 24 år det året man søker på en skoleplass for å få fritak pga dyskalkuli (Fra Websiden til Samordna opptak 2013). Dette kan fremstå som en urettferdig ordning, all den tid dyskalkuli fremdeles er relativt ukjent ute i samfunnet. Det viser seg også i samtalene med informantene at syv av åtte hadde fått vite om dyskalkuli helt tilfeldig, noe jeg vil komme nærmere innpå litt senere i diskusjonen. Dette kan føre til en dobbel belastning for de menneskene som tilfeldigvis får vite om denne lærevansken etter at de er blitt voksne, der de endelig får et svar på hvorfor det har vært så vanskelig, for deretter å få beskjed om at de er for gamle til å få fritak. Så fremt de da ikke greier matematikken, kommer de altså ikke videre i skolegangen, med mindre de tar en utdanning som ikke krever generell studiekompetanse. Denne problemstillingen er sannsynligvis noe som kommer til å vedvare over tid. Det som uansett står igjen etter dette feltarbeidet, er at informantene er sterke, tøffe kvinner med bein i nesa som på tross av vanskelighetene, ikke har gitt opp, og de har funnet en løsning på sine problemer. Selv om det har satt sine spor i hver og en av dem.

Jeg har i min diskusjonsdel valgt samme oppdeling, som jeg har hatt i oppdelingen av informantenes intervjuer tidligere i oppgaven. Jeg har tatt utgangspunkt i tabell 1, på side 82, hvor informasjon fra intervjuene er skjematisk oppsummert.

Faktaopplysninger og bakgrunn om informanten.

Alle åtte informantene er i dag enten i jobb eller studerer. Alle informantene bortsett fra ei har strevd med matematikken fra barneskolen av. Adler (2005) sier at det er vanlig å snakke om at det er 5-6 % av barn i skolealder som har dyskalkuli (Adler 2005). Johnston et al. (1997) sier at matematikk som disiplin har stor betydning i vårt samfunn i dag, og det antas at alle trenger et minimum av kunnskap om matematikk for å kunne delta i samfunnet på lik linje med andre. Matematikk blir høyt rangert som skolefag. Informant 4 gikk igjennom barne- og ungdomskolen uten problemer, hun fikk ikke problemer med matematikken før første halvdel av første året på videregående. Hun består, og får en toer i faget. Det er ulikt fra informant til informant hvor vanskelig de synes skolesituasjonen har vært, fra fortvilelse over hvor lett andre tilsynelatende løste oppgavene, til å mene at faget var pyton, og hat til hele matematikkfaget. Mange av informantene jeg har snakket med, sier at de skjønnte tidlig at det var noe som ikke stemte, men de kunne ikke forstå hvorfor ting var så vanskelig. Informant 6:

”Fordi jeg har gått og sagt det i mange år jeg, jeg visste jo ikke at det var noe som het dyskalkuli da, men jeg sa at jeg må ha noe slags dysleksi i matematikk”.

Tre av informantene jeg har snakket med, greide ikke å få studiekompetanse. De har alle tre prøvd flere ganger. Informant 5 strøk i matematikk på videregående, prøvde seg en gang til som privatist, men strøk nok en gang. Hun ble testet og fikk deretter fritak fra matematikken fordi hun var under 23 år. Dette har for henne ikke vært uproblematisk. I lys av litteratur til Becker (1963) og også Goffman (1963) om stempingsteori, som gjennomgått i teoridelen, kan det her kan det virke som informanten selv har stemplet seg som avviker og står utenfor felleskapet. På den annen side mener hun at hun burde ha greid matematikken, og synes å føle at hun her har valgt minste motstands vei. Det er for lettvint. Jeg kommer tilbake til dette lenger ut i diskusjonen når jeg behandler begrepene skam og skyld. Så selv om det er et offentlig regelverk som har laget åpning for å få fritak fra matematikken, er dette et dilemma. Det har for informant 5, vært vanskelig å akseptere at hun har fått fritak fra matematikken pga dyskalkuli:

”Det som er verst er jo dette her med å søke på spesielt grunnlag, for det er en høy terskel å innrømme det. Det er det verste. En ting er å kunne si at jeg ikke har peiling på matte, jeg er dårlig i matte, og her er beviset på hvorfor det er sånn. Men da vil jeg være så perfekt at til tross for det, så klarte jeg å komme inn på skolen på vanlig

grunnlag. Jeg er veldig glad for at jeg slipper å ta matematikken. Terskelen for å innrømme at jeg slipper det, den er for høy. For da føler jeg meg dum. Hvis jeg sier det at jeg kom inn på spesielt grunnlag, nei! Da skulle det ha vært sånn at nei, det var en bilulykke eller et slag derfor ble jeg.. fikk jeg hukommelsestap, og jeg husker ikke mer en fem minutt. Da har det vært greit (ler). Da hadde det vært en gyldig grunn for meg. Å kunne si det at jeg klarer det ikke fordi at... Det er rart med det at det må være noe fysisk feil som en bilulykke for å kunne si det, da hadde jeg klart å svelge den teorien at sånn er det fordi at det er en fysisk grunn. Men dette her med dyskalkuli, det er psykisk. Men det er dette tabuet med at du ikke kan se det, man kan ikke se at det er noen feil. Man bruker så mange år på å reparere det som er skjedd i barndommen pga dyskalkulien at det er ikke sikkert at det går”.

Ut fra dette kan det tolkes som om informanten har følt skyld ved å få fritak fra matematikken. Man skulle kanskje anta at dette ville føre til stor lettelse, men sånn har ikke informanten tenkt på dette. Informant 6 har heller ikke generell studiekompetanse, hun hadde ekstralærer på videregående i matematikk, men greide allikevel ikke å bestå matematikken. Hun prøvde også å ta opp faget en gang til etter at hun fikk bekreftet dyskalkuli, uten hell. Informanten søkte deretter på en studie der hun sendte med papirene på at hun hadde dyskalkuli for å forsøke å få fritak, det fikk hun ikke. Informant 7 startet også på videregående, men fant fort ut at hun ikke skjønnte noen ting av faget, og ga opp ganske fort. Hun gikk tilbake på skolebenken igjen i voksen alder, da begynte hun på grunnskolenivå først. Allikevel greide hun ikke matematikken. Hun prøvde i likhet med informant 5, å få fritak fra matematikkfaget ved å legge frem papir på at hun hadde dyskalkuli, også hun uten hell. Jenkins (1998) skriver at det å ha kompetanse, og mestre det samme som de andre, er viktig i forhold til å fungere tilstrekkelig som et sosialisert menneske. Kompetansen er normalt tatt for gitt, og er en selvfølge. De som mangler denne kompetansen, må streve for å prøve å vise at de er kompetente. Dette er en av de tydeligste indikatorene på at de er utestengt fra fellesskapet (Jenkins 1998).

En oppsummering av informasjonen i kategori I, er at skolesituasjonen har vært relativt lik for alle, med unntak av informant 4, som ikke fikk problemer før i videregående skole. Informant 4 har heller ikke opplevd å bli møtt negativt av andre. Jeg vil komme tilbake på dette når jeg diskuterer kategori III.

Diagnosen (før, under og etter)

I forbindelse med diagnostisering spurte jeg informantene om hvordan de fikk høre om dyskalkuli. Svarene jeg fikk, er interessante. Flere av informantene har gjennom skolegangen sagt at de har mattedysleksi som en forklaring på hvorfor de ikke har behersket matematikken, i mangel av andre ord. Ordet dyskalkuli har vært ukjent for dem. Av åtte informanter er det kun ei som har fått høre om dyskalkuli via skolesystemet. Informant 4 fikk hjelp av PP-tjenesten på videregående, men utredningen ble ikke ferdig før hun var ferdig, så hun tok selv initiativ for å bli testet senere. Resten av informantene fikk høre om dyskalkuli helt tilfeldig. Informant 1, via en tidligere kjæreste, informant 2 og 3 leste om det i pedagogikken på lærerhøyskolen, informant 5 fikk høre om dyskalkuli via en nettside i VG eller Dagbladet, informant 6 fikk vite det via en arbeidskollega som hadde blitt testet på EVO, informant 7 fikk vite det av ei hun gikk til behandling hos, informant 8 fikk vite det via en kamerat. Om noen år har denne situasjonen forhåpentligvis forandret seg, og kanskje blir dyskalkuli fanget opp av skolesystemet på lik linje med dysleksi. Ikke via en arbeidskollega som var tilfelle for informant 6:

”Men det var jo bare det at det var så tilfeldig også, enn om jeg ikke hadde truffet på henne? Hadde jeg da hørt om det på et tidspunkt, hadde jeg da funnet ut av det? Men det var bra at jeg gjorde det da. Det var så tilfeldig”.

Jenkins (1998) mener at det for et par hundre år siden var lettere å kunne unnslippe skolesystemet hvis man ikke var flink på skolen. Det var mange flere muligheter for å få seg en jobb, der utdanning ikke krevdes slik det gjør i dag. Ingstad (2007) skriver i sin bok om en psykiatrisk diagnose som er forsvunnet i vesten i dag, men som fremdeles er en diagnose i Taiwan og Kina. Ingstad stiller spørsmål om psykiatriske diagnoser kan være universelle, og om det er mulig å studere disse på tvers av landegrensene? Sjøberg (2006) sier om diagnosen dyskalkuli at det er et begrep som begynner å etablere seg både i Norge og Sverige. I tillegg mener Rama og Gowramma (2002) at dyskalkuli ser ut til å være et universelt fenomen, som rammer omtrent like mange mennesker i alle deler av verden. Videre som nevnt i teorien kan vi i boken til Jenkins (1998) lese om den døde gutten Nils som blir tildelt et handikap først når han kommer i kontakt med storsamfunnet. Som et resultat av dette, faller han utenfor i lokalsamfunnet og blir utestengt fra de sosiale relasjonene som er så viktige. I McDermott & Varenne (1995) blir det satt fokus på at det i vår kultur er vanskelig å komme seg ut av lærevanskekategorien. Skolen har masse oppgaver som alle skal løse, og det gjør at noen faller utenfor fordi de ikke kan løse disse oppgavene på lik linje med de andre. Dette får frem

de med lærevansker sine svakheter, noe som ved annen læremåte kunne fått frem en persons styrke i stedet. Jenkins (1998) sier at toleransen for å kategorisere er avhengig av det samfunnet man vokser opp i, men det kan se ut som lærevansker er mindre dominant i ikke-industrialiserte land, noe som skyldes det store fokuset på utdanning i vesten. Situasjonen for Nils, beskrevet over, kan sidestilles med de som får diagnosen dyskalkuli. Man faller utenfor fordi utdanning har så høy prioritet i vår kultur. Filosofen Ian Hacking har sagt at ordet ”normalitet” har to funksjoner som opptrer samtidig. For det første beskrives det som normalt, det som er mest typisk. For det andre fastslås det hvordan ting bør være. De som da faller utenfor disse rammene, er da verken normale eller gjennomsnittlige (Jenkins 1998: 17). Det er flere årsaker til at informantene faller utenfor den ”normaliteten” som har med det som er mest typisk å gjøre, slik som det er nevnt over. Mye av det informantene har vanskeligheter med i sin hverdag, hverdagsdyskalkulien, er slike ting som de fleste voksne tar for gitt. Selv om man vet at det er flere enn de med dyskalkuli som kan slite, og ha vanskeligheter med dette. Det er på en måte allikevel underforstått, at du i en viss alder skal kunne klokka, holde styr på økonomien din, og vite hvor mye du skal betale i strøm hvert kvartal, eller vite hvor mye du betaler i husleie. Dette er noe informantene er fullstendig klar over, noe som gjør at de forsøker å skjule sine vanskeligheter for ikke å bli avslørt og stigmatisert. Samtidig er det interessant å se dette i lys av hvordan de ulike informantene oppfatter det å få diagnosen dyskalkuli. Flertallet av informantene, 7 av 8, sier at de følte det som en lettelse å få diagnosen dyskalkuli. Sett i lys av teorien om stigmatisering, eller det å falle utenfor normaliteten, skulle man kanskje ut fra teoriene til Goffman og Hacking anta at det å få en diagnose skulle være negativt. Materialet i denne oppgaven tyder imidlertid på at det er en stor grad av lettelse for informantene å få en diagnose. Forklaringen på dette kan være at flere av informantene har ment at det måtte være en grunn til at de bestandig har slitt sånn med matematikken, og at de derfor endelig kunne få et svar på hvorfor det har vært sånn. De trengte ikke å føle seg dum lenger. Altså har de fått en forklaring på hvorfor det ikke har vært slik det burde være. Her kan det også være verd å merke seg teorien til Tøssebro & Lundebj (2002a) som mente at å få en diagnose både kan sees på som positivt og negativt. Man kan få hjelp og forståelse av samfunnet rundt seg. Selv om dette ikke gjør seg gjeldende i så stor grad for flere av informantene.

Fra intervjuene observeres det at flere av informantene visste at noe var galt, men de hadde ikke noen forklaring på hvorfor det var sånn. Det samme var tilfelle for både den nærmeste familie og lærerne til noen av informantene, de også var klar over at det var noe som ikke

stemte, men kunne ikke gjøre noe med det. Blant spørsmålene jeg hadde med på mitt spørreskjema på feltarbeidet, var om noen av informantene angret på at de lot seg teste for dyskalkuli. I tillegg spurte jeg også hvordan det er å ha fått en diagnose. Ut fra svarene var det 6 av 8 som svarte at de ikke angret at de hadde latt seg teste. To svarte at de delvis angret. Dette underbygger resultatene diskutert over. Informant 1 svarer slik på om livet er blitt annerledes etter at hun fikk diagnosen?

”Ja, for jeg føler meg ikke dum lenger, for det gjorde jeg før. Det gikk litt på æren løs, gjorde det. Så overkompenserte jeg, tror jeg med og..., jeg har jo alltid vært kjapp i replikken, og kanskje folk ser på meg som en veldig gledesspreder, men det har jo også vært våpenet mitt. Forsvaret mitt. Fordi, kom ikke her! Jeg var såpass tøff i kjeften at ingen turde å si noe. Man er litt ute med piggene. Sånn at jeg tror at jeg har falt litt mer til ro tror jeg”.

Denne reaksjonen gjelder som sagt ikke alle informantene. For informant 3 føles ikke diagnosen bra, selv om hun sier som flere av informantene, at hun jo visste at hun hadde et problem med matematikken, men ikke at det kunne ende opp i en diagnose. Men hun forsto at hun måtte teste seg når hun hadde spesialpedagogikk på lærerhøyskolen og lærte om dyskalkuli:

”Når jeg fikk det resultatet så sa jeg nei, dette her nekter jeg på, dette går ikke an. Jeg kan ikke ha dette her, jeg skal bli ferdig med lærerutdanninga en gang jeg. Dette går ikke an, jeg godtar ikke dette. Da fikk jeg til svar, at vet du en ting, dette må du bare leve med. Det er nesten sånn at den personen, den personen sa ikke dette da, men jeg tenkte at dette er verre enn en kreftdiagnose. En kreftdiagnose kan du faktisk bli frisk av. Dette kan jeg aldri bli frisk av”.

For informant 4 har det heller ikke vært bare positivt å få en diagnose. Hun syntes det å få en bekreftelse på hvorfor hun strevde sånn med matematikken, var en lettelse. Det som hun derimot syntes var negativt med diagnosen, var at hun trodde det skulle ordne seg i forhold til skolesituasjonen. Informanten besto matematikken på videregående skole med en toer, denne vil hun gjerne få strøket. For deretter å søke seg inn på skole på særskilt grunnlag. Dette vil hun gjøre fordi karakterene hun har drar ned snittet hennes, og derved kan hun ikke søke på det hun aller helst vil.

For å oppsummere informasjonen under kategori II, ser man at 5 av 7 ikke angrer på at de lot seg teste for dyskalkuli. To svarte at de delvis angret, dette var informant 3 og 4. Det er interessant å se at de svarer motsatt av hverandre på spørsmålet om det var en lettelse å få diagnosen bekreftet. Informant 4 svarte som de andre informantene at det var en lettelse å få diagnosen. Informant 3 svarer imidlertid at det ikke var en lettelse. Dette hang sannsynligvis sammen med at hun da kanskje ikke kunne fullføre lærerskolen. Jeg kommer tilbake til dette under diskusjonen i kategori III.

Hvordan man blir møtt av andre

I de spørsmålene jeg hadde forberedt til informantene før feltarbeidet hadde jeg ikke med noe som gikk på ekstraundervisning på skolen. Fem av åtte informanter tok imidlertid opp dette på eget initiativ i intervjuene. Deres synspunkter på ekstraundervisningen var interessante. I følge Bø (2008) sin teori har måten ord har vært brukt vært stigmatiserende for de som har havnet i disse kategoriene. Det virket som det å få tilpasset opplæring, for noen av informantene klart ble oppfattet som noe som opplevdes negativt uansett nye benevninger. Det følte for flere informanter stigmatiserende å havne i denne kategorien, noe som flere av informantene ga tydelig uttrykk for. En av informantene refererer for eksempel til ekstraundervisning som mongo- matte. Informant 5 sier at det å få fritak fra matematikken, følte ubehaglig for da havnet hun i samme kategori som de på spesialgruppa:

”Men det har jeg med meg fra at det var disse her på spesialgruppa som ikke kom seg inn, sant. De hadde spesielt grunnlag, jeg husker hvor plaget de ble, og hvor baksnakket de ble fordi de ikke var bra nok, og måtte ha spesielt grunnlag for å komme inn på noe som alle kunne. Jeg vil ikke være i den gruppa, og innrømme det for andre at jeg faktisk er en av dem”.

Informant 7 forteller at hun var frustrert over at hun aldri fikk noen hjelp på skolen, og når hun endelig fikk hjelp, skjønte hun ingenting:

”Der gikk jeg sammen med to som var litt ”rar” da. Da satt jeg sammen med dem, og de skjønte mer enn meg. Da følte jeg meg så dum at da sluttet jeg å komme i matematikk timene rett og slett”.

Ikke alle som snakket om ekstraundervisning snakker om det som noe som ble oppfattet som negativt. Det blir bare snakket om at de hadde ekstraundervisning, og at det ikke var til noe hjelp, og ferdig med det. Informant 3 sier om ekstraundervisning at:

”Jeg var i en klasse der det ikke var noe populært å være flink heller da. Vi skulle liksom bare greie oss, jeg var i en gjeng som lå på gjennomsnittet, sånn midt på treet. Vi var mange som hadde støtteundervisning i matte, så det var heller ikke noe jeg syntes var ille”.

I det siste eksempelet er situasjonen annerledes, for her var den felles normen at man ikke skulle være flink. Spesialundervisning ble i denne konteksten ikke oppfattet som negativt. I teorien om den dramaturgiske analysen av Goffman (1992) sier han at vi alle utøver inntrykkskontroll, dette gjøres i følge Goffman bevisst og ubevisst. Man overkommuniserer og underkommuniserer positive og negative sider av seg selv for å gi et best mulig bilde av seg selv, dette blir kalt selvpresentasjon. I samtalene med informantene har jeg forsøkt å finne ut om underkommunikasjon tas i bruk i deres hverdag, for å forsøke å skjule vanskeligheter de har på grunn av sin dyskalkuli. I materialet fra intervjuene kunne det tydelig observeres at underkommunikasjon ble tatt i bruk. Informant 5 har et godt eksempel på hvordan underkommunikasjon kan foregå. Dette er et eksempel fra når informanten gikk på barneskolen:

”Jeg hadde mine tider da jeg virkelig var lei meg, og jeg har alltid vært sånn tøff, og aldri grått foran noen, forsvar. Aldri grått foran noen, men det var en gang jeg ble ”tatt” i å gråte. Da var jeg heldigvis alene på klasserommet, og så kom det inn en gutt som jeg gikk på skolen med, så sa han, jeg skal lære deg dette her jeg, det går bra det. Han satte seg ned, og han var jo så flink, og han gikk jo så igjennom det. Så sa han, kan du det nå? Ja, sa jeg, tusen takk. Men jeg kan det fortsatt ikke (vi ler). Jeg kunne det ikke da, og jeg klarer det fortsatt ikke. Men han var så søt og snill. Han ville så gjerne lære meg det, ikke sant? Det var jo inn med teskje, og delt opp i bitte små biter. Det var A, B, C regning, det går ikke. For A, B, C det er bokstaver, de skal leses, det er det eneste logiske. Det går ikke an å telle en bokstav. Han var veldig søt da i hvert fall som ville prøve. Så jeg sa bare ja da, nå forstår jeg, tusen takk, og så latet jeg som jeg satt meg ned og regnet. Så strøk jeg på den matteprøven (vi ler)”.

I eksempelet over kan man selvfølgelig si at måten informanten handler er fordi hun ikke vil såre han som hjelper henne. Men på den andre side går det tydelig frem at hun er klar over at hun ikke vil greie å løse denne oppgaven, uansett.

Informant 1, forteller at hennes løsning var ”å være tøff i trynet” i ungdomstida. Kledd i skinnklær, og skolens største hår, og frekk i kjeften. Det gjaldt å komme eventuelle spørsmål om hvorfor man ikke fikk til matematikken på skolen i forkjøpet.

Informant 3 forteller om hvordan årene hun gikk som ufaglært lærer var, og hvordan hun forsøkte å skjule at hun ikke var ferdig med sin utdanning, og at hun ikke noe hadde jobb innimellom:

”Jeg begynte faktisk å lage en del dekkhistorier, jeg fortalte i hvert fall ikke sannheten når jeg traff nye folk. Traff jeg nye folk i selskap eller på byen eller hvor det enn var, jeg var jo også tolv år singel oppi dette her. Jeg viste jo at det ville komme gang på gang, hva er det du jobber med du da? Jeg jobber nå som lærer, og det var jo sant at jeg jobbet som lærer, men frykten for at folk skulle spørre meg om noe mer, sånn at det kunne komme frem at jeg faktisk ikke hadde utdanninga at jeg ikke hadde fast jobb. Ingen kunne få nyss i at jeg i perioder ikke hadde jobb, at jeg ikke hadde vært på jobb om dagene. ... ”Jeg isolerte meg fra det sosiale livet for å slippe å bli konfrontert med hvordan andre hadde det i forhold til meg”.

Informant 5 forteller at hun ikke har fortalt samboeren sin at hun har dyskalkuli, og at han heller ikke vet hvorfor hun skal snakke med meg:

”Nei, fordi han er.. Det er jeg som føler på det. Han er jo ikke utdannet selv en gang, og han sier herregud, jeg har jo ikke utdannet meg, jeg er 35, og jeg har ingen utdanning. Han har jo ikke videregående en gang, men han har alltid jobbet og stått på. Han har livet på stell da. Jeg kan ikke gangetabellen en gang, og jeg føler meg som verdens største idiot. Jeg har sagt det til han at jeg har problemer med matte, men jeg har ikke sagt i hvilken grad. Så han aner ikke graden av..”

Bø (2008) tematiserer konformitet i sin bok. Det observeres at dette er noe informantene jeg har snakket med bruker mye energi på. Når man ikke får til ting på den ene måten, prøver man å finne andre løsninger. I Goffmans bok fra (1967) introduseres uttrykket sekundære tilpasningsformer. Som nevnt i teoridelen vil for eksempel personer i fengsel ta i bruk ulike virkemidler for å få en kontroll over livet sitt som gjør at de kan gjenopprette selvbildet. Dette gjør at de kan føle at selv om de er innesperret, har de en viss selvbestemmelsesrett.

Informantene jeg har snakket med, kan på en måte sammenlignes med den situasjonen disse fangene er i. Det er ikke mulig for de som har dyskalkuli å unnslippe denne diagnosen, like lite som en fange kan unnslippe fengselet. På grunn av at man har en diagnose som i så stor grad påvirker dagliglivet, prøver man i likhet med fangene å lage seg strategier for lettere å håndtere hverdagen, for å kunne fungere innenfor de sosiale rammene samfunnet krever av deg som et av medlemmene. Jeg har i min oppgave valgt å kalle denne løsningen sekundære strategier i stedet for sekundære tilpasningsformer. Informanter jeg har snakket med har som tidligere sagt, en del utfordringer i hverdagen på grunn av sin dyskalkuli. Flere av dem tar da i bruk sekundære strategier for å løse disse utfordringene. Jeg tar her med ulike eksempler på hvordan de ulike informantene finner løsninger i sin hverdag. Dette gjør de innenfor mange ulike områder i dagliglivet. Det er ganske mange kreative løsninger de tar i bruk. Når man har problemer med skatt og renter kan man gjøre det slik som informant 1 har gjort:

”Skatteoppgjør og sånt, renter har jeg ikke peiling på. Vi bruker å si det hjemme, vi har jo mye humor på det. Jeg har alle ministerpostene, bortsett fra finansministerjobben, ler. Ellers er jeg alt det andre. Til og med olje og energi minister, ler. Så han (samboeren) er vant til at han må ordne opp med sånt. Både med skatteoppgjøret mitt og regninger”.

Det å overlate oppgaver til andre, er en sekundær strategi flere tar i bruk. Informant 1 får hjelp av kolleger når det skal være idrettsturneringer på skolen der hun jobber, fordi hun ikke greier å sette opp kampoppsett. Da tar hun seg av andre ting i stedet. Informant 2 har problemer å holde styr på økonomien, og overlater det til sin samboer. Informant 4 strever med klokka, og hun får hjelp av samboeren med å stille klokka:

”Vekkerklokke får jeg samboeren til å sette på, for å være sikker på at det blir til riktig tid. For om jeg setter den på 05.30 eller 03.50. det er tydeligvis helt likegyldig for meg (vi ler). Så han sjekker vekkerklokka om morgenen, bussen går jo når den gjør. Jeg skjønner jo klokka, og jeg vet jo hva klokka er, men jeg vet ikke helt hvilken kobling det er som blir feil. Men han er nå snill og setter på alarmen om morgenen. Så setter han på en alarm som piper et kvarter før jeg må gå hjemmefra. Telefonpiping, å ja jeg skal gå ja!”

Disse eksemplene viser at det som nevnt over, tas i bruk underkommunikasjon og ulike typer av sekundære strategier. En oversikt er gitt i tabell 2, helt sist i kapittel 8. Man ser eksempel på underkommunikasjon og sekundær strategi i form av for eksempel spøkatferd som betyr at

om man kommer i en situasjon der man er i ferd med å bli ”avslørt”, så ler man det bort, eller spøker det bort for å unngå å fremstå som dum. Det sees også flere eksempler på at oppgaver/arbeidsoppgaver overlates eller fordeles til andre, slik at de kan unngå oppgaver der dyskalkulien blir et problem. Av de 8 informantene var det 6 som tok i bruk strategien om å overlate oppgaver til andre, 3 av 8 tar i bruk spøkadferd, mens 3 av 8 bruker aggresjon/sinne som strategi. Når det velges å overlate oppgaver til andre, gjøres det helst til arbeidskolleger og familie. Spøkadferd benyttes mer generelt blant informantene. Aggresjon/sinne benyttes mot lærere og medelever i sammenheng med grunnskolen. Aggresjon/sinne som noen av informantene har tatt i bruk som strategi, kan kanskje sees i sammenheng med at informantene er i en ekstra sårbar alder, og at det er ekstra vanskelig å føle at man ikke mestrer oppgavene man blir tildelt. Både overfor lærere, og medelever er man kanskje mer sårbar enn senere i livet. Dette er noe jeg kommer tilbake til om litt i tråd med at Brøgger (2000) sier at man nyttiggjør seg de ressursene man har. Kanskje lærer man seg bedre strategier som følge av at man blir mer moden. Informantene har også som strategi at de planlegger mye i forkant når de skal møte ukjente for å prøve å unngå å komme for sent, dette er en strategi flere av informantene benytter seg av. Det kan virke som det å ha dyskalkuli ikke oppleves som vanskelig i forhold til de som er informantenes nærmeste, kjernefamilien, og de nærmeste vennene. Med ett unntak, og det er informant 5, som ennå ikke har fortalt til sin samboer at hun har dyskalkuli, hun har bare fortalt at hun er dårlig i matematikk. Dette begrunner hun med at hun er redd for å få samme reaksjon fra samboeren, som hun har fått fra foreldrene, der de selv om hun har fått diagnosen, mener at hun ville greid matematikken, hvis hun hadde jobbet hardere. Med andre ord er hun redd for at han skal endre sitt syn på henne som person, og dermed den sosiale statusen mellom de to. Flere av informantene har nevnt at det i møte med foreldrene ikke har vært helt enkelt for dem, både i forhold til det faglige men også i forhold til dagligdagse problemer som for eksempel skatt. Det kan derimot se ut som det er vanskeligst i forhold til jobb. Spesielt for de som har jobber utenom skoleverket der de ikke vet om dyskalkuli fra før.

Brøgger (2000) sier ressurser er personens samlede egenskaper, ferdigheter og kunnskaper sammen med de sosiale statusposisjoner og tilknytninger han eller hun kan påberope seg. I Schiefloe (2009) er uttrykket stigma et uttrykk som betyr at man ikke blir akseptert sosialt på samme måte som andre, man blir da stigmatisert. Goffman introduserte dette uttrykket. Adler (2005) skriver at det er vanlig at elever med matematikkvanskeligheter suksessivt danner seg et bilde om at han/hun er dummere enn de andre de går sammen med fordi de ikke får til

matematikken på lik linje med de andre i klassen. Baumeister & Mark (1995) skriver at det å føle tilhørighet er noe av det sterkeste et menneske følelsesmessig kan oppleve. Når man ikke føler tilhørighet, og man i stedet føler seg utelatt eller ignorert, kan det i verste fall føre til ensomhet, depresjon og sjalusi. Det er stor variasjon blant informantene i hvor stor grad de har følt seg dum, og hvor mye det har påvirket selvtilliten. I samtalene med informantene ble det fra flere sagt direkte at de gjennom skolegangen hadde følt seg dum, fordi de ikke hadde forstått matematikken på skolen. For noen har denne følelsen vært noe som har vedvart også senere i livet, og de har fortsatt å ha et dårlig selvbilde, selv etter at skolegangen er avsluttet. Informant 7 sier det slik:

”Det har nok det, jeg har ikke verdens beste selvtillit nei. Det er hele tida nye ting, om det ikke er brøkstykker så er det hele noe, og da blir det litt sånn blæh. Når du sier at, jeg har dyskalkuli, så er det sånn, neida du har ikke det. Det er ikke noe bra. Den følelsen av at du er dum for det er jo det du blir. De flirer jo litt på skolen, der de sa at herregud kan du ikke gangetabellen, den som er så lett. Så har du det med deg hele veien for du lærer den jo aldri. Det går jo ikke”.

Som jeg har sagt tidligere så er det variasjon på hvor påvirket de er blitt av dyskalkulien.

Informant 4 svarer på mitt spørsmål om hun har følt seg dum, at:

”Nei, egentlig ikke. Jeg er heldig der, for jeg er veldig faglig sterk i andre fag. Det er jo litt derfor veien for å få forståelse for dyskalkuli og dysleksi problemene har vært så lang. Det tok jo mange, mange år før det var i orden. Men jeg er surrete av meg sånn av natur, jeg kunne jo fleipe det bort med surr og tull. Jeg tror ikke jeg.. jeg var jo frustrert over det, men jeg tror ikke jeg tenkte så mye over det sånn egentlig. Jeg har vært heldig, og glad i skolen, og skoleflink hele veien sånn sett”.

Informant 8, viser at det går an å skifte tankegangen om seg selv, uavhengig av det som har vært. At man kan jobbe aktivt med å forandre selvbildet.

”Men det er også selvbildet, det blir sinnsykt svakt. Det blir sinnsykt svakt. Man har jo prestasjonsangst, den har jeg også hatt pga av at jeg trodde jeg var dum, og det var jo der i nesten uansett hvilket fag, fordi det jeg opplevde i matte det har jeg jo bare overført til alt annet også. Så hvis vi skulle holde et foredrag foran klassen og sånn, det var alltid det verste jeg viste om. Spesielt hvis det inneholdt noe jeg ikke var

sinnsykt trygg på. Åh, da var det bare helt forferdelig. Så jeg tenkte at, å nei, nå ser de at jeg er dum. Den har blitt mye bedre med årene må jeg si, men det er fordi jeg har egentlig, jeg kan ikke egentlig ikke forklare det. Jeg har prøvd å snakke med meg selv på en måte. Jeg har prøvd å fortelle meg selv, bare fordi du ikke kan det ene, så betyr det ikke at du ikke kan det andre, ikke sant. Så jeg har prøvd liksom, bla, bla, også har jeg noen venner, de er riktig gode, jeg liker å si støttekontakter (ler). De er veldig sånn, hæ, men du er jo ikke dum! Når man har de der 5 minutter der man sier at det får jeg ikke til, jeg er skikkelig teit, jeg er dum og sånn. Hæ, nå er du dum fordi du sier at du er dum, men du er jo ikke det. Så forteller de deg et eller annet, og så får de deg opp igjen ikke sant”.

Lunde (2004) påpeker sammenhengen mellom matematikkvansker, prestasjonsangst, og dårlig selvbilde. Lunde mener at det brukes mye energi for å oppnå sosial kompetanse. Dette er noe flere av informantene har nevnt ved at de har sagt at de skulle ønske at flere visste om dyskalkuli for da hadde de sluppet å forklare seg hele tiden, og sluppet å føle seg dum fordi ingen vet hva dyskalkuli er. Eksemplene over, og intervjuene for øvrig er også i overensstemmelse med teorien til Lunde. Dette bekreftes også av Adler som sier at de som har matematikkvanskeligheter har en tendens til å føle seg dummere enn andre. I forhold til det Brøgger skriver om ressurser viser det seg at informantene føler på at de kommer til kort, fordi de ikke har like mange kort på hånden som andre.

Benedict (1947) skriver i sin studie på den japanske kulturen om de to begrepene, skam og skyld. Informantene jeg har snakket med står etter min mening overfor begge disse begrepene. Skamkulturen som var typisk for Japan ifølge Benedict mener jeg representerer storsamfunnet, som hele tiden setter dagsorden for hvordan vi skal oppføre oss i det samfunnet vi lever i. Samme skam og stigmatisering som pasientene med lungekreft som Brorson (2008) beskriver, kan synes å gjelde for informantene i denne oppgaven. Vi lever i dag et samfunn som jeg tidligere har nevnt verdsetter utdanning veldig høyt, og der matematikk blir høyt rangert som skolefag (Johnston et al. 1997) Dette vil si at i det øyeblikket du ikke greier å oppfylle kravene om å få en utdanning, så føler man seg utenfor. For informantene jeg har snakket med, har dette for flere blitt en realitet. Som med informanten som ikke ble ferdig med utdanningen som lærer til normert tid, og var redd for at det skulle komme frem at hun jobbet som ufaglært lærer. Eller for informanten som synes det var flaut at hun fikk fritak fra matematikken på grunn av dyskalkuli, fordi hun mener at hun

burde greid det, hvis hun bare hadde jobbet hardt nok. Det har også vært vanskelig for de informantene som ikke greide å få studiekompetanse, selv om de prøvde så godt de kunne. Man føler skam fordi man ikke har gjort det man føler samfunnet krever av en. I tillegg til skam så har mange av informantene levd i det som var typisk for Vesten i følge Benedict (1947), skyldkulturen. Der informantene har følt at de ikke har hatt like mye verdi som andre, og følt seg dum fordi de ikke har fått til det andre har klart. Eksempler på dette har vi for informanten som føler skyld fordi hun ikke kan hjelpe barnet sitt med matematikkleksen. Skyldfølelsen forsterkes ved at barnets lærer på en foreldrekonferanse prøver å undervise informanten i hvordan matematikkoppgavene skal løses. Ett annet eksempel er der informanten føler at hun burde greie matematikken på videregående på lik linje som de andre, og ikke burde få fritak. I disse to eksemplene kan det virke som informantene selv føler skyld for situasjonen de befinner seg i, de har følelsen av å ikke leve opp til deres indre fordringer.

I intervjuene er det påfallende hvor ulikt deres møte med andre har vært. Spesielt interessant er det å se på relasjonene på lærerne de har møtt i sin skolegang. Jeg har derfor valgt å dele opp skolesituasjon og jobbsituasjon i to kategorier. I tillegg har jeg sett på møte mellom familie og venner. Dette gjør jeg for bedre å kunne vise hvor ulikt informantenes møte med skolesystemet og jobb har vært. Det synes å være en trend at de som har hatt dårlige møter med andre mennesker gjennom livet, også ser ut til å være de som har hatt det vanskeligst i voksen alder. Informant 7 har hatt flere uheldige møter med lærerne, både i barne- og ungdomskole. Hun hadde blant annet en lærer som tilsynelatende bevisst spurte henne spørsmål i klassen han visste hun ikke hadde svar på. I ungdomskolen hadde hun en lærer som påpekte at med det tempoet hun holdt kom hun ikke til å bli ferdig med matematikkboka på mange år. Denne informanten svarer ja på samtlige spørsmål i kategori III i tabell 1. Hun har følt skam i forhold til ekstraundervisning, hun bruker underkommunikasjon, sekundære strategier, har følt seg dum, og har hatt dårlig selvtillit. Dette til tross for at hun sliter mindre med hverdagsdyskalkuli i forhold til mange av de andre.

Informant 8 har i motsetning til informant 7 hatt en meget god barneskolelærer, og har vært heldig med sine lærere opp igjennom skolegangen. Hun har i mindre grad enn informant 7 følt seg dum selv om hun sliter mer med hverdagsdyskalkuli.

For informant 3 ser vi at hun har svart nei på samtlige spørsmål om hverdagsdyskalkuli. Hun har heller ikke følt skam i forhold til ekstraundervisning på skolen, eller å bli møtt negativt av andre. Informant 5 derimot har svart ja på samtlige spørsmål om hverdagsdyskalkuli med unntak av spørsmål om valuta som hun oppgir at hun har delvis problemer med. Under

kategori III svarer samme informant at hun har følt skam i forhold til å ha hatt ekstraundervisning, hun svarer også ja til at hun har følt seg dum, og har opplevd å bli møtt negativt av andre. Ser vi nærmere på intervjuet til informant 3 så ser vi at hun gikk i en klasse der hun oppgir at det ikke var noe populært å være flink. Det var mange som hadde støtteundervisning i matematikk. På mange måter kan man da si at hun ikke skilte seg ut fra fellesskapet på samme måte som informant 5 noe som kan forklare at hun ikke følte skam i forbindelse med ekstraundervisningen. Informant 3 er den eneste som svarer nei til at det var en lettelse å få diagnosen, men dette henger trolig sammen med at hun da kanskje ikke kunne greie lærerutdannelsen, og tre års studier ville da bli bortkastet. Informant 4 bryter med mønsteret vi ser for informant 3 og 5. Informant 4 svarer ja eller delvis på samtlige spørsmål om problemer knyttet til hverdagsdyskalkuli. Hennes problemer med skole oppstår ikke før andre halvdel av første året på videregående, da hun ikke lenger greier å henge med i matematikktimene. Hun fikk imidlertid informasjon om dyskalkuli gjennom skolesystemet. Dette kan muligens forklare hvorfor hun ikke har opplevd å ha blitt møtt negativt av andre. Når det gjelder informantene 1,2,6 ser de ut til å følge noenlunde samme trend, de har alle hatt en vanskelig skolesituasjon, de har opplevd å bli møtt negativt av andre, de har følt seg dum eller har hatt dårlig selvtillit, og de har alle relativt store problemer med hverdagsdyskalkuli. De synes at det har vært en lettelse å få diagnosen. Alle tre tar i bruk underkommunikasjon og sekundære strategier.

I jobb- sammenheng møtes informantene ulikt. Dette spenner fra kolleger som støtter, benekter, avviser eller mener de blir beskyldt for usannheter. Flere av informantene har fortalt at det i møtet med andre har gjort det vanskeligere å ha dyskalkuli, men for noen har det også gjort det lettere. Noen mennesker har gjort at selvtilliten har blitt bedre, mens andre har vært flinke til å rive den ned. Alle i dagens samfunn vet hva dysleksi er, men veldig få kan forklare hva dyskalkuli er, dette er noe mine informanter har lyst til at det skal bli en endring på. Flere av informantene føler at de ikke har blitt trodd, når de har delt dette med andre, og at mange mener det ikke er noe stort problem å ha. Man trenger jo bare å holde seg borte fra tall. Noen av informantene har fått høre at de bare må jobbe litt ekstra, gjør de det så får de det til. Dette er en ekstra belastning for flere jeg har snakket med. I og med at så få vet hva dyskalkuli er, er det også lettere å få et dårlig selvbilde, og dette gjør at flere unngår å snakke med noen om dette problemet. Informant 3 fikk masse støtte fra arbeidsplassen sin i forsøket på å ta eksamenen på lærerhøyskolen en gang til.

”Jeg hadde kjempestøtte fra folk rundt her altså (på skolen) som sa klart i fra at du må det. Du kan ikke gi deg, du må bare bli lærer! Jeg gjorde jo en god jobb, og de liksom, alle jeg jobbet sammen med klødde seg i hodet, dette går ikke an. Du skulle hatt like bra lønn som oss, og du skulle fått fast jobb på huset, det er jo her jeg har vært da vet du”.

Informant 6 har sagt i fra på jobben sin om at hun har dyskalkuli og ikke fått den reaksjonen hun hadde forventet.

”Jeg har sagt det, men de tror meg ikke. De bare avfeier det. Neida, du lærer det etter hvert, sier de. Noen tror meg, og noen gjør det ikke. Selv om jeg sier at jeg har fått en utredning, og fått bekreftet at jeg har det, så de skal skjønne at det ikke er noe jeg bare sier men, nei noen avfeier det”.

”Det er ikke noen god følelse når man jobber en plass og ikke føler seg forstått. De bare avfeier det og sier at, neida, du må bare gjøre det mange nok ganger, så klarer du det. I hvert fall når man har satt ord på det og sagt at man har noe som heter dyskalkuli. Neida!”.

I møte med andre utenfor skole og jobb er det også ulike måter man kan bli møtt av andre. Foreldrene til informant 5 synes å avvise dyskalkulidiagnosen:

”Det her er grunnen til at jeg ikke forstår matte, og til og med da skrev hun at ja, jeg har nå kanskje tenkt at det kanskje kunne være noe sånt, men er du sikker på det? Da har jeg det svart på hvitt at hallo, det er noen som sitter der og som er eksperter på det her, og som har tatt en test, og som kommer ut med dette. Der moren min ikke aksepterer det i det hele tatt. Hun mener, og det gjør faren min også, at når det er snakk om skole at, ja, hvis du bare hadde prøvd. Med dem har jeg bare akseptert at sånn er de”.

I relasjon til venner blir informant 2 beskyldt for å late som hun har et matematikkrelatert problem. Hun sier blant annet:

”Men det er jo et par kompisar som mener at jeg har feika at jeg har dyskalkuli, bare for å kunne gå og si at jeg har det. Det synes jeg er ganske drøyt å si når jeg ikke kan forskjell på høyre og venstre enkelte dager, og når jeg ikke har snøring på egen økonomi. Han som går rundt og sier det, sier det jo litt på kødd, men han er litt drøy da, han er det. Men han har jo ikke kjent meg i barndommen. Venninnene mine fra

*barndommen som jeg er venn med her oppe enda, de vet jo at jeg alltid har slitt.
Venninna mi som jeg sleit med matten sammen med, hun har jo ikke dyskalkuli for hun
er mye mer orientert på økonomi”.*

Hverdagsdyskalkuli

I masteroppgaven til Newman (1998) er det laget en liste over vanskeligheter mange med dyskalkuli står ovenfor i hverdagen, som beskrevet i teoridelen. Dette er et velkjent fenomen for nesten alle informantene, men det skiller ganske mye mellom hvilke utfordringer de ulike informantene har. I mitt møte med informantene har det vært interessant for meg når vi avtalte møter for å treffes, at flere av dem kom til feil tid, noen kom for tidlig, noen rotet seg bort, og kom derfor for sent. De som kom for seint var tydelig ille berørt, og syntes dette var flaut. I følge Goffman (1963) har ordet stigma et dobbelperspektiv, synlig og ikke synlig stigma. Denne siste kategorien er den informantene havner i. Det brukes masse energi på å skjule de tingene de føler de ikke mestrer i hverdagen. Dette gir seg mange utslag slik som at noen informanter ikke går med klokke for å unngå at folk skal finne ut at de i voksen alder strever med å kunne den. Man unngår å snakke om husleie, telefonnummer, strømpriser, renter, fødselsvekt på barna sine og så videre fordi tall er vanskelige å huske slik Newman(1998) nevner. Goffman (1963) sier at i alle samfunn blir man inndelt i kategorier, og ulike egenskaper hører innunder disse ulike kategoriene. Det er det sosiale miljøet som avhenger av hvilken av mennesker man vil forvente å finne på de ulike stedene.

Det er for noen informanter vanskelig å hjelpe egne barn med hjemmelekser i matematikk. Matematikken er et sentralt fag på skolen, men man kan ikke hjelpe fordi man rett og slett ikke forstår det. Dette er noe som også har gjort seg gjeldende for to av mine informanter. Informant 1 sier:

”Jeg er ikke i stand til å hjelpe dattera mi som går i sjette med matten, det er noen få ting, brøk skjønner jeg ikke. Men jeg skjønner X og Y, for det er sikkert bare tull allikevel, (ler)”.

Informant 7 forteller hvordan hun følte det når hun ikke greide å hjelpe barnet sitt med matematikken. Der hun som den eneste i husholdningen som kan hjelpe med lekser ikke greier dette og derfor henvender seg til barnets lærer for at barnet skal bli ekstra fulgt opp fra skolens side:

”Jeg har tre barn, de to yngste har klart seg ganske bra i matematikk, faktisk overraskende bra, kanskje over snittet bra. Men han eldste han hadde problemer, og da fikk jo jeg problem. For jeg greide jo ikke å hjelpe han, det var nesten det verste. Jeg forsøkte å forklare læreren når han byttet skole at jeg ikke kunne hjelpe han med det, sorry. Han bor til meg, så det er bare jeg som er der, og jeg får ikke til å hjelpe han. Når læreren da i en konferansetime begynner å vise meg hvordan det skal gjøres på tavla, da må jeg si at jeg følte meg ganske lita, og så blir du sint samtidig. Når jeg sier at jeg får ikke til å hjelpe han, beklager, jeg forstår ikke matematikk. Det var ubehagelig, for da skulle hun lære meg det, ikke sant. Gjennom hele barneskolen, jeg var så glad når han begynte på ungdomskolen, og jeg fikk sagt der at han må få mer hjelp på skolen fordi jeg ikke har en sjanse i havet. Jeg har ikke greid å hjelpe han etter andreklassen. Jeg forstår det ikke”.

Oppsummert kan man si at 7 av 8 svarer ja, eller delvis, at de sliter med ulike former for hverdagsdyskalkuli. Noen i større grad enn andre. Informant 4 og 5 ser ut til å være de som er mest berørt. Videre sammenligning av informantene når det gjelder hverdagsdyskalkuli har jeg diskutert under kategori III.

Kapittel 10

Konklusjon

Oppgaven bygger på intervjuer med 8 informanter, dette av totalt 43 som ble spurt om å være med på intervjuer. Alle informantene var kvinner (alder 32 ± 9 år), og flere var lærere eller i lærerutdanning. Man kan stille spørsmål om hvor representativt utvalget er, men intensjonen med oppgaven har vært å formidle livshistorier knyttet til det å ha dyskalkuli. Alle informantene bortsett fra ei har strevd med matematikken fra barneskolen av. Den siste fikk problemer på videregående skole. Alle har svart ja, eller delvis, på at de har følt seg dum eller har hatt dårlig selvtillit, som resultat av matematikkvanskene. Flere har sagt at de følte skam i forhold til ekstraundervisning på skolen. Skammen for mange hang sammen med at de følte at de sto utenfor fellesskapet, og var i en gruppe som for noen av informantene føltes stigmatiserende. Det er flere årsaker til at informantene faller utenfor den ”normaliteten” som har med det som er mest typisk å gjøre. Mye av det informantene har vanskeligheter med i sin hverdag, hverdagsdyskalkulien, er slike ting som de fleste voksne tar for gitt. Dette er noe informantene er fullstendig klar over, noe som gjør at de forsøker å skjule sine vanskeligheter for ikke å bli avslørt, og stigmatisert. Materialet i denne oppgaven tyder imidlertid på at det er en stor grad av lettelse for informantene å få en diagnose. Forklaringen på dette kan være at flere av informantene har ment at det måtte være en grunn til at de bestandig har slitt sånn med matematikken, og at de derfor endelig kunne få et svar på hvorfor det har vært sånn. De trengte ikke å føle seg dum lenger. Altså har de fått en forklaring på hvorfor det ikke har vært slik det burde være. Noen av informantene har også følt skyld, eksempler på dette har vi for informantene som ikke kan hjelpe barnet sitt med matematikkleksen. Ett annet eksempel er der en av informantene føler at hun burde greie matematikken på videregående på lik linje med de andre, og ikke burde få fritak. I materialet fra intervjuene kunne det tydelig observeres at underkommunikasjon og sekundære strategier tas i bruk. Informantene bruker mye energi på å tilpasse seg samfunnet som best de kan, alle tar i bruk sekundære strategier. Av 8 informanter var det 6 som tok i bruk strategien om å overlate oppgaver til andre, 3 av 8 tok i bruk spøkadferd, mens 3 av 8 bruker aggresjon/sinne som strategi. Når det velges å overlate oppgaver til andre, gjøres det helst til arbeidskollegaer og familie. Spøkadferd benyttes mer generelt blant informantene. Aggresjon/sinne benyttes mot lærere og medelever i sammenheng med grunnskolen. Aggresjon/sinne som noen av informantene har tatt i bruk som strategi, kan kanskje sees i sammenheng med at informantene er i en ekstra sårbar alder,

og at det er ekstra vanskelig å føle at man ikke mestrer oppgavene man blir tildelt. Informantene har også som strategi at de planlegger mye i forkant når de skal møte ukjente for å prøve å unngå å komme for sent, dette er en strategi flere av informantene benytter seg av. Det kan virke som det å ha dyskalkuli ikke oppleves som vanskelig i forhold til de som er informantenes nærmeste, kjernefamilien, og de nærmeste vennene, selv om det er unntak fra dette i materialet. Flere av informantene har nevnt at det i møte med foreldrene ikke har vært helt enkelt for dem, både i forhold til det faglige, men også i forhold til dagligdagse problemer. Det kan derimot se ut som det er vanskeligst i forhold til jobb. Spesielt for de som har jobber utenom skoleverket der de ikke vet om dyskalkuli fra før.

Det kan virke som det å få et svar på at man har diagnosen dyskalkuli, gjør at det startes en modningsprosess, der man får det bedre, og bedre over tid, selv om dyskalkulien aldri forsvinner. Det å få vite, er som en slags sårhelingsprosess, selv om sårene fremdeles ikke er helt grodd for alle informantene. Det ser også ut som at det å ha blitt møtt negativt av andre, det være seg lærere, foreldre og andre gjør at helingsprosessen tar lenger tid. Men det virker som alle står tryggere og tryggere i sin tilnærming til sin lærevanske. Jeg føler meg ganske sikker på at hvis man får vite tidlig at man har dyskalkuli, blir man blir tryggere på seg selv. Belastningen med ikke å ha visst om denne lærevansken, har for informantene medført en usikkerhet, og en oppfatning om at man er dum. For de fleste har det derfor vært en lettelse å få en diagnose for da kunne de slippe å føle seg dum. I tillegg fikk de en forklaring på hvorfor det har vært så vanskelig på skolen.

På basis av oppgaven og mine analyser vil jeg helt til slutt tillate meg å komme med noen tilrådninger. Å ha en vanskelig skolesituasjon på grunn av dyskalkuli blir forhåpentligvis noe som kan unngås etter hvert som lærdommen om dyskalkuli øker. Det må være mye bedre å vite fra man er barn av, hva det å ha dyskalkuli innebærer faglig. Dette for blant annet å kunne planlegge sin utdanning bedre. I tillegg er det etter min mening like viktig i forhold til hverdagsdyskalkulien, som påvirker livet for de fleste med dyskalkuli ganske mye. Det er i tillegg da muligheter for langt flere å få et fritak fra matematikken, noe som gjør at flere kan ta en utdanning. NAV bør også styrke kompetansen sin om emnet, og legge til rette for bedre informasjon slik at de også bedre kan hjelpe personer som har falt utenfor arbeidslivet og utdanning som følge av dyskalkuli. Kompetansen blant lærere og studieveiledere i skolen bør også styrkes slik at de med dyskalkuli blir fanget opp så tidlig som mulig. Informantene som ikke har greid studiekompetansen er som jeg har sagt tidligere, ressurssterke kvinner som burde fått denne muligheten. De prøvde så hardt å greie det, og hadde etter min mening

fortjent bedre. Det er mitt ønske, og flere av informantenes ønske, at lærevansken dyskalkuli skal bli like kjent og anerkjent som dysleksi. Etter min mening bør aldersgrensen for å få fritak fra matematikk fjernes, så lenge det er så lite kunnskap om denne lærevansken. Det blir en dobbel belastning å få vite i voksen alder at det er dyskalkuli som hele veien har vært problemet, og når man endelig får et svar, får man allikevel ikke fritak fordi man er for gammel.

Referanseliste

- Adler, Björn (2005). Vad är dyskalkyli? En bok om Matematiksvårigheter. – Orsaker, Diagnos och Hjälpinsatser- Reviderad och utökad version. NU- förlaget Sverige.
- Barnard, Alan (2000). *History and Theory in Anthropology*. Cambridge University Press.
- Baumeister F. Roy og Leary R.Mark (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. Hentet 28.9 2012 fra <http://psycnet.apa.org/journals/bul/117/3/497.pdf>
- Becker, Howard S. (1963). *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance*. New York: Free Press. Reprinted with permission of the Free Press, a division of Simon and Schuster. Copyright renewed 1991 by Howard S. Becker. Hentet 11.3.2014 fra http://www.personal.psu.edu/exs44/406/becker_outsiders_from_weitzer.pdf
- Benedict, Ruth (1947). *The chrysanthemum and the sword. Patterns of Japanese Culture*. London. Secker & Warburg. 1947.
- Brorson, Skaara, Heidi (2008). Lungekreft, stigmatisering og sosial identitet. Masteroppgave hentet 24.10. 2012 fra <http://www.duo.uio.no/publ/sykepleie/2008/86251/MasteroppgavexforxHeidixSkaaraxBrorsonx01.11.08.pdf>
- Brøgger, Jan (2000). *Psykologisk Antropologi*. (2.opplag. 2000) Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 1999.
- Bø, Inge (2008). *Påvirkning og kontroll – om hvordan vi former hverandre*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bø, Inge og Per Morten Schiefloe (2009). *Sosiale landskap og sosial kapital. Innføring i nettverkstenkning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Enhet for voksenopplæring (2013). Trondheim kommune. Hentet 23.10. 2013 fra <http://www.trondheim.kommune.no/voksenopplaring/>
- Goffman, Erving (1963). *Stigma. Notes of the Management of Spoiled Identity*. Penguin Books. Harmondsworth, Middlesex, England.

- Goffman, Erving (1967). *Anstalt og menneske. Den totale institusjon sosialt sett*. Jørgen Paludans Forlag Danmark.
- Goffman, Erving (1992). *Vårt rollespill til daglig. En studie i hverdagslivets dramatikk*. Pax Forlag A/S, Oslo 1992.
- Holm, Marit (2002). *Opplæring i matematikk. For elever med matematikkvansker og andre elever*. J. W Cappelens forlag a. s, Oslo 2002.
- Ingstad, Benedicte (2007). *Medisinsk Antropologi. En innføring*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS. Bergen 2007.
- Jenkins, Richard (1998). *Questions of competence. Culture, Classification and Intellectual Disability*. Cambridge University Press, UK.
- Johnston B, Baynham M, Kelly S, Barlow K, Marks G. (1997). *Numeracy in Practice Effective Pedagogy in Numeracy for Unemployed Young People*. Research Report. Commonwealth / Australian National Training Authority. Internet hentet 9.9.2012 fra <http://www.staff.vu.edu.au/alnarc/publications/97numinpracticeyouth.pdf>
- Linde, Charlotte (1993). *Life stories. The creation of coherence*. Oxford University Press, New York.
- Lunde, Olav (2004). Matematikkvansker som spesialpedagogisk tema. Nordisk tidsskrift for spesialpedagogikk 04/2003. Hentet 6.9.2012 fra http://www.idunn.no/ts/spesped/2003/04/matematikkvansker_som_spesialpedagogisk_tema?languageId=2
- McDermott, Ray og Varenne, Herve (1995). *Culture as Disability*. Hentet 3.10.2012 fra <http://www.library.wisc.edu/edvrc/docs/public/pdfs/LIReadings/Culture%20as%20Disability.pdf>
- Newman M. Renee (1998). The Dyscalculia Syndrome. Master of Science – Special education thesis. Hentet 31.10.2013 fra <http://www.dyscalculia.org/dyscalculia/dyscalculia-syndrome>
- Ramaa, S., & Gowramma, I. P (2002).” A Systematic Procedure for Identifying and Classifying Children within Dyscalculia among Primary School Children in India” *Dyslexia*, 8, (2002):82.
- Reber, A., S (1995). *Dictionary of Psychology*. London: Penguin Books.

Samordna opptak (2013) hentet 21.10.2013 fra

<http://www.samordnaopptak.no/info/opptak/unntak-fra-gsk/dispensasjon/index.html>

Schiefløe, Per Morten (2009). *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse.*

Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Sjöberg, Gunnar (2006). *Om det inte är dyskalkuli- vad är det då? En multimetodstudie av eleven i matematikproblem ur ett longitudinelt perspektiv.* (Doktorsavhandling Universitet Umeå). Umeå: Universitet i Umeå.

Skjæveland, Anne Lise (2009). *PPT og matematikkvansker. Hvordan arbeider PP- tjenesten med matematikkvansker?* (Masteroppgave i spesialpedagogikk ved institutt for spesialpedagogikk. Det utdanningsvitenskapelige fakultet) Oslo: Universitetet i Oslo.

Tøssebro, J. & Lundeby, H. (2002a). *Å vokse opp med funksjonshemming - de første årene.* Oslo: Gyldendal Akademisk.

VEDLEGG 1

Mitt brev til informantene:

Hei!

Mitt navn er Ann Elisabeth H. Mikkelsen. Jeg er 44 år, er gift og har to barn. I 2003 fikk jeg etter egen forespørsel mulighet til å bli testet for dyskalkuli på Senter for Voksenopplæring. Når resultatet forelå ble det konstatert at jeg har dyskalkuli. Deretter ble jeg tilbudt å ta opp matematikk fra barne- og ungdomsskolen, for å forsøke å få generell studiekompetanse. Dette tilbudet tok jeg imot, og jeg gikk deretter to år på Senter for Voksenopplæring.

Jeg er nå Masterstudent i Sosialantropologi på NTNU i Trondheim. I januar 2013, og frem til juni 2013 skal jeg i forbindelse med min masteroppgave på feltarbeid. Det som jeg har veldig lyst til å gjøre i min masteroppgave, er å forsøke å formidle voksne mennesker med dyskalkuli sin historie. Dette for å prøve å forklare for andre hvordan det er å ha dyskalkuli, særlig siden dette fremdeles er et forholdsvis ukjent område for svært mange. Det er ikke så mye forskning å finne om voksne som har dyskalkuli, og dette har jeg veldig lyst å gjøre noe med. Jeg ser for meg at dette kan være til nytte for blant annet lærere, men også for andre slik at de kan få en forståelse av hvordan det å ha dyskalkuli fortoner seg.

Dette kommer til å skje ved hjelp av samtaler/intervju, der du får anledning til å fortelle din historie. Jeg kommer til å være så fleksibel som mulig i forhold til tid, og sted som passer for deg. Har tenkt å undersøke om det er mulighet for å låne et rom på Senter for Voksenopplæring også, hvis det er å foretrekke, det er helt opp til deg. Samtalen vil vare i 1-2 timer, alt etter som, det er greit å sette av god tid. Samtalen vil bli tatt opp på bånd. Dette vil jeg gjøre fordi det gjør det lettere for meg å formidle historiene riktig, men du vil bli anonymisert i oppgaven, og alle personlige opplysninger og opptak, vil etter bruk bli makulert og/eller slettet senest 15.6.2013. Du vil også få full tilsynsrett på det jeg skriver i oppgaven min, og du kan få kopi av masteroppgaven når den er ferdig. Hvis du av ulike grunner vil trekke deg fra prosjektet, eller det er noe du ikke vil snakke om, står du fritt til å bestemme dette. Du trenger ikke å oppgi noen grunn for hvorfor du vil trekke deg. Jeg vil at dette både for deg, og meg skal være noe som er bare positivt. Samtalene/intervjuet vil starte opp i januar, og jeg vil gi deg beskjed god tid i forveien, og jeg skal tilpasse meg det som passer best for deg. Håper på at du vil være med meg på dette prosjektet, og at vi sees.

Med vennlig hilsen Ann Elisabeth.

Hvis du vil ha kontakt med min veileder eller meg, er kontaktinformasjon:

Stein Johansen, stein.johansen@svt.ntnu.no

Ann Elisabeth Mikkelsen, elhamik@online.no eller annelimi@stud.ntnu.no

VEDLEGG 2

SPØRRESKJEMA:

Alder:

Utdanning:

Yrke:

- 1) Historien fra du først mistenkte at du hadde et problem til du ble diagnostisert.
- 2) Hvordan fant du ut at noe var galt?
- 3) Hvorfor ville du bli testet?
- 4) Hvordan fikk du vite om dyskalkuli?
- 5) Hvor gammel var du når du fikk vite om dyskalkuli?
- 6) Hvordan var livet ditt før du fikk vite at du hadde dyskalkuli?
- 7) Hadde du noen problemer på skolen med matematikk, eller andre fag?
- 8) Hvordan kom du inn for å bli testet, hvordan fikk du vite at det var mulig?
- 9) Hvordan er det å ha fått en diagnose?
- 10) Har det fått noen konsekvenser?
- 11) Har du angret på at de ble testet?
- 12) Hvordan er det å leve med diagnosen?
- 13) Har du hatt problemer i livet generelt forårsaket av dyskalkulien?

VEDLEGG 3

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Stein E. Johansen
Sosialantropologisk institutt
NTNU
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 06.11.2012

Vår ref:31989 / 3 / MSI

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 01.11.2012. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 05.11.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

31989	<i>Erfaringer med å leve med dyskalkuli</i>
Behandlingsansvarlig	<i>NTNU, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Stein E. Johansen</i>
Student	<i>Ann Elisabeth Mikkelsen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

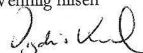
Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.06.2013, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Marte Sivertsen

Kontaktperson: Marte Sivertsen tlf: 55 58 33 48
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Ann Elisabeth Mikkelsen, Myrsnipevegen 20, 7082 KATTEM

Formålet er å finne ut av voksnes erfaring med å ha fått konstatert dyskalkuli.

Personvernombudet legger til grunn at taushetsplikten ikke er til hinder for rekrutteringen, og at forespørsel rettes på en slik måte at frivilligheten ved deltagelse ivaretas.

Ifølge prosjektmeldingen skal det innhentes skriftlig samtykke basert på skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Personvernombudet finner informasjonsskrivet tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår, forutsatt at dato for når datamaterialet senest anonymiseres tilføyes. Det må også legges til at man kan trekke seg så lenge studien pågår uten at man må oppgi grunn. Vi anbefaler at student og veileders kontaktopplysninger oppgis. Vi ber om å få tilsendt revidert informasjonsskriv til personvernombudet@nsd.uib.no.

Data samles inn gjennom ustrukturerte intervjuer, jf. telefonsamtale 05.11.2012. Personvernombudet vurderer at det vil kunne bli registrert sensitive personopplysninger om helseforhold, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 8 c).

Vi anbefaler at eventuelle navn erstattes med et referansenummer som viser til en koblingsnøkkel, slik at disse opplysningene lagres adskilt fra det øvrige datamaterialet.

Dersom det blir aktuelt å gjøre observasjoner hvor det registreres personopplysninger, forutsetter personvernombudet at det foreligger samtykke fra den enkelte til den behandling av personopplysninger som finner sted.

Innsamlede opplysninger registreres på privat pc. Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger NTNU sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc til oppbevaring av personidentifiserende data.

Prosjektet skal avsluttes 15.06.2013 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. yrke, utdanning, alder, kjønn) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.

